STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A RAIONULUI CĂUŞENI

2012-2023

APROBAT
Prin Decizia Consiliului Raional
Nr. 13/14 din 20 decembrie 2013
MODIFICAT
Prin Decizia Consiliului Raional
Nr. 1/15 din 26 ianuarie 2023

Document realizat cu suportul Consiliului Raional Căuşeni
Sprijin Autorităţilor Publice Locale din comunităţile raionului Căuşeni pentru elaborarea Strategiilor de Dezvoltare Durabilă în manieră participativă bazate pe Drepturile Omului şi Egalităţii de Gen

CUPRINS:

Nr d/o	Denumire	Pag
CAPITOL 1	**INTRODUCERE**	**5**
1.1	Metodologie	**6**
1.2	Abrevieri	**9**
CAPITOL 2	**ACTUALITATE – PRIVIRE GENERALĂ**	**11**
2.1	Profilul socio-economic al raionului Căuşeni	**11**
2.1.1	*Date generale*	**11**
2.1.2	*Amplasarea geografică*	**14**
2.1.3	*Conectivitate, accesibilitate şi infrastructură*	**15**
2.1.4	*Demografia*	**16**
2.1.5	*Dezvoltarea economică*	**17**
2.1.6	*Capacităţi instituţionale raionale*	**20**
2.1.7	*Angajamente de finanţare existente*	**24**
2.1.8	*Evoluţia economiei raionului Căuşeni în contextul actualei crize economice*	**28**
CAPITOL 3	**ADMINISTRAŢIA**	**28**
3.1	Consiliul Raional Căuşeni	**28**
3.2	Raionul Căuşeni	**29**
CAPITOL 4	**DEZVOLTAREA ECONOMICĂ**	**31**
4.1	Sectoare dominante	**31**
4.1.1	*Agricultura şi industria alimentară*	**31**
4.1.2	*Producţia industrială*	**39**
4.1.3	*Industria meşteşugurilor*	**41**
4.2	Situaţia infrastructurii fizice	**43**
4.2.1	*Infrastructura rutieră*	**43**
4.2.2	*Infrastructura feroviară*	**44**

Nr d/o	Denumire	Pag
4.2.3	*Infrastructura de utilităţi*	**45**
A	*Servicii de furnizare a apei. Sistemul de canalizare*	**45**
B	*Alimentarea cu gaze naturale*	**47**
C	*Servicii de furnizare a energiei termice*	**48**
D	*Infrastructura de comunicaţii*	**48**
CAPITOL 5	**POPULAŢIA, RESURSELE UMANE ŞI PIAŢA MUNCII**	**48**
5.1	Populaţia	**48**
5.2	Servicii sociale	**51**
5.2.1	*Infrastructura educaţională*	**51**
5.2.2	*Infrastructura de sănătate*	**55**
5.2.3	*Cultura*	**56**
5.2.4	*Protecţia socială*	**61**
5.3	Piaţa muncii	**65**
CAPITOL 6	**MEDIUL AMBIANT**	**68**
6.1	Starea calităţii atmosferei	**68**
6.2	Starea apelor de suprafaţă şi subterane	**69**
6.3	Starea solurilor	**70**
6.4	Starea pădurilor	**73**
6.5	Managementul deşeurilor	**74**
6.6	Zone critice de impact negativ asupra mediului	**77**
6.7	Fondul ariilor protejate	**79**
CAPITOL 7	**POTENŢIALUL CULTURAL-TURISTIC**	**80**
CAPITOL 8	**ANALIZA SWOT A DEZVOLTĂRII SOCIAL ECONOMICE A RAIONULUI**	**83**
8.1	Puncte tari	**83**
8.2	Puncte slabe	**84**
8.3	Oportunităţi	**86**
8.4	Riscuri	**87**

Nr d/o	Denumire	Pag
8.5	Concluzii	**87**
CAPITOL 9	**CADRUL GENERAL AL STRATEGIEI**	**89**
9.1	Viziunea, obiective strategice şi generale de dezvoltare	**89**
CAPITOL 10	**IMPLEMENTAREA ŞI MONITORIZAREA STRATEGIEI**	**97**
10.1	Implementare şi monitorizare	**97**
10.2	Indicatori de monitorizare	**99**
CAPITOL 11	**PLANUL DE ACŢIUNI**	**107**
11.1	Obiectiv strategic: Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii fizice şi sociale	**107**
11.2	Obiectiv strategic: Dezvoltarea unei economii diversificate	**117**
11.3	Obiectiv strategic: Dezvoltarea turismului prin valorificarea potenţialului local	**123**
11.4	Obiectiv strategic: Protecţia mediului şi îmbunătăţirea calităţii vieţii	**126**
11.5	Obiectiv strategic: Dezvoltarea resurselor umane şi consolidarea capacităţilor administrative	**131**
CAPITOL 12	**CADRUL GENERAL AL PLANULUI STRATEGIC CĂUŞENI**	**134**
	ANEXE	**135**
1	Lista ONG-urilor din raionul Căuşeni	**135**
2	Investiţii atrase în raion în perioada 2009 - 2011	**145**
3	Întreprinderi agro-industriale din raionul Căuşeni	**150**
4	Lista primăriilor. Populaţia	**152**

1 Introducere

Strategia de dezvoltare durabilă a raionului (SDDR) reprezintă un instrument participativ, ce are drept scop asigurarea progresului economic, echitabil pe plan social, protejînd, în acelaşi timp, resursele şi mediul pentru generaţiile viitoare. Este un demers pe termen lung, un proiect de viitor. Este viziunea viitorului comunităţii, viziune împărtăşită la nivel raional şi transpusă în obiective complementare şi interdependente şi planuri de acţiune concrete.

Acest cadru de referinţă este menit să faciliteze luarea deciziilor la nivel raional cu implicarea factorilor locali.

Scopul acestui program este de a oferi autorităţile publice raionale şi locale un document de planificare a creşterii social-economice, de dezvoltare a capitalului uman printr-un sistem performant de asistenţă socială şi de susţinere a unui mediu ambiant sănătos.

Programul conţine un set de priorităţi pentru toate domeniile, prin care, direcţia prioritară de dezvoltare pe termen mediu, va fi asumată în egală măsură de către toate autorităţile raionale şi locale din teritoriu. Întru realizarea obiectivelor strategice pentru toate domeniile este întocmit un plan de acţiuni cu termen de realizare şi responsabili de executare.

În acest context este foarte important să remarcăm că raionul Căuşeni are resursele, capacităţile, potenţialul economic, uman, administrativ, asociativ şi o infrastructură avantajoasă (intersecţia principalelor comunicaţii de transport auto şi feroviar) pentru a se impune să devină un important centru de dezvoltare în regiune.

SDDR Căuşeni reprezintă un document complex elaborat în cadrul acţiunii Sprijin APL din comunităţile raionului Căuşeni pentru a elabora Strategiile de dezvoltare durabilă în manieră participativă bazate pe drepturile omului şi egalitate de gen.

1.1. Metodologie

Metodologia de lucru respectă logica elaborării oricărei strategii:

1) Diagnosticul teritoriului, bazat pe datele existente şi realizat cu implicarea responsabililor pe domenii. Această analiză, ce conţine o dimensiune tematică dar şi una integrată, a servit drept material de lucru grupului de lucru format din raion.

2) Analiza SWOT evidenţiază punctele forte şi dimpotrivă slabe, oportunităţile şi riscurile rezultate din diagnosticul teritoriului.

3) Strategia propriu-zisă conţine obiectivele generale şi specifice de dezvoltare. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanţă şi rezultate concrete.

4) Planul operaţional conţine acţiunile concrete de întreprins pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în Strategie.

Principalele etape ale procesului de elaborare a Strategiei		
1.	Discuţii cu administraţia raionului cu privire la planul preliminar de lucru	Vizita de informare la administraţia raionului în scopul stabilirii contactelor iniţiale cu reprezentanţii Consiliului Raional responsabili de lansarea şi coordonarea procesului de planificare strategică şi familiarizării acestora cu metodele şi termenii procesului de planificare participativă.
2.	Constituirea grupului de lucru	Creat şi instituţionalizat prin dispoziţia Presedintelui Raionului Comitetul de Dezvoltare al Raionului (CDR), care îşi asumă responsabilitatea pentru elaborarea planului strategic, precum şi coordonarea activităţilor de implementare, monitorizare şi evaluare a Strategiei de Dezvoltare Durabilă a raionului. Efectuată delegarea responsabilităţilor pentru fiecare membru al CDR. Acest grup este format din reprezentanţi care deţin pregătirea necesară, ai

		actorilor locali implicaţi în procesul de elaborare a Strategiei.
3.	Identificarea actorilor locali care vor fi implicaţi în procesul de elaborare a Strategiei	La elaborarea Strategiei sunt implicaţi şi reprezentanţi ai sectorului privat organizaţii comunitare, grupuri de interese şi alţii). Strategia de Dezvoltare este elaborată în parteneriat şi cu participarea tuturor actorilor locali cărora li se adresează.
4.	Identificarea viziunilor actorilor raionali	Viziunile se referă la aspectele prioritare care trebuie abordate şi a beneficiilor care pot fi obţinute ca urmare a implementării Strategiei de Dezvoltare Durabilă Raională.
5.	Procesarea datelor profilului raionului	Procesate datele colectate ce ţin de necesităţi şi priorităţi de dezvoltare a raionului pentru ultimii 3 ani din toate localităţile din raion: potenţialul socio-uman, economia locală, starea mediului ambiant, capacitatea instituţională.
6.	Seminar de instruire a membrilor Comitetului de Dezvoltare al Raionului	Prezentarea etapelor procesului de elaborare a Strategiei, formularele şi procesele-verbale ce urmează să fie completate, procedurile de lucru şi divizarea responsabilităţilor în cadrul CDR.
7.	Crearea şi întrunirile focus-grupurilor	Create 5 focus-grupuri cu reprezentanţi din toate unităţile adminisrativ-teritoriale din raionul Căuşeni. Identificarea celor mai grave probleme comunitare care urmează să fie soluţionate, formate din CDR şi 10-15 persoane din diferite domenii: 1. funcţionari publici şi aleşi locali, 2. conducători ai instituţiilor publice şi sociale, 3. ONG-uri, 4. primarii localităţilor din raion, 5. specialişti din diverse domenii de activitate. Toate actele (procese verbale ale focus-grupurilor) completate şi transmise

		reprezentanţilor Comitetului de Dezvoltare al Raionului pentru analiză.
8.	Elaborarea propriu-zisă a Strategiei	Această etapă s-a realizat în parteneriat cu grupul de lucru.
9.	Stabilirea planului de acţiuni	Rezultatul acestei etape este inventarierea şi prioritizarea acţiunilor necesare a fi implementate pentru îndeplinirea obiectivelor. Baza de date cuprinde acţiunile planificate, bugetul estimativ, posibile surse de finanţare şi durata.
10.	Organizarea dezbaterilor publice şi aprobarea la şedinţa Consiliului Raional	Organizarea dezbaterilor publice a planului strategic. Aprobarea în cadrul şedinţei Consiliului Raional Căuşeni.

Datele au fost completate cu informaţii culese de la instituţiile desconcentrate:

- Secţia Evidenţă şi Documentare a Populaţiei Căuşeni
- Agenţia Teritorială pentru Ocuparea Forţei de Muncă
- Comisariatul de Poliţie al Raionului Căuşeni
- Direcţia Situaţii Excepţionale Căuşeni
- Spitalul Raional Căuşeni „Ana şi Alexandru”
- Centrul de Sănătate Publică Căuşeni
- Direcţia Teritorială pentru Statistică

Pentru validarea diverselor informaţii culese şi-au adus contribuţia departamentele din cadrul Consiliului Raional:

- Secţia Administraţie Publică
- Secţia Construcţii, Gospodării Comunale şi Drumuri
- Secţia Economie

• Direcţia Finanţe
• Direcţia Asistenţă Socială şi Protecţia Familiei
• Direcţia Învăţământ
• Direcţia Agricultură şi Alimentaţie
• Serviciul Relaţii Funciare şi Cadastru
• Direcţia Cultură, Tineret, Sport şi Turism

1.2. Abrevieri

a. – anul
AMU – asistenţa medicală de urgenţă
AOFM - Agenţia pentru Ocuparea Forţei de Muncă
APL – autoritate publică locală
BIM - Biroul Internaţional al Muncii
cca – circa
CCIT - Camera de Comerţ şi Industrie Filiala Tighina
CDR - Comitetul de Dezvoltare al Raionului
CÎ – cooperativa de întreprinzători
CMF – centrul medicilor de familie
com. – comună
CPR - Comisariatul de Poliţie Raional
CR – Consiliul Raional
CRC - Consiliul Raional Căuşeni
CSP - Centrul de Sănătate Publică
FISM – Fondul de Investiţii Sociale din Moldova
FRSSP - Fondul Republican de Susţinere Socială a Populaţiei
GŢ – gospodărie ţărănească

ha - hectar
ÎI – întreprindere individuală
ÎM – întreprindere municipală
ÎS – întreprindere de stat
km - kilometru
l. – litru
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
MAIA – Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare
mln. - milion
MRU – managementul resurselor umane
MS – Ministerul Sănătăţii
ONG – organizaţie non-guvernamentală
or. - oraş
PCRM – Partidul Comuniştilor din Republica Moldova
PDM – Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova
PNUD – Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare
RM – Republica Moldova
s. – sat
SA – societate pe acţiuni
SDDR - Strategia de Dezvoltare Durabilă a Raionului
sec. - secol
SRL – societate cu răspundere limitată
TFU – traficul de fiinţe umane
TV – televiziune
UAT – unitate administrativ-teritorială

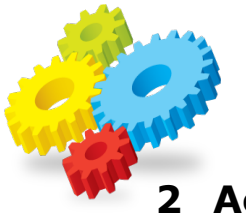

2 Actualitate – privire generală

2.1 Profilul socio-economic al raionului Căuşeni

2.1.1 Date generale

Regiunea de dezvoltare	Sud
Centrul raional	Căuşeni
Suprafaţă	1310,58 km²
Populaţie	92.304 locuitori
Populaţia rurală	67.841 (73,5%)
Populaţia urbană	24.463 (26,5%)
Densitate	68 loc./km²

Prima atestare documentară a localităţii Căuşeni datează din anul 1470. În sec. XVI această localitate este menţionată ca tîrg, adică oraş comercial. În această perioadă oraşul devine şi reşedinţă a Hanului Crimeei. În anii 1806-1812 localitatea devine capitala Bugeacului. Treptat, s-a dezvoltat agricultura, meşteşugăritul, comerţul ş.a. În toamna anului 1940 autorităţile sovietice au transformat Căuşeniul în centru raional.

Raionul Căuşeni este situat în partea de sud – est a ţării, formînd o parte din frontiera de stat cu Republica Ucraina, astfel 4 localităţi din raion sunt regiuni de frontieră. În teritoriul raionului este plasat un post vamal la Săiţi. Raionul se învecinează cu raioanele Ştefan – Vodă, Anenii – Noi, Cimişlia.

Suprafaţa totală a raionului este de 116,3 mii ha, inclusiv terenuri agricole 93,7 mii ha (pământuri arabile - 70,6 mii ha, livezi – 4,3 mii ha, vii – 5,2 mii ha), plantaţii forestiere 14,7 mii ha. Reţeaua hidrologică prezintă ape curgătoare ale râurilor Nistru şi Botna.

Populaţia raionului este de 92.304 persoane, ceea ce constituie cca 2,6% din populaţia Republicii Moldova.

Ponderea populaţiei economic active din numărul total este de 58,4%. Din toată populaţia ocupată în economie 71,3% se regăseşte în agricultură şi silvicultură, 6,2% - în comerţul cu ridicata şi amănuntul, 3,1% – în industrie, 8,1 – în învăţământ, 5,0 % - sănătate şi asistenţă socială, alte activităţi – 6,3%.

Reşedinţa raionului este oraşul Căuşeni cu o populaţie de 17,6 mii, reprezentind 19% din întreaga populaţie a raionului. Oraşul Căuşeni este situat la o distanţă de 78 km de la capitala republicii municipiul Chişinău. Localităţile mari in raion sunt prezentate de satele Copanca, Tocuz, Firlădeni, Taraclia, Sălcuţa, Zaim.

Raionul are o reţea de drumuri auto şi feroviare de importanţă naţională şi internaţională, care acordă un şir de avantaje pentru dezvoltarea de perspectivă. Pe teritoriul raionului se extinde o reţea de drumuri cu lungimea totală de 384,5 km, inclusiv 190,4 km drumuri modernizate.

Industria prelucrătoare şi agricultura sunt ramurile dominante în economia raionului, de care în mod hotărîtor depind veniturile bugetului şi asigurarea progresului socio-economic.

În structura ramurală a industriei raionului cota majoră revine industriei prelucrătoare (vinificaţia, prelucrarea laptelui, produse de panificaţie), ramura care se bazează pe materia primă locală.

Reţeaua şcolară in raion este constituită din 37 instituţii de invăţământ, un centru de creaţie pentru copii, 31 instituţii preşcolare.

Cultura este reprezentată de:

37 - case şi cămine culturale
31 - formaţii folclorice cu titlul model
74 - formaţii artistice de amatori, cu un număr de 1200 participanţi
Şcoala de Arte din oraşul Căuşeni
Şcoala de muzică din oraşul Căinari
Şcoala de muzică din satul Copanca
Muzeul de istorie şi etnografie din oraşul Căuşeni
Casa Muzeu "Alexei Mateevici "din satul Zaim
Casa Muzeu "Alexei Mateevici "din oraşul Căinari
Muzeul de istorie şi etnografie din satul Copanca
BIbiblioteci publice - 45, inclusiv 9 filiale pentru copii

Monumentele raionului sunt prezentate de 35 istorice (obeliscuri, busturi, memoriale); 14 arheologice aşezări, cetăţi, morminte); 22 biserici; 1 mănăstire.

Atracţii turistice. Cel mai important obiect turistic din raion este Biserica Adormirea Maicii Domnului din Căuşeni. Biserica a fost construită în secolele XVII-XVIII. Pictura locaşului datează din anul 1763. O particularitate distinsă a bisericii a fost aşezarea ei la un nivel mai jos de nivelul solului, ceea ce o făcea să pară adîncită în pământ. Nu este exclus ca această adîncire a bisericii să fi fost dictată de interdicţiile tătarilor stabiliţi în secolul XVIII la Căuşeni. Pereţii bisericii sunt integral acoperiţi cu frescă. Este un monument de o semnificaţie artistică şi istorică deosebită.

Stema raionului Căuşeni. În şedinţa din 19 august 2009 Consiliul Raional a aprobat stema şi drapelul raionului Căuşeni. Stema şi drapelul raionului Căuşeni sunt însemnele oficiale ale raionului şi reprezintă plenar comunitatea raionului în faţa altor comunităţi.

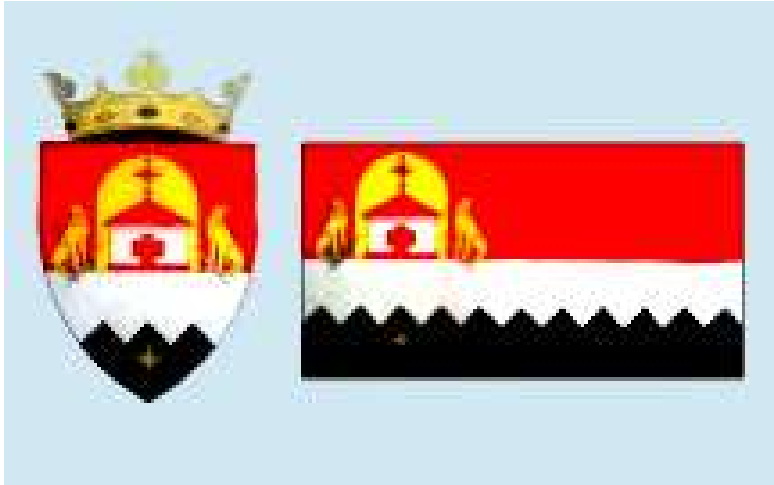

Emblema principală a stemei raionului Căuşeni este Biserica Adormirea Maicii Domnului, monument istoric şi arhitectural de importanţă naţională. Culoarea roşie a bisericii şi portalului reprezintă dominanta cromatică a picturilor murale interioare, supranumită „roşu de Căuşeni”.

Aur, pe care este amplasată biserica simbolizează faptul că la mijlocul sec. al XVIII aici se afla una din reşedinţele Mitropoliei Proilaviei. Leii plasaţi pe flancuri reprezintă elementul revelatoriu al bisericii, simbol al protecţiei valorilor locale. Fîşia de argint indică apele, care scăldau pămînturile raionului (Nistru, Botna, Ciaga). Fîşia neagră semnifică Valul lui Traian de Sus, monument istoric, care traversează teritoriul actualului raion. Referirea la Valul lui Traian este o prelungire a unei idei identificatoare heraldice mai vechi, care a figurat pe stema judeţului Tighina, cu reşedinţa la Căuşeni în anii 2000-2003. Ultimul element de identificare din scut este o stea cu opt raze – roza vînturilor. Această mobilă este preluată din stema judeţului Tighina şi simbolizează aşezarea geografică a raionului Căuşeni din cele mai vechi timpuri, la o importantă răspîntie de drumuri comerciale şi geopolitice.

Coroana raională care timbrează scutul arată poziţia ierarhică a raionului în sistemul diviziunii administrativ - teritoriale a Republicii Moldova. La elaborarea stemei şi a drapelului membrii comisiei au luat în consideraţie şi publicaţiile cercetătorilor ştiinţifici.

2.1.2 Amplasarea geografică

Raionul Căuşeni este situat la sud – estul ţării, formând o parte din frontiera de stat cu Ucraina, astfel 4 localităţi din raion sunt regiuni de frontieră. În teritoriul raionului este plasat un post vamal la Săiţi. Raionul se învecinează la nord cu raionul Anenii Noi, la nord-vest cu raionul Ialoveni, la sud cu Ucraina, la sud-est raionul Ştefan Vodă, la est cu Regiunea Transnistreană şi la vest cu raionul Cimişlia.

Suprafaţa totală a raionului este de 1310,58 km². Raionul Căuşeni se caracterizează printr-o climă temperat-continentală, cu ierni scurte şi blînde, cu veri lungi şi calde. Temperaturile medii anuale oscilează între 9,2 - 9,9°C. Temperaturile pozitive se înregistrează pe parcursul a 9 luni. Temperatura medie a lunii iulie, care este cea mai caldă, variază între 21 - 31°C, iar a celei mai reci, ianuarie, minus 15 - 20°C.

Reţeaua hidrologică prezintă ape curgătoare ale rîurilor Botna şi Nistru.

Populaţia raionului este de 92.304 persoane, ceea ce constituie 2,6% din populaţia Republicii Moldova. Populaţia urbană constituie 26,5%, iar populaţia rurală este majoritară în raion – 73,5%.

Reşedinţa raionului este oraşul Căuşeni, care este situat la o distanţă de 78 km de la capitala republicii, municipiul Chişinău.

Relieful raionului Căuşeni este foarte accidentat, înconjurat de dealuri, chiar şi denumirea localităţii vorbeşte despre forma reliefului – căuş, care este mărginit de dealuri.

Sub aspect teritorial-administrativ populaţia raionului este amplasată în 2 oraşe şi 48 localităţi rurale. În raion sînt 27 de primării.

2.1.3 Conectivitate, accesibilitate şi infrastructură

Conectivitate

La est raionul Căuşeni are conexiune cu Ucraina prin localităţile Săiţi, Ucrainca, dintre care 1 punct vamal la Săiţi.

De asemenea la Est raionul Căuşeni are conexiune cu regiunea Transnistria prin oraşul Bender şi trecerea peste Nistru de la Copanca/Chiţcani. Cinci localităţi din raionul Căuşeni fac parte din Zona de Securitate.

La Nord raionul are conexiune cu raionul Anenii Noi şi la nord-vest cu raionul Ialoveni prin magistrala Chişinău – Ştefan-Vodă, la sud cu Ucraina, la sud-est raionul Ştefan Vodă, la est cu Regiunea Transnistreană şi la vest cu raionul Cimişlia.

Accesibilitate

Reţeaua de transport a raionului Căuşeni se prezintă prin două tipuri de transport: auto şi feroviar. Raionul este traversat doar de un singur traseu internaţional cu Ucraina, cu o lungime de 460 km.

Legăturile de transport de importanţă naţională care trec prin Raionul Căuşeni sunt:

- Direcţia Nord, spre or. Chişinău
- Direcţia Sud, spre or. Cahul
- Direcţia Sud-Est – or. Odesa

Infrastructura

Distanţa maximă dintre localităţile raionului Căuşeni este de aproximativ 25 km. Distanţa dintre principalele centre urbane este următoarea: Chişinău – 85 km, Stefan Vodă – 30 km, Cimişlia – 62 km, Odesa – 85 km.

Legăturile între localităţile raionului sunt asigurate de o reţea densă de drumuri locale. Localităţile au legături de transport directe sau prin centrul raional Căuşeni, care asigura funcţii de tranzit între localităţi. Segmentul de traseu Căuşeni – Cimişlia – Leova este grav avariat şi este ocolit de transportatori. Din aceste considerente se creează impedimente în cooperarea regională şi implicit dezvoltarea Regiunii de Dezvoltare Sud.

Reţeaua de drumuri locale. Lungimea totală a drumurilor publice în raion constituie 384,5 km, 4,1% din lungimea totală a drumurilor pe republică (9344,4 km). Dintre acestea 165 km (42,9%) sunt drumuri naţionale, toate acoperite cu îmbrăcăminte rigidă şi 219,5 km (57,1%) drumuri locale dintre care 177,8 km (81%) sunt cu îmbrăcăminte rigidă.

Transportul feroviar. Infrastructura feroviară este parte a fostelor reţele sovietice, fără modificări în planul lungimii lor. Prezenţa căii ferate pe teritoriul raionului este un mare avantaj, mai ales că face legătură între localităţile raionului cu regiunea Transnistreană şi regiunea de dezvoltare sud.

2.1.4 Demografia

Populaţia raionului este de 92.304 persoane, ceea ce constituie 2,6% din populaţia Republicii Moldova.

Structura populaţiei pe sexe este reprezentată de 45.261 bărbaţi (49%) şi 47.043 femei (51%). Numărul populaţiei urbane este de 24.463 persoane şi deţine o pondere de 26,5% din totalul populaţiei raionului Căuşeni, iar numărul populaţiei rurale este de 67.841 persoane şi deţine o pondere de 73,5% din totalul populaţiei raionului.

Numărul populaţiei se menţine în descreştere, sporul natural fiind negativ. Conform datelor, mortalitatea avansează natalitatea cu 20 persoane pentru a. 2011, situaţie îmbunătăţită la capitolul dat faţă de anul 2010, cînd mortalitatea a avansat natalitatea cu 133 persoane.

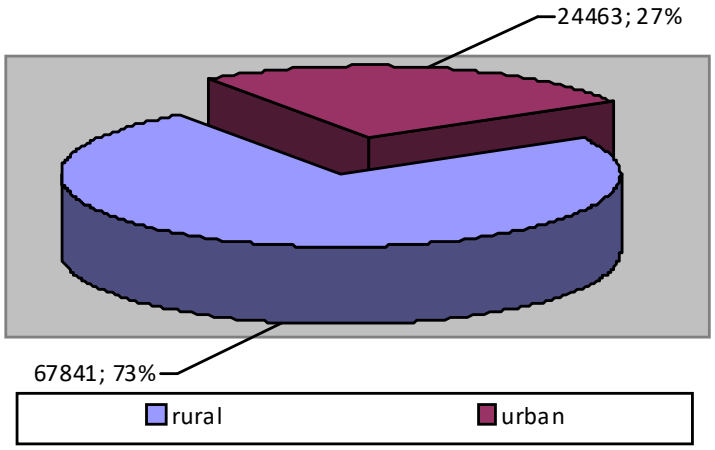

Componenţa etnică a localităţii este constituită preponderent din moldoveni – 90,8%, minorităţile etnice deţinând doar 9,2%, dintre care ponderea o constiuie ruşii, urmaţi de ucraineni şi bulgari. Minorităţile etnice sunt reprezentate de 10.028 persoane.

Situaţia social-economică şi nivelul de trai scăzut au influenţat negativ asupra nivelului de trai al populaţiei.

2.1.5 Dezvoltarea economică

Consiliul raional Căuşeni a întreprins şi continuă să întreprindă un şir de măsuri organizatorice privind redresarea situaţiei social – economice din raion, asigurând ritmuri relative de creştere economică, ceea ce permite soluţionarea treptată a problemelor sociale.

Economia raionului la data de 01.01.2012 înregistrează:

- 68 Societăţi cu Răspundere Limitată
- 13 cooperative agricole
- 2 kolhozuri
- 3 Societăţi pe Acţiuni
- 28.259 Gospodării Ţărăneşti

Industria prelucrătoare şi agricultura sunt ramurile dominante în economia raionului, de care în mod direct depind veniturile bugetului şi asigurarea dezvoltării social – economice.

Redresarea situaţiei din sectorul real al economiei raionului este condiţionată de dezvoltarea sectorului privat şi de restructurarea întreprinderilor, care este considerată drept acţiune cheie pentru restabilirea solvabilităţii lor.

Activitatea în sectorul real al economiei va fi orientată spre dezvoltarea stabilă a industriei prelucrătoare, promovarea proceselor de restructurare, reorganizare şi reprofilare a întreprinderilor industriale, promovarea unei politici financiar-fiscale şi susţinerea producătorului autohton, activităţilor investiţionale şi de export, de dezvoltare a micului business, ce au contribuit la înviorarea activităţii de producţie, creşterea productivităţii şi competitivităţii produselor şi consolidarea mediului concurenţial.

Industria este o componentă determinată în strategia economică a raionului. Situaţia în sectorul industrial este determinată preponderent de activitatea ramurii de vinificaţie, căruia îi revine circa 87% din volumul total de producţie obţinut de întreprinderile din raion.

O pondere semnificativă în economia raionului o are sectorul agrar. Este bine cunoscut faptul că aceasta este ramura principală – ca sursă de existenţă, şi prezintă ramura principală în economia raionului cât şi în întreaga republică.

În raion activează un Elevator cu o capacitate de 110 mii tone. Aplicând tehnologii avansate în producerea cerealelor, această întreprindere a căpătat rezultate îmbucurătoare.

În rezultatul privatizării pământului au devenit proprietari 35.407 cetăţeni, ceea ce reprezintă peste 38,4% din toată populaţia raionului.

Lichidarea bazei tehnico – materiale, lipsa pieţei de desfacere a producţiei agricole, lipsa mijloacelor financiare – iată factorii principali care au adus agricultura raionului într-o stare deplorabilă la ziua de astăzi.

În ultimii ani din lipsă de irigare, a peţii de desfacere şi inactivitatea industriei de prelucrare, dezvoltarea legumiculturii a fost în continuă descreştere. Astfel se prevede până în anul 2015 mărirea volumului global de legume pe baza extinderii suprafeţelor concomitent cu reînvierea sistemelor de irigaţie pe o suprafaţă de circa 7.250 ha.

Unul din pilonii de bază a economiei raionului este viticultura. Trebuie de menţionat că odată cu privatizarea fabricilor de vin, pe parcursul ultimilor ani se simte un interes atît din partea producătorilor, cît şi a celor care gestionează industria de prelucrare. Din păcate, capacităţile fabricilor de prelucrare a strugurilor sunt asigurate cu materie primă doar la 25-30%. Fabricile de vin au posibilitatea de a avansa producătorii cu mijloace financiare pentru dezvoltarea ramurii, ceea ce este foarte important. Pînă în anul 2015 se preconizează implementarea programului de dezvoltare a viţei de vie pe o suprafaţă de 2.800 ha, astfel volumul de producere a strugurilor va cifra circa 40,6 mii tone.

Procesul de vânzare – cumpărare, arendare a terenurilor, investirea mijloacelor financiare în plantarea noilor suprafeţe de vii este binevenit deoarece în lanţ se găseşte răspunsul la multe întrebări – începând cu creşterea materiei prime, prelucrarea, realizarea producţiei finite, atragerea unor noi investiţii, crearea locurilor noi de muncă şi ca rezultat eficientizarea ramurii.

Dezvoltarea micului business în raion este bazată pe activitatea în anul 2011 a 1977 agenţi economici şi cca 14.000 GŢ. Preponderent în activitatea micului business predomină sfera de comerţ cu ridicata şi amănuntul.

Tabel 2-1 Caracteristica unităţilor de comerţ cu amănuntul

	2010	2011
Magazine, număr	293	306
Suprafaţa comercială, m²	17.286	17.466
Gherete/chioşcuri, număr	26	32

Valoarea vînzărilor de mărfuri cu amănuntul a fost în creştere pentru perioada dată, constituind în anul 2010: 284.884,3 mii lei, cu 14,6% mai mult faţă de anul 2009. Din acestea, cea mai mare parte aparţine formei de proprietate privată (197.878,7 mii lei), urmată de mixtă şi străină (79.623,6 mii lei), publică (6.707,3 mii lei) şi mixtă fără participare străină (674,7 mii lei).

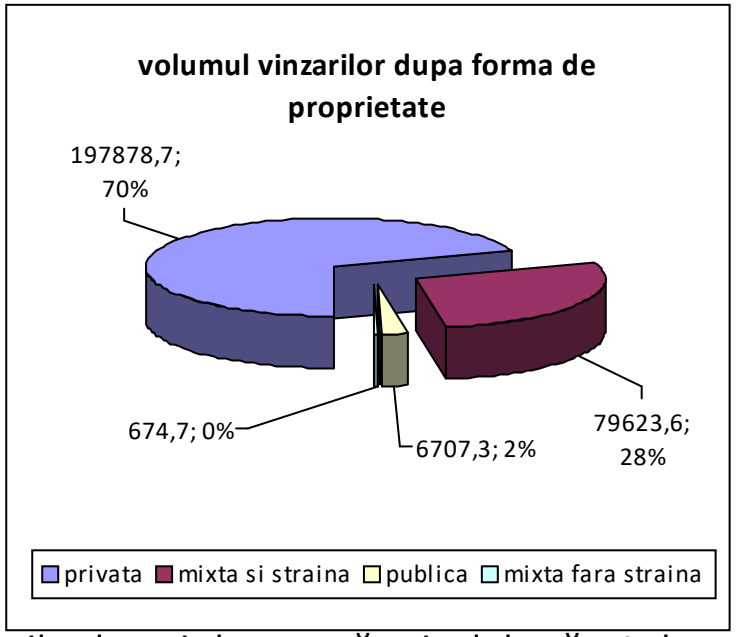

Întru susţinerea şi reprezentarea intereselore în relaţiile cu organele guvernamentale, cercurile de afaceri străine şi sistemul relaţiilor economice internaţionale, informarea, documentarea, promovarea, dezvoltarea, formarea şi perfecţionarea, precum şi evaluarea comunităţii de afaceri din Raionul Căuşeni, activează Camera de Comerţ şi Industrie Filiala Tighina.

Situaţia pe piaţa muncii rămâne să fie tensionată, se observă un decalaj între cerere şi oferta forţei de muncă, insuficienţa creării noilor locuri de muncă, nivelul scăzut de remunerare a muncii, profesionalismului şi experienţei de muncă celor instruiţi în instituţiile de învăţământ.

Se prevede majorarea investiţiilor pentru protecţia mediului către anul 2015 (aceasta va constitui suma de 9,3 mln. lei), care va duce la îmbunătăţirea mediului ambiant, protecţia şi restabilirea pământurilor, construcţiilor hidrotehnice, îmbunătăţirea calităţii apei, reducerea degajării substanţelor dăunătoare.

2.1.6 Capacităţi instituţionale raionale

Management Administrativ

Capacitate managerială şi MRU:

Personalul Consiliului raional este destul de abil în activităţile curente. Desigur, va fi cazul să se enunţe şi abilităţile bune de operare cu TIC, care se prezintă drept un punt tare pentru activităţile purtate.

Se recomandă:

- Perfecţionarea continuă a personalului trebuie să fie permanent în vizorul Consiliului raional, cu valorificarea tuturor posibilităţilor de instruire, vizite de documentare, schimburi de experienţă, seminare, cursuri de perfecţionare etc.
- Se impune necesitatea cooperării cu organizaţiile neguvernamentale locale, naţionale, instituţiile specializate în domeniul dezvoltării profesionale, dezvoltării abilităţilor privind: implementarea tehnologilor informaţionale şi comunicaţionale; gestionarea bazelor de date, limbile străine.
- Este necesar de elaborat şi aplicat o politică pro-activă de recrutare şi dezvoltare profesională a personalului, implicarea mai activă a tinerilor în viaţa publică a raionului.
-

Cadru organizatoric, funcţional şi procesul decizional:

Se propun următoarele recomandări:

- Prevederea unor fonduri pentru perfecţionarea continuă a angajaţilor Consiliului, în vederea asigurării unor servicii publice calitative.
- Elaborarea unor planuri de dezvoltare instituţională pe perioade medii.

- Implementarea metodelor moderne de circulaţie a documentelor prin promovarea utilizării tehnologiilor informaţionale performante şi eficientizarea activităţii funcţionarilor publici prin crearea bazelor de date pentru toate domeniile de activitate.
- Formarea unui sistem de comunicare inter-instituţional care să fie permanent în contact direct cu alte instituţii.
-

Capacitatea de planificare strategică şi de atragere a investiţiilor:

În perioada ultimilor 3-5 ani Consiliul Raional Căuşeni a manifestat un interes deosebit faţă de activităţile de planificare strategică, şi a beneficiat de finanţare, încît în raion s-au desfăşurat mai multe activităţi de elaborare şi valorificare a proiectelor de finanţare. În aceste condiţii, colectivul CR şi-a asumat angajamente sporite faţă de problemele cu care se confruntă raionul.

Consiliul Raional Căuşeni, participînd la activităţile de planificare strategică, dispune de abilităţi în domeniul elaborărilor strategiilor de dezvoltare.

Recomandări:

- Este oportun a examina posibilităţile de cooperare cu alte autorităţi, instituţii pentru accesarea surselor externe pentru finanţarea unor priorităţi comune.
- Elaborarea şi aprobarea unei liste a investiţiilor prioritare a APL.
- Se impune necesitatea atragerii tinerilor specialişti, cu abilităţi de scriere a proiectelor investiţionale în beneficiul raionului.

Management financiar:

În raionul Căuşeni, ca şi in general sistemul financiar al localităţilor din Republica Moldova, bugetul este unul destul de auster, care se limitează la cele mai stringente nevoi ale raionului. Ponderea mare a decontărilor salariale deseori nu permite decât acoperirea unor volume de lucrări minore, încît finanţarea unor proiecte de anvergură rămâne a fi restantă.

Bugetul raionului este format în proporţie de cca 70% pentru perioada analizată din transferurile de stat, condiţii în care Consiliul raional dispune de o capacitate financiară insuficientă.

Recomandări:

- Este oportună dezvoltarea capacităţilor de accesare a fondurilor adiţionale de finanţare a priorităţilor raionului prin proiecte.
- De contribuit la ridicarea nivelului de implicare a ONG-urilor din localitate în atragerea surselor financiare pentru raion.
- Elaborarea unei liste a privatizărilor şi investiţiilor prioritare a APL.
-

Capacitatea de relaţionare:

Capacitatea de relaţionare a Consiliului Raional Căuşeni este destul de extinsă, această situaţie fiind condiţionată pe de o parte de abilităţile APL de a stabili parteneriate locale şi externe, iar pe de altă parte de capacitatea AP de nivelul I şi II de a stabili relaţii de colaborare. Cu toate acestea, dacă ar mai fi asigurate şi unele premise suplimentare (drumuri bune, economie şi sferă socială dezvoltate), capacitatea de relaţionare ar putea fi şi mai mult extinsă.

În acest sens se va recomandă:

- Perfecţionarea mecanismului de stabilire a relaţiilor de colaborare şi parteneriat.
- Raporturile cu societatea civilă şi mediul de afaceri trebuie să fie mai mult aprofundate şi extinse în mai multe domenii de activitate.
- Elaborarea de proiecte prioritare şi accesarea de fonduri prin participarea în parteneriate.
- Preluarea unor bune practice de colaborare de care se dispune în alte raioane.
- Soluţionarea unor probleme economice locale şi de infrastructură.

Ordinea publică şi siguranţa locuitorilor raionului Căuşeni este garantată de către Comisariatul Raional de Poliţie Căuşeni.

În perioada analizată s-a reuşit reducerea numărului de infracţiuni, atribuite la tîlhării, vătămări intenţionate grave şi medii, violuri, furturi.

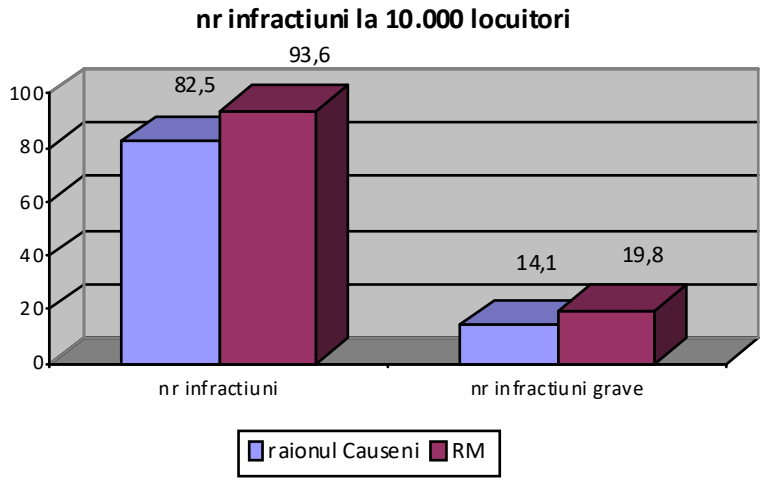

O problemă cu care se confundă instituţiile de învăţămînt sunt delecvenţele juvenile. La evidenţă sunt luaţi 150 minori ce au săvărşit diverse infracţiuni şi încălcări a legii. Cel mai des au probleme de comportament copiii lăsaţi fără supravegherea părinţilor, copiii părinţii cărora sunt plecaţi la muncă peste hotarele ţării.

Cei mai dificili copii sunt amplasaţi în centrele „Alter-Ego" şi „Casa în care mă simt copil".

Societate Civilă

Pe teritoriul raionului Căuşeni sunt înregistrate cca 130 organizaţii nonguvernamentale, cu diverse domenii de activitate: mediu, tineret, sport, servicii publice, dezvoltare locală, drepturile omului, asistenţă socială, promovarea voluntariatului, dezvoltare informaţională, dezvoltarea afacerilor, susţinerea veteranilor, ş.a.

Aceste organizaţii activează în special pe bază de voluntariat, sporadic accesează fonduri pentru soluţionarea unor probleme locale.

Lista ONG-urilor din raionul Căuşeni se anexează (Anexa 1).

2.1.7 Angajamente de finanţare existente

Recunoscând faptul că necesităţile de finanţare a proiectelor de dezvoltare sunt enorme, iar resursele publice disponibile pentru implementarea unor astfel de proiecte sunt limitate, actuala Strategie prevede un număr restrâns de priorităţi cu impact maxim asupra dezvoltării social-economice a raionului. Totuşi, măsurile incluse în Strategie pot fi implementate pe o scară mai mică sau mai largă, în dependenţă de volumul de resurse care poate fi orientat spre implementarea proiectelor raionale şi de capacitatea de valorificare a fondurilor disponibile.

Sursele de finanţare

Conform Legii Nr. 397 din 16.10.2003 privind finanţele publice locale, bugetul raional reprezintă totalitatea veniturilor şi cheltuielilor necesare exercitării funcţiilor ce sînt în competenţa raionului conform legislaţiei şi a funcţiilor suplimentare delegate de Guvern.

Veniturile bugetelor raionale se formează din:

1) încasări directe şi integrale ale următoarelor tipuri de impozite, taxe şi alte venituri:
2) defalcări de la următoarele tipuri de venituri generale de stat:
3) transferuri de la bugetul de stat;
4) mijloace speciale;
5) fonduri speciale.

Pentru perioada analizată se observă o creştere în anul 2011 a încasărilor directe şi integrale cu 63% mai mult faţă de anul 2009, acestea avînd o pondere de 18,5% din total venituri bugetare.

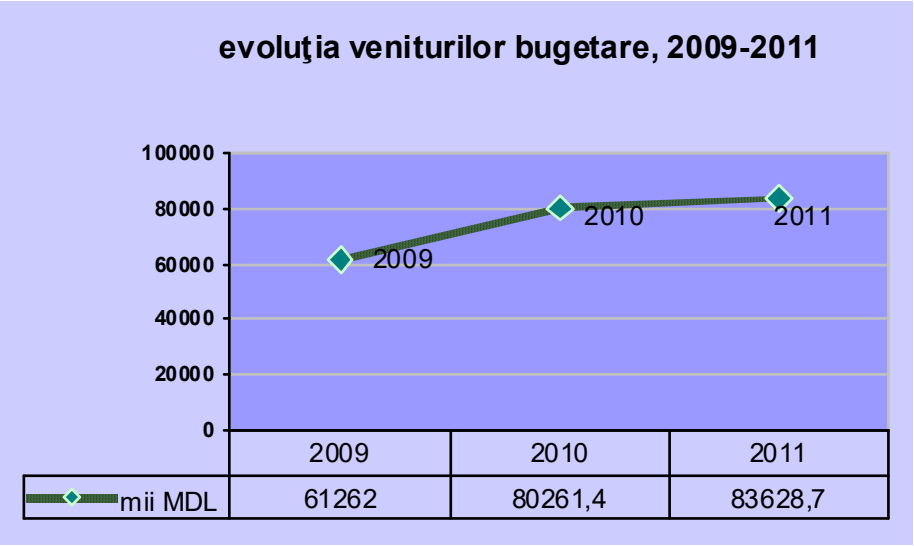

Tabel 2-2 Evoluţia veniturilor bugetare (inclusiv mijloace bugetare, mijloace speciale, mijloace proiecte, mijloace fonduri speciale)

	2009	2010	2011
Veniturile bugetare, total	61.262,0	80.261,4	83.628,7
• încasări directe şi integrale	9.485,7	13.102,4	15.457,3
• defalcări de la venituri generale de stat	1.410,8	2.159,2	3.250,5

Sursa: Direcţia Finanţe

De la bugetele raionale sînt finanţate cheltuielile ce ţin de:

1. construcţia şi întreţinerea drumurilor de interes raional;
2. construcţia obiectivelor publice de interes raional;
3. întreţinerea instituţiilor de învăţămînt liceal care deservesc populaţia din una sau mai multe unităţi administrativ-teritoriale de nivelul întîi, cu acordul autorităţilor administraţiei publice locale respective, de întreţinerea instituţiilor de învăţămînt secundar profesional, şcolilor-internat, gimnaziilor-internat cu regim special, de activitatea metodică în domeniul învăţămîntului, precum şi de alte activităţi şi instituţii;
4. acordarea de asistenţă socială şi întreţinerea instituţiilor din domeniul asistenţei sociale;
5. coordonarea şi desfăşurarea activităţilor sportive şi a altor activităţi pentru tineret;
6. întreţinerea teatrelor;
7. asigurarea ordinii publice;
8. coordonarea, organizarea şi supravegherea, în limitele competenţei, a activităţilor administrativ-militare;
9. executarea documentelor executorii prin care autoritatea administraţiei publice locale/instituţia publică este obligată să efectueze anumite plăţi;
10. activitatea autorităţii executive şi a direcţiilor subordonate consiliului raional respectiv;

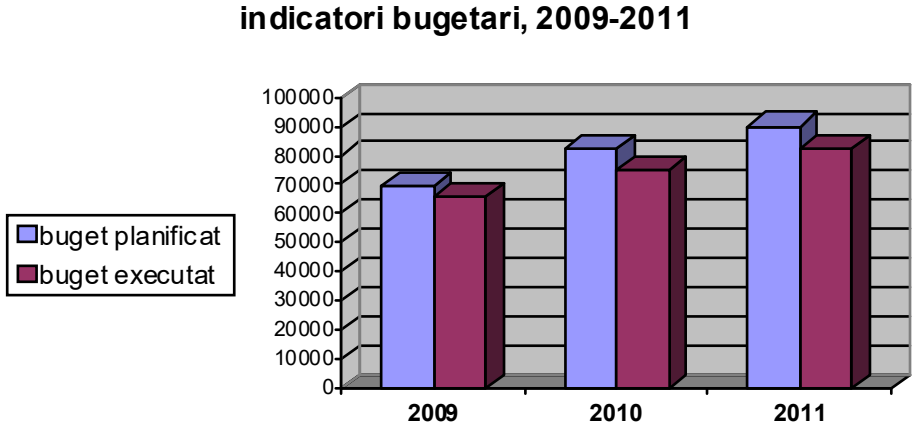

11. întreţinerea altor instituţii şi desfăşurarea altor activităţi atribuite, conform legislaţiei, autorităţilor administraţiei publice ale raioanelor.

În general predomină transferurile din bugetul de stat, orientate pentru un număr limitat de acţiuni. Ponderea veniturilor de la stat în ultimii ani constituie mai mult de 70%.

Tabel 2-3 Cheltuielile bugetare excutate

Indicatori bugetari	2009	2010	2011
Buget planificat	69706,8	82649,2	90151,1
Buget realizat	65688,6	75054,5	82682,7
Procentul realizării bugetului planificat	94,2	90,8	91,7
Venituri proprii	10896,5	15261,6	18707,8
Transferuri de la stat	50365,5	64999,8	64920,9
Ponderea veniturilor proprii (%)	16,6	20,3	22,6
Ponderea veniturilor de la stat (%)	76,7	86,6	78,5

Sursa: Direcţia Finanţe

De menţionat că din total cheltuieli realizate în anul 2011, 46.619,6 mii lei (ceea ce constituie 56,4%) au fost destinate pentru categoria învăţământ (dintre care cultura – 17,6%, salarizare învăţământ şi cultură – 73%). Pentru alte ramuri cheltuieli în anul 2011 s-au realizat în sumă de 36.063,1 mii lei, respectiv 43,6%.

De suportul Consiliului Raional în perioada analizată a beneficiat şi APL de nivel I, după cum urmează:

Tabel 2-4

Nr	Denumire	2010	2011
1.	Mijloace financiare alocate din bugetul raional	4695,0	3151,6
2.	Mijloace financiare alocate din bugetul de stat	5671,8	7846,7
	Total	**10366,8**	**10998,3**

Mediatizarea bugetului se face, fiind utilizate următoarele instrumente: Publicaţia raională "Căuşeni", pagina web oficială a Consiliului raional Căuşeni www.causeni.md

Alte surse publice de finantare

Pentru finanţarea priorităţilor prevăzute de prezenta Strategie pot fi orientate şi alte surse publice disponibile. Luînd în consideraţie faptul, că sursele propriii ale raionului acoperă în mediu doar cca 20% din necesităţile de bază, autorităţile locale depinzînd de transferurile de la bugetul de stat, bugetul raional nu poate servi drept o sursă semnificativă de finanţare a proiectelor de dezvoltare raională.

Adiţional, autorităţile raionale pot orienta surse din buget spre co-finanţarea unor proiecte, în special în cadrul programelor de asistenţă externă unde o asemenea co-finanţare este obligatorie, sau spre susţinerea pregătirii unor proiecte prioritare (efectuarea studiilor iniţiale, angajarea unor consultanţi, etc.).

Asistenţa externă

O sursă importantă de finanţare a proiectelor de dezvoltare raională este asistenţa acordată de donatori externi, atât prin programele de cooperare cu Guvernul Republicii Moldova, cît şi prin programe disponibile autorităţilor regionale şi locale.

Adiţional, multe din programele şi proiectele de asistenţă externă implementate în colaborare cu Guvernul Republicii Moldova şi autorităţile centrale au o dimensiune spaţială regională sau locală. Proiecte spre reabilitarea infrastructurii sociale, sistemelor de apă şi canalizare, drumurilor, etc. au fost implementate în perioada analizată în raion.

Investiţii atrase în raion în perioada 2009 – 2011 se anexează (Anexa 2).

2.1.8 Evoluţia economiei raionului Căuşeni în contextul actualei crize economice

Contextul macroeconomic şi financial internaţional a suferit schimbări negative majore în ultima perioadă. Incertitudinile privind evoluţiile viitoare încă sunt mari. Pentru R. Moldova una dintre principalele provocări dinspre sectorul extern este finanţarea externă mai dificilă. Criza economică mondială a avut efect puternic asupra republicii, care nu are o economie de piaţă dezvoltată, ci o economie bazată pe consum şi creditare.

În acest sens şi raionul Căuşeni a fost afectat şi pe parcursul ultimilor ani şi-a redirecţionat programul de dezvoltare conform conjuncturii social-economice naţionale.

3 Administraţia

3.1 Consiliul Raional Căuşeni

Consiliul raional este autoritatea reprezentativă a populaţiei raionului. Consiliul Raional Căuşeni este constituit din 33 consilieri aleşi în urma alegerilor locale generale din 19 iunie anul 2011. Consiliul Raional este constituit din 9 femei (ceea ce constituie 27,3%) şi 24 bărbaţi (72,7%), persoane cu venit mediu.

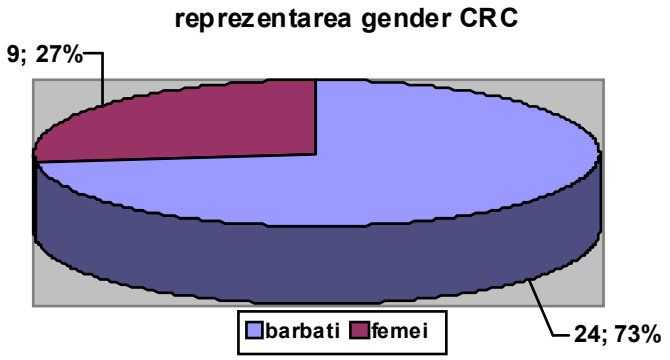

3.2 Raionul Căuşeni

Sub aspect teritorial-administrativ populaţia raionului este amplasată în 48 localităţi, inclusiv 2 oraşe.

Tabel 3-1 Lista primăriilor din raionul Căuşeni

Nr	Unitatea administrativ-teritorială	Nr	Unitatea administrativ-teritorială
1	or .Căuşeni	15.	s. Hagimus
2	or. Căinari	16.	s. Opaci
3	com. Baccealia	17.	com. Pervomaisc
4	com. Baimaclia	18.	s. Plop Ştiubei
5	s. Chircăieşti	19.	s. Săiţi
6	s. Ciufleşti	20.	s. Sălcuţa
7	com. Chircăieştii Noi	21.	s. Taraclia
8	s. Cîrnăţeni	22.	s. Tănătari
9	com. Cîrnăţenii Noi	23.	com. Tănătarii Noi
10	s. Copanca	24.	s. Tocuz
11	com. Coşcalia	25.	com. Ucrainca
12	com. Fîrlădeni	26.	s. Ursoaia
13	com. Grădiniţa	27.	com. Zaim
14	s. Grigorievca		

Preşedintele raionului este asistat de vicepreşedinţi. Numărul vicepreşedinţilor se stabileşte de consiliul raional, în funcţie de numărul locuitorilor din raion, şi sunt aleşi de consiliul raional la propunerea preşedintelui raionului. Raionul Căuşeni are 3 vicepreşedinţi, bărbaţi.

Preşedintele raionului este asistat în activitatea sa de un aparat, care se află în subordinea sa, majoritatea personalului fiind femei (în proporţie de 69% femei / 31 bărbaţi).

Tabel 3-2 Lista subdiviziunilor

Secţia
Secţia Construcţii, Gospodărie Comunală şi Drumuri
Direcţia Finanţe
Direcţia Cultură, Tineret, Sport şi Turism
Direcţia Asistenţă Socială şi Protecţia Familiei
Direcţia Învăţământ
Secţia Economie
Serviciul Relaţii Funciare şi Cadastru
Publicaţia periodică „Căuşeni”

Lista serviciilor desconcentrate în raionul Căuşeni se anexează (Anexa 3).

Preşedintele raionului poate îndeplini şi alte atribuţii prevăzute de legislaţia în vigoare sau încredinţate de către Consiliul Raional.

4 Dezvoltarea economică

4.1 Sectoare dominante

4.1.1 Agricultura şi industria alimentară

In a doua jumătate a anului 2003 conform deciziei Consiliului raional Căuşeni nr. 1/3 din 19.06.03 şi-a început activitatea Direcţia agricultură şi alimentaţie în raionul Căuşeni, format în urma reformei teritorial-administrative.

Pe parcursul perioadei de activitate Direcţia agricultură şi alimentaţie a întreprins activităţi în desfăşurarea reformei agrare, dezvoltarea sectorului agrar în noile condiţii ale economiei de piaţă reieşind din împuternicirile stipulate în regulamentul aprobat de Consiliul raional Căuşeni la 04.08.2003, Legii cu privire la administraţia publică locală, altor legi şi acte normative.

Conform situaţiei la 01.01.12 suprafaţa terenurilor cu destinaţie agricolă proprietate privată constituie 80.665 ha, inclusiv arabil 69.701 ha şi plantaţii multianuale 10.964 ha (număr în creştere cu 180 ha faţă de anul 2011).

Tabel 4-1 Terenuri cu destinaţie agricolă în hotarele UAT, ha

Nr	Categorii de terenuri şi de folosinţă	La 01.01.2011	La 01.01.2012
1.	Arabil	70.818,52	70.779,74
2.	Plantaţii multianuale	9.561,87	9.673,34
3.	Păşuni	69,13	69,13
4.	Alte terenuri	319,69	295,22
	Total terenuri	**80.769,21**	**80.817,43**

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

Numărul total al deţinătorilor funciari în prezent este de 29.595. În tabelul ce urmează sunt menţionate localităţile în care activează un număr mai mare de întreprinderi agricole:

Tabel 4-2

Localitate	Nr deţinători funciari		Suprafaţa totală	Inclusiv	
	Total	GŢ		Arabil	Plantaţii multianuale
or. Căuşeni	2978	1823	3923,52	3497,1	419,62
s. Copanca	2716	2714	1525,75	1392,69	130,78
com. Coşcalia	2661	2657	3235,72	3235,72	465,52
s. Tocuz	2467	2466	4064,19	3828,35	236,55
com. Fîrlădeni	1962	1960	3022,76	2695,74	327,02
s. Chircăieşti	1914	1912	2627,47	2759,29	350,01
s. Sălcuţa	1670	1667	4494,82	4289,36	263,54
s. Cîrnăţeni	1570	1567	1809,16	1397,64	411,52
com. Baimaclia	1354	1351	2233	1922,22	310,78
s. Opaci	1326	1324	3095,79	2935,81	159,39
com. Ucrainca	1251	1245	3796,32	3408,18	388,14
s. Tănătari	1066	1061	2524,89	1805,3	715,11

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

Pe teritoriul raionului Căuşeni activează 2 kolhozuri, în localităţile Chiţcani şi Cremenciug, şi un colegiu economic agrar în s. Gîsca. Acestea deţin terenuri agricole după cum urmează:

- s. Chiţcani – 2734 ha
- s. Gîsca – 2166,87 ha
- s. Cremenciug – 1668 ha

De menţionat că aceste localităţi fac parte din raionul Căuşeni doar sub aspect teritorial.

Economiştii atribuie pieţei funciare de arendă un mare potenţial în ceea ce priveşte sporirea productivităţii, prin facilitarea transferului de terenuri agricole producătorilor mai eficienţi, cu costuri tranzacţionale minime, paralel stimulînd iniţierea şi dezvoltarea unei activităţi sau afaceri din sectorul neagricol. În Republica Moldova, relaţiile de arendă în sectorul agrar apar mai curînd din cauza suprafeţelor

mici ale terenurilor agricole şi a incapacităţii unei părţi semnificative a populaţiei rurale de a lucra de sine stătător pământul.

Tabel 4-3 Agenţi economici importanţi, care arendează terenuri cu destinaţie agricolă proprietate privată, la 01.01.2012:

Denumire arendator	Localitate	Nr. de arendaşi	Suprafaţa terenurilor arendate, ha
SRL „Farlad Agro”	com. Fîrlădeni	1545	2122,89
SA „We-Trade-Agro”	Or. Causeni	1087	2375,78
SRL „Urchir Agro”	s. Chircăieşti	914	1106,70
SRL „Triticalex”	s. Grigorievca	647	1724,5
CP „Catagroservice”	s. Chircăieşti	557	526,93
CP „Copanca”	s. Copanca	541	215,4
SRL „Eurosalvia”	com. Coşcalia	515	1093,97
SRL „Silvita Prim”	s. Ciufleşti	507	1064,92

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

In prezent sectorul agrar al raionului, cu referinţă la terenurile aflate în proprietate privată, este reprezentat de 11 cooperative agricole, 3 societăţi pe acţiuni, 49 societăţi cu răspundere limitată, 1 întreprindere indiviuala, 880 întovărăşiri pomicole şi 10.928 de gospodării ţărăneşti.

Acestea deţin terenuri agricole pe o suprafaţă de 80 mii 965 ha, inclusiv 70 645 ha teren arabil, 4643 ha livezi, 5677 ha vii.

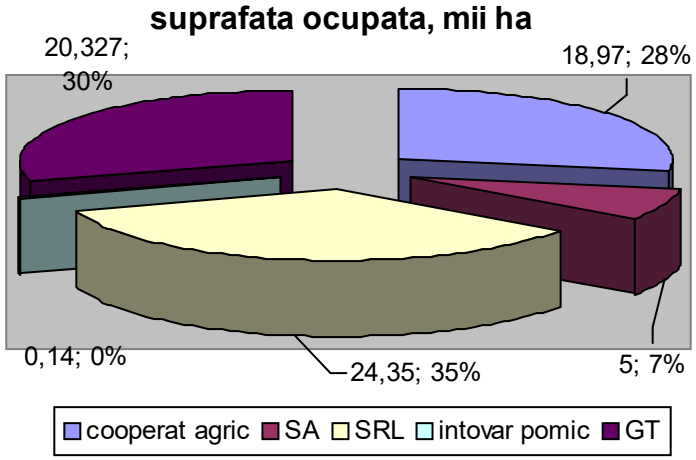

Tabel 4-4 Resurse funciare şi utilizarea lor, mii ha

	Categoriile deţinătorilor funciari	Conform situaţiei la data de 01.01.2011						Conform situaţiei la data de 01.01.2012					
		Nr.deţinătorilor funciari	Terenuri agricole total	Inclusiv				Nr.deţinătorilor funciari	Terenuri agricole total	Inclusiv			
				Teren arabil	Plantaţii perene	Dintre care				Teren arabil	Plantaţii perene	Dintre care	
						Livezi	Vii					Livezi	Vii
I.	**Terenuri proprietate publică**	3	0,226	0,226				3	0,226	0,226			
	Inclusiv:												
	Întreprinderile de stat	1	0,105	0,105				1	0,105	0,105			
	Instituţii de cercetări ştiinţifice şi de învăţământ	2	0,121	0,121				2	0,121	0,121			
II.	**Terenuri aflate în proprietate privată**	60720	80,665	69,881	10,784	4,018	6,766	60053	80,665	69,701	10,964	4,048	6,916
	Inclusiv:												
	Cooperative de producţie	17	18,97	18,16	0,81	0,315	0,495	17	20,211	19,32	1,011	0,41	0,601
	Societăţi pe acţiuni	2	5	5				2	5	5			
	SRL	25	24,35	22,627	1,723	0,895	0,828	25	24,35	22,627	1,723	0,895	0,828
	GŢ	10928	20,327	14,579	5,748	2,271	3,477	10261	19,086	13,359	5,727	2,206	3,521
	Alte întreprinderi	48868	11,881	9,487	2,394	0,428	1,966	48868	11,881	9,487	2,394	0,428	1,966
	Întovărăşiri pomicole	880	0,137	0,028	0,109	0,109		880	0,137	0,028	0,109	0,109	
III.	**Total terenuri cu destinaţie agricolă (I+II)**	60723	80,891	70,107	10,784	4,018	6,766	60056	80,891	69,927	10,964	4,048	6,916
	Inclusiv:												
	Întreprinderi agricole şi GŢ	10975	68,873	60,592	8,281	3,481	4,8	10308	68,873	60,412	8,461	3,511	4,95
	Gospodăriile auxiliare	49748	12,018	9,515	2,503	0,537	1,966	49748	12,018	9,515	2,503	0,537	1,966

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

Sectorul agrar în anii 2009-20011 s-a dezvoltat neuniform, în deosebi din cauza condiţiilor climaterice nefavorabile, majorării preţului la combustibil, sistarea exportului producţiei agricole şi alţi factori externi.

În sarcina primordială de activitate a Direcţiei agricultură şi alimentaţie, agenţilor economici intră şi lucrul de promovare a tehnologiilor progresiste, trecerea de la creşterea a 2-3 culturi (porumb, grîu, floarea soarelui) la producerea legumelor, tutunului, soiei, rapiţei, sfeclei de zahăr, cartof, mazăre, porumb zaharat şi mărirea suprafeţelor de vii şi livezi.

Suprafaţa livezilor în ultimii doi ani s-a majorat cu 432 ha.

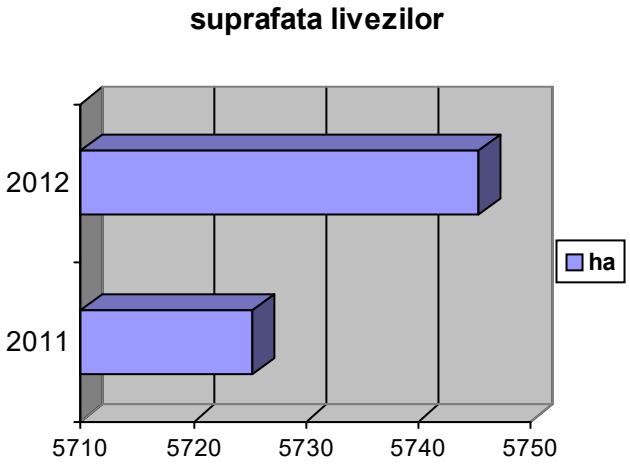

Tabel 4-5 Suprafaţa livezilor în hotarele UAT, ha

01.01.2011	01.01.2012
5725,24	5745,51

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

Cea mai mare suprafaţă de livezi o dispun localităţile:

- s. Taraclia – 215 ha
- s. Saiti – 171 ha
- s. Baccealia – 100 ha
- s. Firladeni – 84 ha

Un moment important în agricultura raionului a fost includerea in circuitul agricol in anul 2009 a unei noi culturi ca rapiţa, care cuprinde in prezent 1114 ha.

Pe parcursul anilor 2003-2006 în raion au fost deschise opt staţiuni tehnologice de maşini în localităţile Căinari, Taraclia, Sălcuţa, Căuşeni, Pervomaisc, inclusiv în anul 2006 în Ucrainca, Copanca, Cîrnăţenii Noi, în 2007 în Săiţi, Căinări şi Baimaclia. Formarea staţiunilor tehnologice de maşini de asemenea este un factor ce stimulează consolidarea.

Un moment important pentru sectorul agrar este atragerea investiţiilor străine. Agenţii economici de peste hotare au acces la credite preferenţiate, fapt ce ar permite crearea unor întreprinderi mixte de talie mijlocie şi mare. Un exemplu elocvent este întreprinderea mixtă moldo-germane „T. Şchmidt Landbau" SRL

care au consolidat 4837 ha în localităţile Zaim, Coşcalia, Tănătari, Plop Ştiubei şi Chircăeşti. Pe viitor întreprinderea preconizată extinderea suprafeţelor şi practicarea irigaţiei la scară mare. Întreprinderea a adus în raion o cultură nouă sfecla de zahar.

Trebuie de menţionat faptul că după o stagnare de 10 ani în raion activează din anul 2005 fabrica de conserve SA „Orhei Vit" filiala Căuşeni.

O atenţie deosebită se acordă în prezent dezvoltării culturilor nucifere, o ramură profitabilă şi strategică pentru Moldova. În raion la data de 01.01.2012 sunt plantate 480,84 ha şi interesul pentru această cultură creşte.

O creştere la producţie se înregistrează la majoritatea culturilor, cu excepţia legumelor de cîmp, care în perioada analizată a scăzut cu 30%. În tabelul ce urmează datele se referă la întreprinderile agricole şi GŢ care dispun de o suprafaţă a terenurilor agricole de 50 ha şi peste.

Tabel 4-6 Producţia globală în întreprinderile agricole*, tone

Nr		2009	2010	2011
1.	Cereale şi leguminoase boabe	40.217,1	37.274,3	49.031,8
2.	Floarea soarelui	4.547,9	9.024,6	12.060,0
3.	Tutun	7,4	44,1	67,0
4.	Cartofi	54,5	73,0	80,5
5.	Legume de cîmp	1.002,8	939,4	698,9
6.	Fructe	833,8	3.248,5	2.258,7
7.	Struguri	8.947,9	3.947,5	8.276,4

* Întreprinderile producătoare de produse agricole, indiferent de formele organizatorico-juridice şi de proprietate (inclusiv GŢ cu suprafaţa terenurilor agricole de 10 ha şi peste).

Sursa: Direcţia Teritorială pentru Statistică

Productivitate în creştere la ha se atestă la culturile de cereale şi leguminoase boabe, tutun, floarea soarelui, fructe, şi o descreştere cu 15,5% productivitate pentru anul 2011 a fost la struguri.

Tabel 4-7 Producţia medie la ha, chintale

Perioada	Cereale şi leguminoase boabe	Floarea soarelui	Tutun	Cartofi	Legume de cîmp	Fructe şi pomuşoare	Struguri
2009	17,5	9,5	3,4	77,8	66,0	15,3	100,2
2010	18,9	15,5	1,0	48,7	58	67,1	36,5
2011	24,3	12,7	16,8	50,3	55,5	39,5	84,7

Sursa: Direcţia Teritorială pentru Statistică

În perioada anilor 2009-2011 sectorul zootehnic al raionului a stagnat. Astăzi dispunem de o fermă de porcine de prăsilă, o fermă de ovine de prăsilă şi o fermă de păsări.

Tabel 4-8 Efectivul de animale în gospodăriile de toate categoriile, mii capete

Perioada	Bovine		Porcine	Ovine şi caprine
	Total	Vaci		
2010	9,0	6,7	15,2	39,4
2011	9,4	7,0	20,8	40,2

Sursa: Anuarul Statistic al Moldovei

Din anul 2003 Consiliul raional susţine alocarea finanţelor pentru organizarea în rang raional a evenimentelor importante în activitatea lucrătorilor din agricultură: Ultimul snop, Ziua Naţională a Vinului, Ziua profesională a lucrătorului din agricultură şi industria prelucrătoare.

Agenţii economici importanţi în agricultură, care au dat dovadă de responsabilitate, asigurînd tehnologii performante, condiţii de muncă decente, contribuind la bugetul localităţii, raionului şi ţării:

- SRL „BogatMos”, SRL „Hagimus Agro”, SRL „PostProdAgro”, SRL „Triticalex”, SRL „Silvita Prim”, CÎ „Salcis Service”, SRL „Fîrlad Agro”, SA „We-Trade-Agro”.

Gospodării ţărăneşti, care pe suprafeţe mai mici obţin rezultate frumoase:

- GŢ „Şeremet Mihail" şi GŢ „Vizii Anatol" s. Hagimus, GŢ „Tudor Ciobanu" s. Săiţi, GŢ „Trocin Leonid" s. Ursoaia, GŢ „Vrîncean Nicolai" s. Tocuz, GŢ „Lîsîi Vasile" s., GŢ „Petruşca Vasile" s. Cîrnăţenii Noi, GŢ „Tocan Vladimir" s. Zaim, GŢ „Aftenii Vasile" s. Tănătari, GŢ „Ceban Natalia" or. Căuşeni ş.a.

Agenţii economici importanţi în industria de prelucrare:

- SRL „EcoprodRosMol", SRL „Navi Plus", SA „Orhei Vit" filiala Căuşeni, SRL „Eurosalvia", SA „Ghermes Service", SA „Săiţi", SRL „Sălcuţa Vin", ş.a.

Lista întreprinderilor agro-industriale din raionul Căuşeni se anexează (Anexa 4).

Necesităţi în domeniu:

Necesitatea creării unei reţele de laboratoare moderne pentru testarea produselor de origine animalieră, dezvoltarea abatoarelor, infrastructurii pentru asigurarea accesului direct al producătorului pe piaţă şi a exclude intermediarii, crearea în spaţiul rural a întreprinderilor de procesare şi ambalare sunt direcţii care necesită susţinere.

Astăzi este necesar de a orienta agenţii economici spre direcţiile strategice de dezvoltare a agriculturii mondiale, cum ar fi producerea biocombustibilului şi altor tehnologii de obţinere a resurselor energetice alternative.

Astăzi se simte lipsa specialiştilor, mecanizatorilor în agricultură, este necesar de a atrage tinerii specialişti prin crearea condiţiilor de muncă.

4.1.2 Producţia industrială

Cel mai reprezentativ sector industrial în perioada analizată a fost industria prelucrătoare, cu media de cca 90% din valoarea producţiei industriale pe raion, urmată de industria extractivă (cca 5%) şi energie electrică şi termică, gaze şi apă (media de cca 5%).

Tabel 4-9 Valoarea producţiei industriale în preţuri curente, mii lei

Nr		2009	2010	2011
1.	Industrie – total	117.980,9	163.325,0	106.544,8
2.	Industria extractivă	10.359	12.481,7	
3.	Industria prelucrătoare	101.862	144.566,4	98.879,0
4.	Energie electrică şi termică, gaze şi apă	5.759,9	6.276,9	7.098,3

Sursa: Seriile dinamice „Statistica industriei" raionul Căuşeni, Direcţia Teritorială pentru Statistică

Pentru anul 2011 se atestă o scădere a numărului de întreprinderi, cu 15,7% faţă de anul 2009, scădere caracteristică pentru toate formele de proprietate.

Tabel 4-10 Numărul de întreprinderi şi numărul mediu scriptic al salariaţilor pe forme de proprietate:

	2009		2010		2011
	Număr întreprinderi	Număr mediu scriptic salariaţi	Număr întreprinderi	Număr mediu scriptic salariaţi	Număr întreprinderi
Total *din care*	127	646	134	709	107
Proprietate publică	31	70	35	69	23
inclusiv de stat	-		-		1
municipală	31	70	35	69	22
Proprietate privată	91	440	95	521	82

	2009		2010		2011
	Număr întreprinderi	Număr mediu scriptic salariaţi	Număr întreprinderi	Număr mediu scriptic salariaţi	Număr întreprinderi
inclusiv privată	35	81	33	79	31
colectivă	53	354	59	437	46
a organizaţiilor religioase, mişcărilor obşteşti	3	5	3	5	5
Proprietate mixtă fără participare străină	2	9	-	-	-
Proprietatea întreprinderilor mixte cu participarea capitalului străin	3	127	3	112	2

Sursa: Seriile dinamice „Statistica industriei" raionul Căuşeni, Direcţia Teritorială pentru Statistică

Cea mai mare creştere a valorii producţiei industriale a înregistrat-o industria prelucrătoare, urmată de industria extractivă.

Tabel 4-11 Indicii valorii producţiei industriale pe tipuri de activităţi, în % faţă de anul precedent

Nr		2009	2010
1.	Industrie – total	81,1	171,9
2.	Industria extractivă	89,2	123,9
3.	Industria prelucrătoare	79,4	179,9
4.	Energie electrică şi termică, gaze şi apă	112	87,3

Sursa: Seriile dinamice „Statistica industriei" raionul Căuşeni, Direcţia Teritorială pentru Statistică

4.1.3 Industria meşteşugurilor

Originalitatea fiecărui popor se caracterizează prin potenţialul creator, care îşi găseşte expresia în cultura materială şi spirituală. Un loc aparte în această cultură îl ocupă meşteşugurile populare.

Pentru a satisface cerinţele gospodăreşti şi a vieţii rurale, în ultimii ani în raionul Căuşeni, precum şi în toată Moldova, se dezvoltă un şir de meşteşuguri, unde meşterii produc şi realizează produsele sale la comandă şi pentru piaţă.

În raion activează 2 centre de meşteşuguri.

Tabel 4-12 Amplasarea centrelor de meşteşuguri

Nr	Denumirea centrului (atelierului)	Localitate	Genul/genurile de activitate	Conducător
1.	Atelier de prelucrarea lemnului	s. Zaim	Confecţionarea obiectelor din lemn	Tocan Ion
2.	Atelier de prelucrare a pielicelelor	s. Zaim	Confecţionarea articolelor de acoperit capul	Ciomîrtan Leonid

În teritoriul raionului sînt înregistraţi 25 de meşteri populari. Pe parcursul anilor unii din meşteri participă la diferite expoziţii republicane (Nona Ţulea, Cemortan Leonid, Tocan Ion ş.a.). Genurile practicate sunt: prelucrarea artistică a lemnului, arta dantelei, broderia artistică, feroneria artistică, ţesutul artistic:

a. prelucrarea artistică a lemnului - 6
b. arta dantelei, broderie artistică - 10
c. împletitul din fibre vegetale – 2
d. prelucrarea metalului – 3
e. prelucrarea pieilor - 1
f. pictură - 2
g. prelucrarea gipsului - 1

Din ei membri ai Uniunii Meşterilor Populari este o persoană.

Tabel 4-13 Meşterii populari din raionul Căuşeni

Nume, prenume	Tipul meşteşugului posedat	Locul de activitate
Bătrănac Tudor	prelucrarea lemnului	Căuşeni
Breahna Nina	croşetare	Chircăieştii Noi
Bulat Ion	prelucrarea metalului	Taraclia
Bumbu Vladimir	prelucrarea metalului	Căinari
Ceban Vasile	împletitul din salcie	Hagimus
Ciomîrtan Leonid	prelucrarea pieilor	Zaim
Cireş Ion	pictarea icoanelor	Cîrnăţenii Noi
Costin Larisa	croşetare	Căuşeni
Donoi Oxana	croşetare	Căuşeni
Dragan Iosub	împletitul din salcie	Opaci
Elamova Elena	croşetare	Căinari
Guranda Anastasia	ţesut	Taraclia
Loghin Lidia	croşetare	Cîrnăţenii Noi
Luca Veaceslav	prelucrarea lemnului	Căuşeni
Malanca Anatolii	prelucrarea metalului	Taraclia
Midoni Zinaida	pictură	Zaim
Mircea Vasile	prelucrarea lemnului	Căuşeni
Paşcan Eudochia	macrame	Hagimus
Petruşca Gheorghe	prelucrarea lemnului	Opaci
Sîrbu Vera	ţesut	Taraclia

Taşci Tatiana	croşetare	Chircăieştii Noi
Tocan Ion	prelucrarea lemnului	Zaim
Tocan Tudor	prelucrarea gipsului	Zaim
Trifan Ion	prelucrarea lemnului	Căuşeni
Ţulea Nona	croşetare, împletit	Căuşeni

Astăzi meşteşugurile populare merită să devină noi direcţii economice strîns legate de materia primă locală obţinută din agricultură, păstorit ş.a., folosind resursele naturale, braţele de muncă libere pentru a îndestula cerinţele şi gusturile pieţii contemporane.

Marele interes faţă de meşteşugurile populare este motivat nu numai de aprecierea obiectivă a valorilor vitale, estetice şi etice, dar şi din cauza unei crize ecologice legate de pierderea capacităţilor de creaţie, de valorificare a bunurilor materiale, de slăbirea continuităţii între generaţii şi destrămarea patrimoniului tehnico-cultural şi etnic al poporului.

4.2 Situaţia infrastructurii fizice

4.2.1 Infrastructura rutieră

Reabilitarea şi construcţia infrastructurii drumurilor publice constiuie unul dintre principalele obiective strategice pentru dezvoltarea social-economică a raionului Căuşeni.

Lungimea totală a drumurilor publice în raion constituie 384,5 km, ceea ce constituie 4,1% din lungimea totală a drumurilor pe republică (9344,4 km). Dintre acestea 165 km (42,9%) sunt drumuri naţionale, toate acoperite cu îmbrăcăminte rigidă şi 219,5 km (57,1%) drumuri locale dintre care 177,8 km (81%) sunt cu îmbrăcăminte rigidă.

Tabel 4-14 Lungimea totală a drumurilor, km

Drumuri publice		Drumuri naţionale, rl Căuşeni		Drumuri locale, rl Căuşeni	
RM	Raionul Căuşeni	Total	Cu îmbrăcăminte rigidă	Total	Cu îmbrăcăminte rigidă
9.378	384,5	165	165	219,5	177,8

Reţeaua de drumuri a raionului cuprinde 1 traseu de drum naţional, cu funcţie de internaţional Chişinău – Ucraina şi trasee de drumuri locale.

Drumurile locale sunt intr-o stare deplorabilă, aceasta constituie unul din factorii cei mai importanţi care influienţează dezvoltarea localităţilor rurale din raionul Căuşeni.

Pe graniţa cu Republica Ucraina, raionul Căuşeni are un punct de vamal control şi trecerea frontierei prin s. Săiţi, iar pe graniţa cu regiunea Transnistreană: punct de control prin s. Hagimus.

4.2.2 Infrastructura feroviară

Infrastructura feroviară este parte a fostelor reţele sovietice, fără modificări în planul lungimii lor. În raion sunt 5 staţii de cale ferată: Gara feroviară din or. Căuşeni, gara din or. Căinari, staţiile din localităţile Hagimus, Zaim şi Chircăieşti.

Prezenţa căii ferate pe teritoriul raionului este un mare avantaj, mai ales că face legătură între localităţile raionului cu regiunea Transnistreană şi regiunea de dezvoltare sud, oraşele Basarabeasca şi Reni.

Pe graniţa cu Regiunea Transnistreană, raionul Căuşeni are un punct de control şi trecerea frontierei pe cale ferată, prin or. Bender.

Gradul de uzură al sistemului de căi ferate sporeşte în fiecare an. Lucrări de menţinere şi extindere a sistemului se realizează în dependenţă de bugetul disponibil al ÎS „Calea Ferată din Moldova”.

4.2.3 Infrastructura de utilităţi

A. Servicii de furnizare a apei. Sistemul de canalizare.

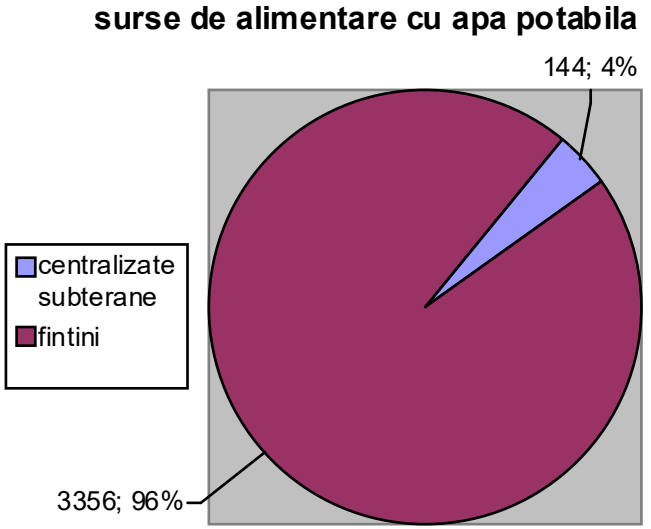

Alimentaţia populaţiei cu apă potabilă şi în cantităţi suficiente trebuie să fie una din direcţiile prioritare în politica şi acţiunile statului pentru sănătate în relaţie cu mediul, fiind o măsură eficientă în profilaxia maladiilor condiţionate de apă. La fel de importantă este şi problema canalizării localităţilor, ambele probleme urmînd a fi soluţionate concomitent, deoarece construcţia numai a sistemelor de alimentare cu apă, cu creşterea inevitabilă a volumului de ape uzate formate, în lipsa colectării şi epurării acestora, conduce la poluarea apelor de suprafaţă şi din fîntîni.

Debitul de apă potabilă de care dispune raionul nu este suficient pentru îndestularea cerinţelor zilnice. În mediu, pe cap de locuitor zilnic revine circa 60-70 l de apă, media pe republică fiind de circa 100 l. În anii secetoşi, majoritatea fîntînilor din localităţi seacă, iar apa din majoritatea fîntînilor este poluată. Din aceste considerente revitalizarea sistemului de apeduct prin modernizarea acestuia şi construirea unor noi porţiuni este o problemă prioritară pentru raion.

Problemele principale, cu referinţă la apele de profunzime, pentru raionul Căuşeni sînt conţinutul ridicat de fluor (2-16 mg/l); sodiu (200-560 mg/l), amoniac (2-10 mg/l); hidrogen sulfurat (3-20 mg/l).

Sursele de poluare a apelor de suprafaţă şi celor subterane sunt cauzate, în cele mai multe cazuri, de sectorul gospodăriei comunale (staţiile de epurare a apelor uzate, deversările din sistemul comunal al apelor neepurate, managementul neadecvat al deşeurilor menajere solide, sectorul agrar (dejecţiile animaliere, depozitele de pesticide inutilizabile şi interzise) şi sectorul energetic (staţiile de alimentare cu petrol).

Problema epurării apelor uzate rămîne actuală, în primul rînd pentru localităţile urbane. Deşi, în or. Căuşeni se efectuează lucrări de schimbare a unor sectoare ale reţelei de canalizare şi reparaţie a staţiilor

de pompare a apelor uzate, este precară starea staţiei de epurare. O situaţie foarte alarmantă este în or. Căinari: nu funfuncţionează atît staţia de pompare a apelor uzate, cît şi staţia de epurare a lor.

Potrivit Ministerului Sănătăţii peste 80 la sută din locuitorii de la sate nu au acces la surse sigure de apă potabilă. La Căuşeni indicele este şi mai ridicat. În 94 la sută la fântânile din raion apa nu corespunde normelor sanitaro-epidemologice. Aceasta este concluzia Centrului de Sănătate Publică Căuşeni, după analiza probelor de la fântânile din raion din anul 2010.

În raion există 99 iazuri cu o suprafaţă de 920,6 ha, din care 97 sînt în gestiunea primăriilor (671 ha) şi 2 (230 ha) sînt administrate de Concernul Republican "Apele Moldovei". 7 bazine nu corespund normelor de exploatare; 66 necesită reparaţii curente; 22 prezintă pericol de accident al barajului. Dispun de autorizaţie specială de folosire a apei 17 beneficiari din cei 66.

În ultimii ani au fost depuse eforturi pentru eficientizarea serviciilor publice de alimentare cu apă şi canalizare prin atragerea investiţiilor străine, însă această activitate urmează a fi continuată.

Tabel 4-15 Proiecte implementate în raion, 2009 - 2010

Nr	Localitatea	Denumirea proiectului
1.	Baccealia	Asigurarea cetăţenilor cu apă potabilă şi canalizare
2.	Baccealia	Amenajarea a trei fîntîni de mină
3.	Chircăieştii Noi	Reparaţia capitală a apeductului, construcţia sistemului de canalizare
4.	Fîrlădeni	Reparaţia capitală a fîntînii arteziene nr. 2718 şi a apeductului
5.	Copanca	Reparaţi apeductului din localitate
6.	Opaci	Reparaţia apeductului şi construcţia sistemului de canalizare
7.	Opaci	Reparaţia fîntînii arteziene şi amenajarea cantinei şcolare
8.	Sălcuţa	Reparaţia sistemului de canalizare din liceul “Meşterul Manole”
9.	Tănătarii Noi	Reparaţia apeductului şi a sistemului de canalizare
10.	Tocuz	Reparaţia capitală a apeductului, construcţia unei porţiuni a sistemului de canalizare
11.	Zaim	Reparaţia capitală a sistemului de canalizare la grădiniţa de copii

Tabel 4-16 Proiecte implementate în raion, 2011

Nr	Localitatea	Denumirea proiectului
1.	Leuntea	Reparaţia apeductului
2.	Ursoaia	Reparaţia apeductului
3.	Ciufleşti	Aprovizonarea populaţiei cu apă potabilă
4.	Hagimus	Aprovizionarea cu apă a unui sector locativ

Serviciile publice de alimentare cu apă şi canalizare joacă un rol decisiv în îmbunătăţirea calităţii vieţii, protecţiei mediului, ţinînd cont de importanţa lor pentru economie, pentru producerea de bunuri şi servicii, eficienţa şi calitatea acestora constituind un factor de competitivitate, în special datorită faptului că permit atragerea investiţiilor în regiuni mai puţin favorizate.

B. Alimentarea cu gaze naturale

Perioada analizată a fost o perioadă a realizării cu succes a obiectivelor propuse în asigurarea instituţiilor de învăţământ din raion cu gaze naturale: în anul 2010 – liceul „Mihai Viteazul” Chircăieşti, 2011 – gimnaziul Cîrnăţenii Noi, 2012 – gimnaziul Surchiceni. Din totalul 34 instituţii de învăţămînt şcolar doar 2 unităţi (gimnaziile de la Tănătarii Noi şi Constantinovca) se încălzesc cu cărbune şi lemn, celelalte sunt asigurate cu gaze naturale, respectiv 94%. Liceul din s.Taraclia se încălzeşte în proporţie de 50/50% cu gaze naturale şi cu energie din biomasă (paie).

Alta este situaţia ce priveşte asigurarea cu gaze naturale a instituţiilor preşcolare: din totalul 30 unităţi, care sunt frecventate de cca 2900 copii, doar jumătate se încălzesc cu gaze naturale, iar cca 50% cu cărbune/lemne.

De menţionat faptul că pînă în prezent populaţia din mai multe localităţi din raion nu este conectată la reţeaua de gaze:

- Tănătarii Noi, Chircăieştii Noi, Ciufleşti, Constantinovca, Pervomaisc, Baurci, Zviozdocika, Florica, Ursoaia Nouă, Ştefăneşti.

Este evident că pentru realizarea tuturor planurilor mijloacele financiare nu sunt suficiente, de aceea este absolut necesară colaborarea eficientă cu donatorii ce activează pe teritoriul RM.

C. Infrastructura de comunicaţii

Reţeaua de comunicaţii s-a îmbunătăţit în ultimii ani, deoarece vechile centrale telefonice manuale şi automate au fost înlocuite cu centrale digitale. Cei mai importanţi furnizori în domeniu este Moldtelecom. De asemenea locuitorii raionului au acces în proporţie de 80% la telefonia mobilă (Orange, Moldcell, Unite).

Raionul Căuşeni dispune de mijloace de mass-media proprii: ziarul raional „Căuşeni", TV local „Studio-L", radio „Dor", de asemenea pe teritoriu operează următoarele mijloace mass-media (abonare sau acces liber): presa regională, presa naţională, mai multe posturi radio regionale şi naţionale, mai multe posturi TV regionale şi cu acoperire naţională. Raionul Căuşeni de asemenea dispune de pagina web: www.causeni.md

5 Populaţia, resursele umane şi piaţa muncii

5.1 Populaţia

Populaţia raionului constituie 92.304 persoane, respectiv 2,6% din populaţia Republicii Moldova.

Structura populaţiei pe sexe este reprezentată de 45.261 bărbaţi (49%) şi 47.043 femei (51%), numărul femeilor fiind mai mare decât numărul bărbaţilor cu 1782 persoane (1,9% din totalul populaţiei). Numărul populaţiei urbane este de 24.463 persoane şi deţine o pondere de 26,5% din totalul populaţiei raionului Căuşeni, iar numărul populaţiei rurale este de 67.841 persoane şi deţine o pondere de 73,5% din totalul populaţiei raionului.

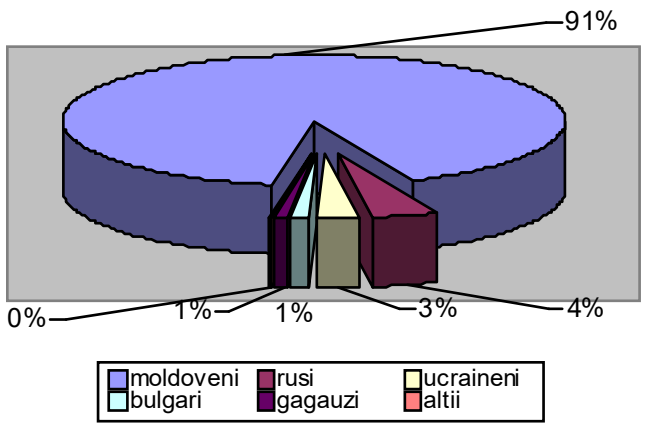

Minorităţi etnice/lingvistice

Componenţa etnică a localităţii este constituită preponderent din moldoveni – 90,8%, minorităţile etnice deţinând doar 9,2%, dintre care ponderea o constiuie ruşii, urmaţi de ucraineni şi bulgari. Minoritatile etnice sunt reprezentate de 10.028 persoane.

Tabel 5-1 Structura etnică

Grup etnic	Populaţie	% Procentaj
Moldoveni	82,276	90.80%
Ruşi	3,839	4.24%
Ucraineni	2,469	2.72%
Bulgari	1,108	1.22%
Găgăuzi	653	0.72%
Alţii	267	0.29%

Fiecare dintre reprezentanţii numiţi formează familii locale impreună cu un membru din comunitate.

Toti reprezentanţii minorităţilor etnice in comunitate vorbesc limba româna (posedă grad diferit de cunoaştere), se implică şi beneficiază de toate serviciile comunităţii la egal cu toţi ceilalţi membri.

Minorităţi religioase

Cu privire la minorităţi religioase, populaţia raionului este constituită 98,5% din creştini ortodocşi, dintre care:

- Creştini ortodocşi - 97.1%
- Protestanţi - 1.4%

Aceştea frecventează cu regularitate, în proportie de cca 30% bisericile crestin-ortodoxe din raion.

Ca minorităţi religioase menţionăm:

- Baptişti - 0.7%
- Pentecostali - 0.5%
- Adventişti de ziua a şaptea - 0.1%
- Evanghelişti - 0.1%
- Alţii - 0.9%
- Ateişti - 0.6%

În raionul Căuşeni nu au fost înregistrate conflicte religioase. Minorităţile religioase susţin că nu au remarcat fapte de discriminare, mulţi din ei fiind antrenaţi în instituţiile publice şi se implică în procesul decizional local.

Structura după vârste a populaţiei se prezintă, pentru anul 2011, ca una favorabilă (pentru prezent), deoarece grupele de vârstă cele mai reprezentative constituie populaţia activă, dar poate deveni defavorabilă pentru perioade mai extinse (medii şi de lungă durată), unde se preconizează o îmbătrânire a populaţiei. Această situaţie este cauzată de faptul că prima grupă mare de vârstă (0-14 ani) care va asigura completarea contingentului populaţiei active din punct de vedere economic este în stagnare. Raionul Căuşeni se va confrunta în următorii 5 ani cu o sporire a procesului de îmbătrânire a populaţiei, care va determina o presiune demografică în descreştere. Asemeni, Republica Moldova se confruntă la nivel global cu un proces de îmbătrânire demografică, datorat în principal scăderii natalităţii care a determinat reducerea absolută şi relativă a populaţiei tinere (0-14 ani). Astfel că, creşterea numărului locuitorilor în vârsta de peste 60 ani, care constituie cca 13.800 persoane (15% din totalul populaţiei), relevă că raionul întră în categoria localităţilor cu tendinţe de îmbătrânire a populaţiei.

Numărul populaţiei se menţine în descreştere, sporul natural fiind negativ. Conform datelor, mortalitatea avansează natalitatea cu 20 persoane pentru a. 2011, situaţie îmbunătăţită la capitolul dat faţă de anul 2010, cînd mortalitatea a avansat natalitatea cu 133 persoane.

Tabelul 5-2 Mişcarea naturală a populaţiei

Perioada	Născuţi	Decedaţi		Căsătorii	Divorţuri
		Total	inclusiv copii până la 1 an		
2009	1063	1153	8	629	278

2010	1067	1200	11	652	260
2011	1021	1041	11	637	241

Persoane în etate

Persoanele în etate reprezintă una din cea mai vulnerabilă categorie socială existentă în raion, majoritatea dintre care trăiesc în sărăcie. Cu regret este evidentă imbătrînirea populaţiei, ca rezultat al scăderii natalităţii şi migratiei tinerilor. Persoanele in etate reprezintă cca 3% din populaţie, dintre care ponderea o deţin femeile.

Această categorie a populaţiei se confruntă cu probleme economice grave, cum ar fi: lipsa de surse financiare pentru procurarea lemnelor şi a carburanţilor de foc, insuficienţa de locuri în azilele pentru bătrâni. Deşi pensiile au fost majorate, acestea nu acoperă coşul minimal de consum şi cei mai mulţi dintre ei necesită acordarea ajutoarelor materiale. Efectiv această stare de lucruri nu diferă mult de la un an la altul.

Situaţia social-economică şi nivelul de trai scăzut au influenţat negativ asupra nivelului de trai al populaţiei. În general populaţia raionului Căuşeni se confruntă cu următoarele problemele: starea economică precară, lipsa locurilor de muncă, sporul natural scăzut, pensii mici, potenţialul redus al administraţiei publice locale de a ajuta categoriile social-vulnerabile.

5.2 Servicii sociale

5.2.1 Infrastructura educaţională

Responsabilă de buna activitate a unităţilor de învăţămînt din raion este Direcţia Învăţământ Căuşeni, în cadrul cărei activează 37 persoane, dintre care 10 bărbaţi (ceea ce constituie 27%) şi 27 femei, respectiv 73%. Vîrsta medie a personalului este de 53 ani, aceasta variind între 22 ani şi 66 ani.

La finanţarea directă a direcţiei se află 2 instituţii extraşcolare. Reţeaua de instituţii constituie: 34 instituţii de învăţământ secundar general dintre care: 32 instituţii preşcolare, 15 licee teoretice, 19 gimnazii, 2 instituţii extraşcolare, 2 centre pentru tineret.

Cele 1149 cadre didactice şi 119 cadre de conducere din instituţiile şcolare şi preşcolare îşi perfecţionează măiestria prin cursuri de perfecţionare o dată la cinci ani. Anual îşi recalifică studiile cca 20 cadre didactice.

Pe parcursul ultimilor doi ani au fost comasate filialele claselor primare ale gimnaziilor: Chircăieştii Noi (din s. Baurci), Cîrnăţenii Noi (din s. Sălcuţa Nouă), Tănătarii Noi (din s. Fîrlădenii Noi).

Au fost fuzionate instituţiile de învăţământ: gimnaziul Fîrlădeni cu liceul teoretic „M.Sadoveanu" Fîrlădeni, şcoala medie Pervomaisc cu gimnaziul Constantinovca şi liceul teoretic „A.Mateevici" Căinari, gimnaziul Florica cu gimnaziul Coşcalia. În aceste localităţi a fost organizată transportarea copiilor. În total au fost transportaţi pe tot parcursul anului 600 copii. Pentru transportarea copiilor au fost utilizate 8 unităţi de transport, iar cheltuielile pentru transportare au fost suportate din componenta raională a Proiectului „Educaţie de calitate în mediul rural din Republica Moldova" finanţat de Banca Mondială.

În raion sunt 6979 copii de vîrsta 3-7 ani. Au fost instituţionalizaţi 2885 copii sau 49% în grădiniţele de copii.

Copii cu vîrsta 5-7 ani în raion sunt 2086. Au fost ocupaţi cu instruirea 2061 sau 99%, dintre care 535 copii s-au ocupat în cadrul şcolilor (Tocuz, Opaci, Sălcuţa gimnaziu şi liceu, Fîrlădeni Baimaclia, Surchiceni, Tănătarii Noi).

În instituţiile preşcolare sunt antrenate 240 cadre didactice.

Deţin grad didactic II – 65 educatori şi grad didactic I – un educator.

Instituţiile preşcolare necesită mobilier, utilaj tehnologic şi frigorifer, lengerie de pat, veselă. 14 instituţii preşcolare se încălzesc cu sobe şi nu se respectă regimul de temperatură, 5- nu sunt conectate la telefonie fixă.

Din an în an tot mai mulţi absolvenţi ai gimnaziului se încadrează la studii liceale. Cele mai solicitate sunt liceele teoretice din or. Căuşeni „M. Eminescu" şi „A. Mateevici". În anul şcolar 2009-2010 s-au încadrat la studii liceale profil real 216, profil umanist 314. Accesul la învăţământul liceal este efectuat de către 15 licee, dintre care 2 cu studiere în limba rusă.

Au fost întreprinse măsuri pentru a organiza alimentaţia copiilor în cele 34 instituţii de învăţământ secundar general. În treapta primară au fost alimentaţi 3906 elevi sau 100%, în treapta gimnazială s-au alimentat 1856 elevi sau 32%, în treapta liceală s-au alimentat 280 elevi sau 18%. Din cei 1280 copii din familii social vulnerabile s-au alimentat gratuit 454 sau 37%. La alimentaţia copiilor au contribuit: asociaţiile părinteşti, Consiliul raional, primăriile locale, agenţii economici.

O altă problemă este vîrsta înaintată a cadrelor didactice. Activează 130 pensionari, iar 54 au un an pînă la pensionare. Din lipsă de cadre peste 200 pedagogi au avut suprasarcină de la 1,5 – 2,5 salarii.

O problemă sunt instituţiile cu un efectiv mic de elevi. În aceste instituţii cadrele didactice sunt nevoite să predee 2-3 obiecte de studiu sau unii pedagogi să se reprofileze (gim. Surchiceni, gim. Grigorievca, LT „Prometeu”).

Fondul de manuale constituie 257.127 exemplare, iar cel biletristic constituie 649.254 exemplare.
1230 copii din familii social vulnerabile au primit manuale cu un procent redus la chirie. Toţi elevii clasei I au primit abecedarele gratuit.

Activează 5 centre informaţionale şi 2 centre pentru tineret. Cadrele didactice s-au autoinstruit în domeniul utilizării tehnicii informaţionale. Se utilizează computerul în cadrul lecţiilor, activităţilor extracurs.

În ultimii 2 ani au fost reorganizate 15 şcoli medii în gimnazii, reţeaua instituţiilor de învăţământ s-a micşorat de la 37 la 34. A apărut problema existenţei liceului teoretic „Prometeu” din s. Copanca. În descreştere majoră e contingentul de copii din s. Grigorievca, s. Surchiceni, s. Constantinovca, s. Ucrainca, s. Grădiniţa.

Liceele din raionul Căuşeni pun la dispoziţia tinerilor un număr suficient de locuri pentru învăţământ. Conform datelor pentru anul şcolar 2010-2011, de o popularitate mai mare se bucură liceele cu profil umanist, la care cererile depuse constituie 89,3% din totalul locuri disponibile faţă de 69% cereri depuse la instituţiile cu profil real. De asemenea rata înmatriculării la liceele cu profil umanist este de 98,1% faţă de 94,2% la instituţiile cu profil real. Acestea sunt date cu privire la instituţiile cu limba română de instruire.

La instituţiile cu limba rusă de instruire rata înmatriculării este de 100%, fapt datorat numărului scăzut de cereri depuse.

Cauzele carenţelor care apar în domeniul educaţiei se datorează insuficienţei materialelor didactice, migraţiei pedagogilor şi a părinţilor peste hotare şi nesupravegherea tinerilor. O altă cauză este motivarea redusă a pedagogilor prin oferirea salariilor mici. Astfel şi tinerii din domeniul pedagogiei nu manifestă interes de a se încadra în acest sistem. În raionul Căuşeni, în perioada anilor 2010 – 2011 au fost angajaţi doar 29 tineri specialişti în învăţământ.

În consecinţă tinerii nu au condiţii pentru a-şi dezvolta capacităţile şi abilităţile necesare şi sunt orientaţi mai mult spre interesele personale.

În conformitate cu aceasta este nevoie de investiţii pentru reabilitarea instituţiilor de învăţământ şi dotarea lor cu materialele necesare. De asemenea, luarea unor măsuri cu privire la motivarea tinerilor specialişti prin susţinerea financiară şi materială a acestora.

Sursa: Strategia de Tineret, Raionul Căuşeni, 2013-2017

<u>Necesitati în domeniu:</u>

- Asigurarea instituţiilor de învăţământ în măsură suficientă cu: utilaj tehnologic şi frigorifer, asigurarea sălilor de clasă cu mobilier, înzestrarea cu tehnică informaţională performantă;
- Asigurarea bibliotecilor şcolare cu literatură suplimentară pentru realizarea curricula disciplinară;
- Asigurarea procesului educaţional cu cadre pedagogice performante, cu un grad înalt de pregătire în metodică şi specialitate.
- Finanţarea insuficeintă a instituţiilor de învăţământ;
- Drumuri deteriorate şi neaccesibile pentru transportarea copiilor;

5.2.2 Infrastructura de sănătate

Secţiile spitalului raional sunt amplasate în 8 clădiri tip pavilion, 2 clădiri cu 4 etaje, una cu 2 etaje. Spitalul posedă încălzire autonomă, prin cazangeria proprie conectată la gaze naturale. Aprovizionarea cu apă rece se efectuează non-stop 24 din 24 ore, din 2 sonde arteziene proprii. Pentru aprovizionarea secţiilor cu apă caldă sunt instalate încălzitoare electrice de apă. Asigurarea secţiilor cu lenjerie curată se efectuează de spălătoria spitalului. Alimentaţia bolnavilor este efectuată prin intermediul blocului alimentar al spitalului.

Analizînd vîrsta medicilor se observă o prevalenţă a medicilor cu vîrsta mai mare de 50 ani (50 %), şi o cotă mică a medicilor cu vîrsta mai mică de 30 ani, care constituie numai 5,7%.

Un rol important în acordarea asistentei medicale calitative îl are gradul de calificare al lucrătorilor medicali, 100% de medici din staţionar au grad de calificare.

Pentru anul 2011 spitalul a încheiat contract pentru acordarea asistenţei medicale spitaliceşti cu CNAM pe 5 profiluri (terapeutic, chirurgical, obstetrical-ginecologic, pediatric, boli contagioase) cu 10.299 cazuri contractate.

<u>Necesităţi în domeniu</u>

- Asigurarea insuficientă cu cadre medicale (cardiolog, neonatolog, pediatru, internişti, ginecologi, ftiziatri, diagnostic funcţional, personal tehnic)
- Insuficienţa utilajului medical modern
- Contractarea tardivă a achiziţiilor de medicamente prin tender
- Contractare serviciilor medicale (pentru bolnavii spitalizaţi)
- Achitarea studiilor de perfecţionare a lucratorilor medicali
- Neachitarea serviciilor medicale de bolnavii social-vulnerabili (2011 - 58 persoane)
- Lipsa sistemului informaţional integrat

<u>Situaţia epidemiologică în raionul Căuşeni</u>

Întru asigurarea bunătării sanitaro-epidemiologice şi promovarea sănătăţii populaţiei raionului Căuşeni, activează Centrul de Sănătate Publică.

Situaţia epidemiologică în raionul Căuşeni se prezintă astfel:

- Morbiditatea populaţiei de boli transmisibile în raion s-a micşorat cu 14% în anul 2011 faţă de a. 2010.
- A diminuat morbiditatea populaţiei prin boli infecţioase şi parazitare în a. 2011 cu 43%.

În ultimii 6 ani (2006-2011) morbiditatea populaţiei r-lui cu excepţia unor ani (dizenteria, salmoneloza, BDA de etiologie nedeterminata) este mai înaltă ca media pe raioanele republicii Moldova.

În a.2011 situaţia epidemiologică la tuberculoza organelor respiratorii a rămas nefavorabilă, tuberculoza în raion este înregistrată în 22 localităţi.

Problemele existente la compartimentul profilaxiei specifice a bolilor infecţioase dirijabile prin vaccinări:

- Cresc refuzurile părinţilor/ populaţiei de la imunizări, inclusiv din partea cetăţenilor de cult.
- Fenomenul migraţiei intense a populaţiei peste hotarele R.M nu permite a obţine o acoperire satisfăcătoare cu vaccinări contra difteriei şi tetanosului a populaţiei adulte (vîrstelor ţintă).

5.2.3 Cultura

Directia Cultura, Tineret, Sport si Turism Căuşeni realizează politicile în domeniile de competenţă în teritoriu şi îşi desfăşoară activitatea în corespundere cu legislaţia în vigoare.

Pentru perioada analizata au fost propuse şi realizate următoarele obiective:

- elaborarea în baza programelor de stat a programelor raionale de dezvoltare şi promovare a culturii şi artei;
- asigurarea conservării şi valorificării creaţiei populare prin organizarea şi desfăşurarea festivalurilor şi concursurilor colectivelor artistice de amatori, promovarea talentelor prin participarea lor la diverse acţiuni cultural raionale, regionale, naţionale şi internaţionale;

- reparaţia capitală şi renovarea Casei raionale Cultură, Casei de Cultură din localităţile Tocuz, Grigorevca, Grădiniţa, Baccealia, Săiţi, Plop Ştiubei, Cîrnăţenii Noi;
- promovarea meşterilor populari prin participare la expoziţii şi tîrguri din ţară şi peste hotare;
- instruirea personalului din direcţie şi instituţiile gestionate.

În teritoiul raionului Căuşeni activează 34 de case şi cămine de cultură, inclusiv Casa raională Cultură Căuşeni. Starea edificiilor se prezintă în felul următor: necesită reparaţie capitală – 24, necesită reparaţie curentă – 7, avariate - 3.

În perioada analizata colectivele artistice de amatori de la casele şi căminele de cultură din localităţi au participat activ la formarea culturală a populaţiei, eficientizarea activităţii artistice, promovarea talentelor autohtone şi a tinerelor talente, la diferite festivaluri şi concursuri raionale şi regionale. S-au înregistrat schimbări pozitive în producerea valorilor cultural – artistice, programelor de agrement şi odihnă pentru publicul de toate vîrstele, promovarea şi dezvoltarea meşteşugurilor artistice populare.

Acţiunile culturale prioritare – organizarea şi desfăşurarea concertelor consacrate sărbătorilor naţionale, tradiţionale şi locale, a şezătorilor tematice cu participarea membrilor comunităţii, prezentarea concertelor în faţa publicului din localităţile vecine, implicarea tineretului în realizarea programelor de agrement şi odihnă, inclusiv:

- participarea formaţiei folclorice "Mria" la 20 de ani a Asociaţiei culturii ucrainene, Filarmonica or. Chişinău
- participarea la Festivalurile dansurilor sportive, Chişinău, Bender, Bălţi - ansamblurire de dans sportive "Magica" , "Romaniţa" de la CRC .

În prezent la casele şi căminele de cultură activează 92 specialişti, dintre care cu studii superioare 24 persoane, cu studii medii speciale 52 persoane, cu studii medii generale 16 persoane. Conform vechimii în muncă: pînă la 3 ani – 8 persoane; de la 3 – 10 ani – 18 persoane; de la 10 – 15 ani – 7 persoane; de la 15 – 25 ani 5 persoane; mai mult de 25 ani - 24 persoane. Se simte lipsa specialiştilor – culturologie, dirijor de cor, conducător de fanfară, conducător de orchestră.

Dotarea instituţiilor cu costume, instrumente muzicale, aparataj de sonorizare, mobilier şi altele lasă de dorit.

Din acţiunile culturale prioritare organizate de Direcţie se cer menţionate următoarele:

- Festivalul obiceiurilor şi tradiţiilor de iarnă „V-am ura, v-am tot ura”, cu participarea tuturor colectivelor din localităţile raionului.
- Recitalul de poezie eminesciană cu genericul “La naşterea poetului” cu participarea îndrăgostiţilor de poezie, declamatorilor.
- Grigore Grigoriu- miracolul scenei.
- Festival concurs al colectivelor teatrale.
- Festivalul Internaţional de muzică şi dans „Mărţişor 2011”cu participarea teatrului din Chişinău, formaţiilor artistice de la Casa Raională Cultură ”Spicuşor”, formaţia de dans modern „Romaniţa” şi ”Magica”, teatrul folcloric „Baştina” şi orchestra de muzică populară pentru copii „Mărţişor”.
- Zilele Mateevici - Căinari, Zaim.
- Festival expoziţie „Hristos a înviat”.
- Festivalul cîntecelor corale, colectivul „Buna Vestire” Salcuţa.
- Festivalul etniilor „Unitate prin diversitate” - formaţia folclorică „Mria”, formaţia folclorică din satul Baurci, Constantinovca.

Instituţii de învăţămînt artistic

În raion activează o Şcoală de Arte din oraşul Căuşeni, Şcoala de muzică din or. Căinari şi Copanca. Acestea contribuie la dezvoltarea capacităţilor şi aptitudinilor copiilor în domeniul artelor, la familiarizarea elevilor cu diferite genuri de artă, asigurarea integrităţii şi continuităţii procesului de instruire a tinerilor muzicieni. Procesul de instruire este organizat conform planurilor şi programelor de instruire aprobate de Ministerul Culturii al Republicii Moldova. Procesul instructiv – educativ se realizează prin lecţii individuale şi în grup, participarea elevilor în orchestre, coruri, ansambluri, expoziţii, colective coregrafice.

Starea edificiilor instituţiilor de învăţămînt artistic extraşcolar este satisfăcătoare, aici sînt create condiţiile necesare pentru desfăşurarea procesului de instruire la nivelul cerinţelor zilei.

Şcolile de profil din teritoriu dispun aproape suficient de instrumente muzicale, mijloace tehnice, mobilier şi literatură. Acestea întîmpină greutăţi în ceea ce priveşte reparaţia şi acordarea instrumentelor

muzicale. Necesită rezolvare aprovizionarea cu manuale la literatura muzicală, solfegii, instrumente muzicale şi literatură pentru istoria artelor la secţia arte plastice.

Instituţii de cultură

- Case de cultură - 34
- Case de cultură (instituţii) fără edificiu - 1
- Biblioteci - 42
- Muzee - 4
- Instituţii de învăţământ artistic (IÎA) - 3
- Librării, total - 2

Instituţii de cultură raionale:

- Biblioteca publică raională
- Casa Raională Cultură
- Muzeul de istorie şi etnografie or. Căuşeni
- Muzeul de istorie s. Copanca
- Casa muzeu "A.Mateevici" Căinari
- Casa muzeu "A.Mateevici" Zaim
- Şcoala de Arte Căuşeni
- Şcoala de muzică Căinari
- Şcoala de muzică Copanca

Majoritatea specialiştilor angajaţi la casele de cultură au studii medii de specialitate, 60% din total angajaţi avînd vechimea în muncă mai mare de 30 ani.

In raion activează 3 instituţii de învăţământ artistic (2 şcoli de muzică şi o şcoală de arte) care sunt frecventate în mediu de 362 elevi.

Necesităţi în domeniu :

1. Elaborarea unui program integru de dezvoltare a turismului în raion.
2. Soluţionarea problemei de încălzire a edificiilor caselor de cultură în perioada rece a anului.
3. Dotarea bibliotecilor publice din raion cu echipament întru eficientizarea sistemului informaţional şi biblioteconomic.

Bibliotecile publice

În raion activează 42 de biblioteci publice, dintre care 18 sunt amplasate în case de cultură.

Tabel 5-10

	Nr biblioteci publice	Cărţi şi reviste, mii ex	Cărţi şi reviste în medie la 100 locuitori	Nr. Instituţii culturale	Nr. locuri în instituţiile culturale
2009	42	388,5	420	35	9,9
2010	42	401,4	434	35	10,0

În anul 2011 bibliotecile din raionul Causeni au fost frecventate de 35.419 mii utilizatori, dintre care au consultat 78.971 mii exemplare de publicaţii. Din numărul total de publicaţii împrumutate, în limba română-39.778 de publicaţii.

Utilizatorii bibliotecii raionale sunt impărţiţi in cîteva grupuri principale:

I – utilizatorii, care sunt prezenţi permanent în bibliotecă: elevii liceilor, şcoala profesională;
II - cei care vin ocazional la bibliotecă - funcţionarii publici, pedagogii, educatorii, şomerii;
III –persoanele intre 35-50 de ani, pensionarii, care vin la bibliotecă cu regularitate .

Necesităţi în domeniu

- reanimarea cursurilor de reciclare a cadrelor bibliotecare,

- dotarea bibliotecilor cu mobilier specific, tehnică de bibliotecă,
- rezolvarea problemei cadrelor de tineri specialişti.

5.2.4 Protecţia socială

Asistenţa socială – este componenta sistemului naţional de protecţie socială, în cadrul căruia statul şi societatea civilă se angajează să prevină, să limiteze sau să înlăture efectele temporare sau permanente ale unor evenimente considerate riscuri sociale, care pot genera marginalizarea ori excluderea socială a persoanelor şi a familiilor aflate în dificultate.

În raionul Căuşeni asistenţa socială este asigurată de Direcţia Asistenţă Socială şi Protecţie a Familiei şi Fondul de Susţinere Socială a Populaţiei, prin intermediul asistenţilor sociali din primării şi lucrătorilor sociali.

Beneficiari ai sistemului de asistenţă socială sunt:

Tabel 5-22

Nr	Categoria	Nr. persoane
1.	copii ale căror sănătate, dezvoltare şi integritate fizică, psihică sau morală sunt prejudiciate în mediul în care locuiesc	200
2.	familii care nu-şi îndeplinesc în mod corespunzător obligaţiile privind îngrijirea, întreţinerea şi educarea copiilor	150
3.	familii fără venituri sau cu venituri extrem de mici	300
4.	Persoane vîrstnice	12 000
5.	Persoane cu dizabilităţi	3 000
6.	copii rămaşi fără îngrijire părintească sau orfani	
7.	familii monoparente	
8.	familii cu mulţi copii	

În raionul Căuşeni asistenţa socială se acordă sub forma unor servicii primare, specializate şi prestaţii sociale.

Tabel 5-12 Servicii sociale primare

Nr.	Denumirea serviciului	Nr. personal	Servicii sociale acordate
1.	Asistenţa socială comunitară – prestează asistenţă socială persoanelor, failiilor şi grupurilor sociale, la nivel de comunitate, pentru prevenirea şi depăşirea situaţiilor de dificultate	33	Identificarea persoanelor în situaţie de dificultate şi facilitarea accesului acestora la prestaţii şi servicii sociale Susţinerea şi mobilizarea comunităţii în scopul soluţionării situaţiilor de dificultate
2.	Îngrijire socială la domiciliu – se prestează în casa persoanei vîrstnice sau cu dizabilităţi, solitare sau singuratice	93	Informare, sprijin în pregătirea hranei, livrare de produse alimentare Însoţire şi sprijin în accesarea unei prestaţii sociale Asistenţă la domiciliu (în timpul igienizării rufelor şi igienei personale, menaj al domiciliului, cumpărături)
3.	Cantina de ajutor social (or. Căuşeni, satele Hagimus, Chircăieşti) – persoane juridice care prestează servici gratuite persoanelor scialmente vulnerabile	3	Prepararea şi servirea zilnică a unei mese de persoană (preponderent prînzul) Aprovizionarea, contra cost, de la sediul cantinei, cu produse agroalimentare de bază la preţurile lor de achiziţie Livrarea gratuită la domiciliu a hranei persoanelor socialmente vulnerabile, în speciali persoanelor imobilizate la pat

Tabel 5-13 Servicii sociale specializate

Nr.	Denumirea serviciului	Nr. instituţiilor	Servicii sociale acordate

1.	Centrul ”Pro familia” din or. Căuşeni - instituţie publică de protecţie a cuplului mamă-copil în scopul prevenirii abandonului copilului şi asigurării formării, menţinerii şi consolidării legăturilor familiale	1	Găzduire, întreţinere şi alimentare Suport în dezvoltarea abilităţilor de creştere şi îngrijire a copiilor Consiliere psihologică, asistenţă medicală, asistenţă juridică Suport pentru (re)integrarea familială, socială şi profesională
2.	Centrul de Asistenţă şi Protecţie a Victimilor Traficului de Fiinţe Umane din or. Căuşeni	1	Cazare, igienă personală, hrană, asistenţă juridică, socială, psihologică şi medicală de urgenţă Pază şi protecţie, precum şi asistenţă pentru contactarea rudelor
3.	Centrul de zi pentru copii în situaţie de risc ”Casa în care mă simt copil” din satul Taraclia – instituţie publică de asistenţă socială ce furnizează sevicii în regim de zi în scopul prevenirii separării copiilor în situaţie de risc de mediul familial	1	Prepararea şi servirea zilnică a unei mese de persoană (preponderent prînzul) Aprovizionarea, contra cost, de la sediul cantinei, cu produse agroalimentare de bază la preţurile lor de achiziţie Livrarea gratuită la domiciliu a hranei persoanelor socialmente vulnerabile, în speciali persoanelor imobilizate la pat
4.	Asistenţă parentală profesionistă din satele Opaci, Grigorievca, Tocuz – ofere copilului îngrijire familială substitutivă în familie	3	Îngrijirea şi creşterea copilului în condiţiile unui mediu familial susbstitutiv, corespunzător particularităţilor de vîrstă Facilitarea socializării integrării copilului în familia biologică, extinsă, adoptatoare sau alte forme de îngrijire de tip familie
5.	Casa de copii de tip familie din satul Fîrlădeni	2	Îngrijirea şi creşterea copilului în condiţiile unui mediu familial substitutiv, corespunzător

			particularităţilor de vîrstă Facilitarea socializării integrării copilului în familia biologică, extinsă, adoptatoare sau alte forme de îngrijire de tip familie
6.	Azilul pentru persoane vîrstnice şi cu dizabilităţi din satul Tănătari	1	Cazare, alimentaţie, îngrijire, terapie ocupaţională, activităţi de dezvoltare a deprinderilor de viaţă Asistenţă medicală, activităţi de recuperare
7.	Centre multifuncţionale în satele Chircăieşti, Ucrainca, Baccialia	3	Alimentaţie, îngrijire, terapie ocupaţională, activităţi de dezvoltare a deprinderilor de viaţă Asistenţă medicală, activităţi de recuperare pentru copii şi vîrstnici

În cadrul Direcţiei se prestează de asemenesa servicii protetico-ortopedice – 1 felcer protezist asigură persoanele cu dizabilităţi, preponderent locomotorii, prin intermediul Centrului ”CREPOR” şi ajutoarelor umanitare cu scaune cu rotile, încălţăminte ortopedică, corsete, premărgătoare, scutece şi alte mijloace protetico-ortopedice.

Tabel 5-14 Prestaţii sociale

Nr.	Denumirea serviciului	Nr. beneficiarilor, a. 2012	Categoriile de beneficiari
1.	Ajutor material din Fondul local de susţinere socială a populaţiei, acordat persoanelor defavorizate cu cea mai mare incidenţă a sărăciei	6117	Familii monopatentale, familii cu mulţi copii, adulţi cu vîrsta peste 75 de ani, persoane inapte de muncă pe motiv de boală îndelungată pînî la survenirea invalidităţii, persoane aflate în extremă sărăcie, persoane cu dizabilităţi Participanţi

			la conflictele armate
2.	Ajutorul social – prestaţie socială care asigură un venit lunar minim garantat familiilor defavorizate	2914	Persoane cu dizabilităţi, persoane pensionare, familii cu copii în întreţinere cu venit global mai mic ca venitlul minim garantat de stat
3.	Compensarea cheltuielilor pentru deservirea cu transport a persoanelor cu dizabilităţi		Persoane cu dizabilităţi ale aparatului locomotor

5.3 Piaţa muncii

Populaţia activă din punct de vedere economic constituie persoanele care furnizează forţa de muncă disponibilă pentru producţia de bunuri şi servicii, incluzînd populaţia ocupată şi şomerii.

Populaţie ocupată sunt persoanele care desfăşoară o activitate economică sau socială producătoare de bunuri şi servicii în scopul obţinerii unor venituri în formă de salarii sau alte beneficii.

În perioada analizată predomină populaţia aptă de muncă. Vîrsta aptă de muncă include:

- pentru bărbaţi vîrsta de la 16-61 ani
- pentru femei vîrsta de la 16-56 ani

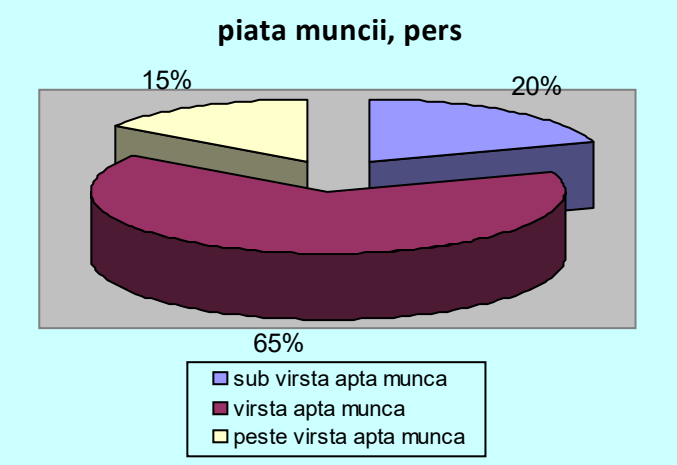

În perioada analizată persoanele cu vîrsta aptă de muncă constituie 65,4% (60.366 persoane) din numărul total al locuitorilor, 19,6% (18.143 persoane) sunt sub vîrsta aptă de

muncă şi 14,9% (13.795 persoane) sunt peste vîrsta aptă de muncă.

Doar 10.987 persoane din totalul celor apţi de muncă sunt active, adică 18,2%. O analiză mai detaliată a forţei de muncă după domeniile de activitate relevă că o particularitate a populaţiei raionului este dependenţa excesivă de agricultură, şi respectiv, de condiţiile climaterice.

Tabelul 5-19 Dinamica structurii populaţiei după domenii de activitate*

Categorii sociale	2009	2010	2011
Populaţie aptă de muncă			
Populaţie ocupată în economie, inclusiv:	10.004	9.680	10.987
• În agricultură	1.851	1.689	1.754
• Învăţământ şi educaţie preşcolară	2.941	2.907	2.939
• Ocrotirea sănătăţii	1.077	1.085	1.271
• Servicii şi comerţ	1.350	1.103	1.599
• Administraţie Publică Locală şi asigurarea ordinii publice	974	1.062	1.057
• Altele	1.811	1.834	2.367

* Datele cuprind unităţile economice (sectorul real) cu 4 şi mai mulţi salariaţi şi toate instituţiile bugetare, indiferent de numărul de salariaţi.

Sursa: Direcţia Teritorială pentru Statistică

Salariul nominal mediu lunar al unui salariat în economie pentru raionul Căuşeni este cu cca 30% mai mic faţă de salariul mediu pe economie:

Tabel 5-20

	Salariul nominal mediu lunar	% faţă de salariul mediu pe economie
2009	1926,8	70,1
2010	2077,2	69,9

Populaţia angajată în câmpul muncii în anul 2011 reprezintă doar 860 persoane, circa 1,4% din totalul populaţiei apte de muncă, numărul de femei angajate fiind cu 212 persoane (24,6% din total angajaţi) mai puţin decît numărul de bărbaţi angajaţi.

Numărul persoanelor angajate cunoaşte o tendinţă de descreştere, mai puţin cu 12 persoane angajate în 2011 faţă de persoane angajate în anul 2010.

Tabelul 5-21 Numărul populaţiei angajată în muncă, pers

Anul	2009	2010	2011
Total	872	883	860
bărbaţi	495	515	536
femei	377	368	324

Sursa: Agenţia pentru ocuparea forţei de Muncă a raionului Căuşeni

Din numărul total al populaţiei apte de muncă 1,8% sunt şomeri.

Numărul şomerilor este în descreştere în anul 2011 faţă de anul 2009, în special ce priveşte partea femenină: de la 1282 persoane în 2009 la 599 persoane în 2011, respectiv cu 53%.

Tabel 5-22

Nr d/o	Categorie	2009		2010		2011	
		total	femei	total	femei	total	femei
1	Şomeri înregistraţi	2501	1282	1795	953	1109	599
2	Plasaţi în cîmpul muncii	513	270	359	188	345	218
3	Persoane fără profesie	1295	729	871	532	534	223
4	Persoane cu studii secundar profesionale	797	321	594	233	360	149
5	Persoane cu studii medii speciale	181	107	142	82	81	50
6	Persoane cu studii superioare	154	92	138	84	88	58
7	Tineri	938	496	607	346	433	262
8	Au trecut cursuri profesionale	122	53	69	42	52	29
9	Au primit ajutor de şomaj	255	130	334	173	228	104
10	Înregistrate locuri vacante	565		470		494	

Sursa: Agenţia pentru ocuparea forţei de Muncă a raionului Căuşeni

Angajarea tinerilor în cîmpul muncii

Situaţia social-economică a tinerilor este semnificativ reprezentată prin spectrul angajării lor în câmpul muncii: tineri angajaţi în industrie – 424, în construcţii – 121, în domeniul transportului – 217, în domeniul serviciilor şi comerţului – 336, în învăţământ, cultură – 305, în domeniul sănătăţii – 144.

Cauzele situaţiei social economice create se referă la limitarea locurilor de muncă pentru tineri, oportunităţi reduse de angajare mai ales a celor din mediul rural, lipsa serviciilor de mediere a muncii, salariile acordate tinerilor sunt mici în comparaţie cu coşul minim de consum.

În consecinţă, a crescut numărul celor care migrează pentru a-şi oferi un trai mai bun şi pentru a obţine venituri mai mari. În perioada 2010-2011 au fost înregistraţi 9000 tineri provenienti atît din spaţiul rural cît şi din cel urban, care au migrat la muncă peste hotare. Din cauza lipsei unui loc de muncă, unii tineri devin victime ale traficului. Din lipsa unor activităţi stabile, ei sunt mai vulnerabili şi sunt uşor influenţaţi să consume substanţe stupefiante. Astfel ei se abat de la normele şi valorile general acceptate în localitatea lor şi chiar în societate.

6 Mediul ambiant

6.1 Starea calităţii atmosferei

In raionul Căuşeni volumul noxelor degajate în atmosferă este sub nivel mediu, reieşind din faptul că pe teritoriul raionului nu este dezvoltată industria, pesticidele din depozitul din s. Grădiniţa au fost evacuate. Principalele surse de poluare a mediului constituie transportul auto, gunoiştile autorizate şi neautorizate, gazele eliberate de cazangeriile instituţiilor publice, arderea tuturor tipurilor de combustibil în gospodăriile personale, arderea ilegală a miriştii şi deşeurile de la animale din gospodăriile personale.

Centrul de Sanatate Publică a cercetat în anul 2011 prin metode de laborator mediul aerian în încăperi şi aerul în zona de muncă conform indicilor sanitaro-chimici la 36 obiective, la 15 din ele (41,7%) au fost stabilite depăşiri ale concentraţiilor maxim admise la praf şi aerosoli.

6.2 Starea apelor de suprafaţă şi subterane

Factorul de mediu cu cel mai mare impact asupra sănătăţii populaţei este apa, avînd în vedere importanţa vitală permanentă a prezenţei apei potabile pentru procesele fiziologice, biochimice etc. ce au loc în organismul uman, precum şi pentru necesităţile igienice şi menajere.

În raionul Căuşeni există 128 obiecte acvatice, dintre care cca 94% sunt proprietate publică.

Tabel 6-1 Lista obiectelor acvatice (iazuri, bazine de acumulare) în cadrul raionului Căuşeni

Numărul obiectelor, total	Suprafaţa cu fişa riverană de protecţie	Proprietate	
		Publică (APL)	Privată
128	934,61	120	8

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

Menţionăm că cel mai multe obiecte acvatice se află în localităţile:

- or. Căuşeni – 15 obiecte
- s. Săiţi – 14 obiecte
- s. Sălcuţa - 14 obiecte
- s. Opaci – 9 obiecte
- com. Baccealia – 8 obiecte
- s. Grigorievca – 7 obiecte
- com. Zaim – 7 obiecte

Oraşul Căinari şi satul Tănătari deţin doar cîte un obiect acvatic. Cea mai mare suprafaţă ocupată de către un obiect acvatic este în com. Ucrainca – de 163,15 ha, urmată de com. Coşcalia – 43,25 ha, com. Zaim – 41,74 ha, com. Baimaclia – 30,19 ha, s. Săiţi – 28,99 ha, s. Ursoaia – 28,34 ha, com. Pervomaisc – 25,42 ha.

Apa folosită în scopuri potabile este un factor care determină pînă la 15-20% din cazurile de boli diareice acute şi hepatită virală A, preponderent în zonele rurale, 20-25% din bolile somatice, 100% - în cazul fluorozei dentare.

Calitatea apelor de suprafaţă. Monitoringul apelor de suprafaţă este efectuat permanent de către Servicul Hidrometerologic de Stat, prin intermediul unei reţele care include 49 de secţiuni de supraveghere pe 16 rîuri, 6 bazine de acumulare şi un liman, la 49 indici

hidrochimici şi 5 grupuri de elemente hidrobilologice, şi de Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătăţii Publice în 60 puncte de control la 11 bazine acvatice, la parametrii chimici, microbiologici şi parazitologici.

Conform rezultatelor monitoringului efectuat, în ultimii ani nivelul de poluare a rîurilor Prut, Dunărea şi Nistru n-a suferit schimbări esenţiale faţă de anii precedenţi, cu unele mici excepţii. Rîurile mici însă rămîn a fi în continuare cu un grad înalt de poluare, ceea ce se referă şi la reţeaua hidrologică a raionului Căuşeni, prezentată de ape curgătoare ale riurilor Botna (cu afluienţii săi Martina şi Ceaga) şi Nistru.

Calitatea apelor subterane. Supravegherea calităţii apelor subterane de către Serviciul Sanitaro-Epidemiologic de Stat contribuie la asigurarea unei calităţi adecvate a apei de băut, a surselor şi sistemelor de alimentare cu apă potabilă. Anual se cercetează 22-25 mii probe de apă la parametrii microbiologici şi 18-20 mii probe la parametrii chimici. În anul 2005 s-a menţinut un nivel ridicat de necorespundere a calităţii apei de băut din surse şi a apei din sistemele de distribuire a apei. Ponderea probelor necorespunzătoare la indicii sanitaro-chimici din sursele centralizate subterane în localităţile situate pe malul drept al Nistrului a constituit 52,9%, faţă de 47% în anul 2004. Situaţia cea mai gravă se înregistrează în 14 raioane din republică, printre care şi Căuşeni, unde necorespunderea constituie 65-100%.

Problemele principale, cu referinţă la apele de profunzime, pentru raionul Căuşeni sînt conţinutul ridicat de fluor (2-16 mg/l); sodiu (200-560 mg/l), amoniac (2-10 mg/l); hidrogen sulfurat (3-20 mg/l).

Sursele de poluare a apelor de suprafaţă şi celor subterane. Sursele de poluare sînt cauzate, în cele mai multe cazuri, de sectorul gospodăriei comunale (staţiile de epurare a apelor uzate, deversările din sistemul comunal al apelor neepurate, managementul neadecvat al deşeurilor menajere solide, sectorul agrar (dejecţiile animaliere, depozitele de pesticide inutilizabile şi interzise) şi sectorul energetic (staţiile de alimentare cu petrol).

6.3 Starea solurilor

Conform datelor, mai mult de 35% din toate terenurile cu destinaţie agricolă din R. Moldova au soluri erodate de diferit grad. În ţara noastră eroziunea solului este un proces continuu, asociat de topografie, climă, stratul acoperitor de sol şi alţi factori constitutivi. Din păcate, începînd cu 1987, şi în special după 1992 (începutul procesului de privatizare a pămînturilor), toate lucrările privind crearea barierelor în calea eroziunii solului au fost încetate şi mai mult – au fost create cele mai favorabile condiţii pentru dezvoltarea acesteia.

Proprietarii funciari, care au primit anumite parcele de teren (uneori mai puţin de un hectar) pe pante abrupte diferite, nu s-au gîndit la măsuri de prevenire a eroziunii. Recolta din terenurile privatizate, precum şi profitul, care ar putea fi obţinut, iar măsurile de protecţie a mediului în condiţiile de sărăcie extremă, în zonele rurale, nu au fost cele mai importante aspectele pentru proprietarii terenurilor. Însă dovezile factologice, reflectînd creşterea suprafeţei solurilor degradate, pun pe gînduri nu numai cercetători: în viitor urmaşii noştri nu vor fi capabili să cultive produsele agricole pentru o aprovizionare alimentară normală.

Terenurile repartizate pentru exploatarea minereurilor şi executarea lucrărilor de cultivare a carierelor, utilizate în hotarele UAT, de asemenea au suferit în urma activităţii omului. Din cele 45,9 ha terenuri repartizate 25,44 ha sunt degradate de lucrări de dezvelire, ceea ce constituie 55,4%.

Tabel 6-2

Nr	Localitate	Minereuri	Suprafaţa totală, ha	Inclusiv		
				degradate de lucrări de dezvelire	utilizate	urmează a fi recultivate
1.	or. Căuşeni (SA „Ceramica”)	argilă	2,4	2,4	2,4	2,4
2.	or. Căuşeni (ÎI „Ala Ceban”)	nisip	3,04	0,24	0,6	0,6
3.	s. Fîrlădenii Noi	nisip	12	6,0	5,0	5,0
4.	s. Cîrnăţeni	nisip	1,0	0,3		
5.	s. Ursoaia	nisip	0,6	0,3		
6.	com. Zaim	piatră	12,0	12,0	12,0	12,0
7.	s. Hagimus	nisip	1,1	0,1		
8.	com. Ucrainca	argilă	2,0	0,5		
9.	s. Tocuz	argilă	3,5	0,5		
10.	s. Ciufleşti	argilă	0,3	0,2		
11.	com. Baimaclia	nisip	0,5	0,3		
12.	or. Căinari	argilă	1,0	0,5		
13.	s. Taraclia	nisip	1,0	0,5		

14.	com. Baccealia	argilă	0,2	0,1		
15.	s. Chircăieşti	argilă	1,5	0,5		
16.	s. Plop-Ştiubei	nisip	0,9	0,3		
17.	s. Sălcuţa	argilă	1,2	0,2		
18.	s. Tănătari	argilă	1,1	0,1		
19.	com. Pervomaisc	argilă	0,6	0,3		
	Total		**45,9**	**25,44**	**20**	**20**

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

La 01 ianuarie 2008 eroziunea solului în R. Moldova a ajuns la o asemenea amploare, că deja 36,6% din suprafaţa totală a terenurilor agricole au fost erodate în diferită măsură. Pierderile anuale ale economiei în urma degradării terenurilor sunt foarte semnificative. Acest lucru este specific şi pentru raionul Căuşeni. Guvernul Republicii Moldova într-o Hotărîre nr. 696 din 26 august 2011 "Cu privire la aprobarea Programului de menţinere şi sporire a fertilităţii solului pentru anii 2011-2020" a elaborat un plan de acţiuni privind minimalizarea proceselor de apariţie a eroziunii de suprafaţă şi celei liniare, consolidarea alunecărilor de teren şi rîpelor.

Conform datelor Centrului de Sanatate Publica, rămîne în continuare poluat solul din localităţile raionului: toate 4 probe de sol nu corespund cerinţelor igienice conform indicilor microbiologici.

De asemenea impact semnificativ are arderea miriştelor.

Pe teritoriul raionului au fost atestate alunecări de teren, care au fost mai tîrziu acoperite cu arbori şi arbuşti plantaţi de către APL în comun cu elevii şi populaţia din localităţi.

6.4 Starea pădurilor

În ultimii 17 ani, în Moldova, în urma defrişărilor ilegale au dispărut circa 30.000 de hectare de pădure. Specialiştii susţin că pe an ce trece lupta cu defrişările ilegale este tot mai mare, iar unica soluţie şi cea mai ieftină a continuităţii pădurilor ar fi regenerarea acestora.

Specialiştii de la Ocolul Silvic Căuşeni au început procesul de regenerare al pădurilor din raionul Căuşeni. Astfel aproape fiecare suprafaţă care a ajuns la vîrsta explotabilităţii, este regenerată. La ieşire din oraşul Căuşeni spre Ştefan Vodă a fost deja tăiată, cu scopul de regenerare, mai bine de 2 hectare de pădure. Conform planului de activităţi al Ocolului Silvic Căuşeni pe anul 2011 doar pentru trimestrul 1 au fost planificate pentru tăieri spre regenerare mai bine de 80 de hectare de pădure.

Suprafaţa totală a terenurilor fondului forestier pe teritoriul raionului Căuşeni constituie 14,7 mii ha.

Lucrările de împădurire a terenurilor degradate decurg anevoios din cauza nerepartizării terenurilor de către primării (la balanţa primăriilor sînt 1168 ha de păduri care se află într-o stare avansată de degradare).

Suprafaţa pădurilor şi altor tipuri de vegetaţie forestieră, în zona de activitate a Întreprinderii Silvice de Stat Tighina, raionul Căuşeni:

Tabel 6-3

Total, ha	Păduri, ha	Perdele forestiere, ha	Alte tipuri de vegetaţie forestieră, ha
2711,28	1341,85	1072,66	296,77

Sursa: Cadastrul funciar, Raionul Căuşeni la 01.01.2012

Cea mai mare suprafaţă împădurită o deţin localităţile (ha):

1. com. Ucrainca – 302,4
2. com. Zaim – 263,01
3. s. Taraclia – 233,12
4. com. Chiţcani – 184,2
5. com. Chircăieştii Noi – 169,89
6. or. Căuşeni – 150,9
7. com. Cîrnăţenii Noi – 143,72
8. com. Pervomaisc – 139,13

9. s. Chircăieşti – 128,95

Localităţi din raion care dispun de suprafaţă mică cu păduri şi alte tipuri de vegetaţie forestieră sunt:

1. or. Căinari – 7,37
2. com. Tănătarii Noi – 11,42

Fondul forestier şi fâşiile de protecţie sunt de asemenea afectate de tăierile ilicite ale copacilor care au crescut în ultimii ani, păşunatul vitelor şi de depozitarea ilegală a gunoiului.

Este important că fiecare APL din localităţile raionului sădesc anual cîte circa 500 arbori cu sprijinul populaţiei, elevilor din instituţiile şcolare.

6.5 Managementul deşeurilor

Autorităţile publice locale au obligaţia de a asigura populaţiei următoarele activităţi şi operaţiuni care sunt necesare pentru păstrarea unui aspect salubru al localităţilor:

- precolectarea, colectarea şi transportul deşeurilor, sortarea şi depozitarea controlată a acestora;
- organizarea prelucrării, neutralizării şi valorificării materiale şi energetice a deşeurilor;
- curăţarea şi transportul zăpezii de pe căile publice şi menţinerea în funcţiune a acestora pe timp de polei sau de îngheţ;
- colectarea cadavrelor animalelor de pe domeniul public şi predarea acestora unităţilor de ecarisaj;
- dezinsecţia, dezinfecţia şi deratizarea.

Ponderea cea mai importantă dintre activităţile de salubrizare cu impact asupra sănătăţii populaţiei, a conservării şi protecţiei mediului înconjurător o reprezintă gestionarea deşeurilor.

Gestionarea deşeurilor, ca si in majoritatea localitatilor din republică, este o problemă existentă şi la Căuşeni.

La capitolul salubrizarea localităţilor pot fi definite următoarele probleme:

1. <u>Acces redus al populaţiei rurale la serviciul public de salubrizare.</u>

Majoritatea localităţilor rurale nu dispun de servicii publice de salubrizare. În majoritatea satelor locatarii acumulează gunoiul în locuri specializate şi, o dată în 2-3 luni, arendează mijloace de transport pentru a transporta gunoiul la gunoiştea centrală, contra plată.

Serviciile speciale pentru efectuarea lucrărilor de salubrizare sunt create doar în or. Căuşeni şi or. Căinari. În or. Căuşeni activează Întreprinderea Municipala „Salubrizare şi amenajare". Deşeurile menajere sunt transportate şi depozitate pe o platformă de depozitare autorizată care se află la o distanţă de cca. 15 km de oraş. În afară de gunoiştile autorizate pe teritoriul oraşului sunt create încă câteva gunoişti neautorizate. Gunoiştile autorizate sunt ieşite din graniţele lor, iar gunoiul este aruncat în mod arbitrar. Nu se efectuează diguirea şi compostarea gunoiului.

2. <u>Insuficienţa bazei tehnice a serviciilor publice de salubrizare existente.</u>

O îngrijorare deosebită trezeşte uzură fizică şi morală pronunţată a bazei tehnicea serviciilor de salubrizare existente. Această problemă duce la o slabă calitate aserviciilor de salubrizare (cu mult sub cerinţele Uniunii Europene) şi la un randament scăzut al acestuia. Numărul total al autovehiculelor necesare pentru efectuarea lucrărilor de salubrizare este mult sub necesităţile gospodăriilor comunale. În majoritatea localităţilor din raion autorităţile sunt dotate cu aşa echipamente ca: maşină de transportare deşeuri GAZ-53, tractor T-16, excavator, buldozer. Concomitent este de menţionat că majoritatea localităţilor necesită investiţii majore pentru procurarea tehnicii moderne, a containerelor şi a altor tehnici necesare pentru prestarea serviciului de salubrizare, deoarece echipamentul existent este de o uzură avansată, cu termenul de folosire expirat.

3. <u>Situaţia ecologică nesatisfăcătoare la rampele de depozitare a deşeurilor menajere solide.</u>

O parte de deşeuri se depozitează în afara perimetrelor admise, o altă parte se aruncă în luncile rîurilor, iazurilor, pe terenurile agricole şi împădurite, fapt ce conduce la apariţia unui număr considerabil de gunoişti stihiinice.

Gestionarea deşeurilor menajere prin depozitare neautorizată duce la poluarea mediului ambiant şi la pierderea unor cantităţi mari de componente preţioase, cum ar fi substanţele organice, hîrtia, carton, mase plastice, metale (fier, nichel, cupru, crom) etc. Aceste componente pot fi folosite ca materie primă secundară pentru obţinerea hîrtiei, biogazului, îngrăşămintelor pentru fertilizare etc.

Crearea, modernizarea, concesionarea serviciului de salubrizare în teritoriu, precum şi organizarea parteneriatelor publice-private în acest sens, care vor asigura evacuarea şi transportarea deşeurilor, vor duce la micşorarea numărului de gunoişti neautorizate – un mediu benefic pentru apariţia bolilor infecţioase – şi respectiv la micşorarea nivelului de poluare a resurselor funciare şi acvatice.

Dintre numeroasele activităţi în domeniul salubrizării derulate în raionul Căuşeni putem menţiona proiectul implementat în anul 2011 de către asociaţia obştească „Centrul Informaţional Tighina” cu sprijinul financiar al mai multor donatori precum Fundaţia Est-Europeană, Ambasada Finlandei la Bucureşti, Programul FHI-360, Agenţia pentru dezvoltarea internaţională a SUA (USAID). Proiectul a avut ca rezultat dezvoltarea serviciului public de salubrizare al or. Căuşeni, a sporit nivelul de informare al populaţiei raionului cu privire la colectarea selectivă a deşeurilor, importanţa protecţiei mediului şi a ridicat nivelul de implicare al populaţiei în acţiunile de salubrizare a localităţilor.

O atenţie deosebită se acordă salubrizării terenurilor aferente fântânilor, izvoarelor şi a zonelor sanitare a surselor de apă potabilă. Sunt amenajate teritoriile aferente obiectelor de menire social culturală. S.A. ,,Drumuri-Căuşeni", S.A. ,,Drumuri- Căinari" şi ÎS Calea Ferată a Moldovei asigură curăţirea arborilor, arbuştilor, amenajarea împrejurimilor şi pasajelor din preajma drumurilor, fîşiilor de protecţie a traseelor naţionale, plantarea arborilor şi arbuştilor în aceste zone, menţinerea lor în ordine pe parcurs.

Atitudinea iresponsabilă a locuitorilor faţă de amenajarea gunoiştii autorizate şi depozitarea gunoiului în locuri interzise (margini de drum, malurile râului şi a iazurilor, pe păşuni, în păduri) contribuie la crearea unor focare de infecţie cu influenţă asupra sănătăţii locuitorii şi cu grav impact asupra mediului înconjurător.

6.6 Zone critice de impact negativ asupra mediului

În teritoriul raionului Căuşeni există cîteva zone critice privind deteriorarea calităţii mediului:

Tabel 6-4

Nr	Zona critică	Comentarii
1.	Depozitul de pesticide din s. Grădiniţa	În satul Grădiniţa au fost stocate 90 tone de pesticide inutilizabile şi interzise, care au fost evacuate la începutul an. 2013. Urmează etapa de dezintoxicare a solului.
2.	Depozite goale, utilizate în trecut sub pesticide	27 depozite goale unde au fost depozitate pesticide toxice inutilizabile din localităţile raionului.
3.	Gunoiştile neautorizate	Pe teritoriul raionului există 22 gunoişti neautorizate, cu suprafaţa totală de 15,8 ha. O parte de deşeuri se depozitează în afara perimetrelor admise, o altă parte se aruncă în luncile rîurilor, iazurilor, pe terenurile agricole şi împădurite, fapt ce conduce la apariţia unui număr considerabil de gunoişti stihiinice şi poluarea considerabilă a mediului.
4.	Precipitat de forocianură la fabricile de vin	1016 tone precipitat de forocianură îmbuteliată în anfole de beton la fabricile de vin: Căuşeni - 630 t., s. Săiţi – 156 t, s. Sălcuţa 230 t.
5.	Alunecări de teren	371,8 ha alunecări de teren în localităţile Plop Ştiubei, Hagimus, Fîrlădeni, or. Căuşeni, Chircăieşti, Ursoaia, Opaci, Tănătari, Ciufleşti, Coşcalia, Baccealia, Cîrnăţeni şi Chircăieştii Noi.
6.	Lipsa de staţii de epurare şi sistemului	100% nu purifică staţia de epurare din or. Căuşeni şi din toate celelalte 32 localităţi unde este totalmente lipsă de staţii de epurare şi sistem de

Nr	Zona critică	Comentarii
	de canalizare centralizat	canalizare centralizat.
7.	Apa potabilă poluată	Apa potabilă de calitate slabă din toate localităţile unde nu se hlorează, nu se filtrează, etc.
8.	Pericol de inundaţii	Localităţile în pericol de inundaţii: • Hagimus-5,9 km, Copanca-2 km, Chiţcani, Zagorna, Cremenciug: lunca Nistrului; • localităţile Chircăieşti, Plop Ştiubei, Cîrnăţeni, or. Căuşeni, Zaim: lunca Botnei. 96 km a localităţilor din lunca rîului Botna de pe teritoriul r. Căuşeni. Digul de protecţie care necesită consolidare: 32 km.
9.	Conducta de presiune înaltă de gaz	Conducta de presiune înaltă de gaz care traversează raionul Căuşeni din direcţia Rusia-Europa.
10.	Calea ferată	Transportarea pesticidelor şi a materialului explozibil.
11.	Traficul rutier internaţional	Transportarea pesticidelor şi a materialului explozibil.
12.	Animale sălbatice	Creşterea numărului de animale sălbatice libere (mistreţi, lupi, vulpi) în zonele forestiere a localităţilor Fîrlădeni, Plop Ştiubei, Copanca, Valea Verde, Ucrainca.
13.	Muniţii neexplodate	Numărul sporit de situaţii excepţionale la capitolul depistarea muniţiilor neexplodate din anii de război 1941-1945 din localităţile Chircăieşti, Hagimus, Copanca, Plop Ştiubei, or. Căuşeni, Ursoaia, Tănătari, Grădiniţa.

Sursa: Direcţia Situaţii Excepţionale Căuşeni

În scopul protecţiei populaţiei, teritoriului, mediului înconjurător şi proprietăţii în caz de pericol sau declanşare a situaţiilor excepţionale, activează Direcţia Situaţii Excepţionale Căuşeni.

Un aport considerabil în protecţia mediului, prin acţiuni de informare şi activităţi practice, îl are societatea civilă. În raionul Căuşeni sunt înregistrate cca 10 asociaţii obşteşti, care sunt în căutarea fondurilor întru ameliorarea situaţiei mediului, promovarea unui mod sănătos de trai, informarea şi implicarea directă a populaţiei în acţiuni de protecţie a mediului. De asemenea şi celelalte asociaţii obşteşti, care au ca scop dezvoltarea locală şi alte domenii, promovează prin activitate lor şi protecţia mediului.

6.7 Fondul ariilor protejate

Rezervaţia este un teritoriu, o suprafaţă de teren delimitată, ocrotit prin lege, pe care nu se pot face transformări, deoarece în cuprinsul lui se găsesc plante, animale, minereuri sau formaţii geologice rare, care prezintă importanţă din punct de vedere ştiinţific. Raionul Căuşeni dispune de rezervaţii naturale, printre care menţionăm:

1. Monument al naturii hidrologic "Izvorul lui Suvorov". Este Arie protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 0,5 ha, la 1,5 km nord-vest de satul Hagimus, raionul Căuşeni, în Vâlcea.

2. Rezervaţia Silvică "Copanca". Este Arie naturală protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 167 ha, lângă satul Copanca raionul Căuşeni.

3. Rezervaţia Silvică "Leuntea". Este Arie naturală protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 30 ha, lângă satul Leuntea raionul Căuşeni.

4. Rezervaţia peisajeră "Grădina Turcească". Este Arie naturală protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 224 ha în raionul Căuşeni între satele Leuntea şi Copanca, ocolul silvic Copanca. Peisajul poate fi descris astfel: Albia veche a Nistrului, pădure de luncă inundabilă cu colonii de bâtlani.

5. Moleşti-Răzeni. Suprafaţa 250,7 ha
   Amplasamentul: Căinari, Căuşeni, ocolul silvic Răzeni, Vila Moleşti-Răzeni. Deţinătorul funciar, gospodăria Silvică de Stat Cimişlia.

6. Misilindra. Suprafaţa 1,7 ha. Amplasamentul: Raionul Căuşeni, la sud de satul Hagimus, ocolul silvic Căuşeni. Deţinătorul funciar, gospodăria Silvică de Stat Bender.

7 Potenţialul cultural-turistic

Raionul Căuşeni dispune de un bogat patrimoniu cultural, care poate fi cu succes valorificat în turism. În total, sunt 103 monumente ale patrimoniului cultural, care pot trezi interesul turistic.

În raion activează 4 muzee de istorie şi etnografie, în localităţile Căuşeni, Zaim, Căinari, Copanca. Starea edificiilor muzeelor şi monumentelor este satisfăcătoare. În perioada raportată centrele muzeale au fost vizitate de persoane individuale, persoane în grup, inclusiv vizitatori de diferite vîrste din republică, SUA, Germania, România, Polonia, Italia ş.a.

La Muzeul de Istorie şi Etnografie Căuşeni a început verificarea colecţiilor permanente şi temporare (fotografie, numizmatică, arheologie ş.a). În scopul păstrării fotografiilor au fost procurate mape speciale.

Conform programelor de activitate a muzeelor Căuşeni, Zaim, Căinari, Copanca au fost organizate conferinţe istorice cu studierea personalităţilor şi a ţinutului natal. Pentru valorificarea patrimoniului muzeal existent au fost desfăşurate mai multe activităţi la diferite teme.

Realizarea obiectivelor propuse cuprinde completarea, evidenţa, conservarea şi valorificarea patrimoniului cultural – istoric; achiziţionarea şi colectarea pieselor cu valoare istorică, artistică, muzeală; activitatea expoziţională, ştiinţifică şi de popularizare a comorilor neamului.

La compartimentul patrimoniu vom sublinia continuitatea activităţii în direcţia ocrotirii monumentelor din teritoriu, reparaţiei lor cu susţinerea administraţiilor publice locale, propagarea valorilor prin organizarea diverselor acţiuni cultural – spirituale, evidenţei şi paşaportizării acestora.

În prezent în raion sunt 103 monumente, dintre care:

Tabel 7-1

Monumente conform genului		Monumente conform categoriei	
De istorie	36	De importanţă naţională	75
Ale gloriei militare	30	De importanţă locală	28
De arhitectură	27		
De artă	9		
Tehnice	1		

Raionul Căuşeni dispune de un considerabil potenţial turistic, reprezentat prin manastiri, biserici, rezervaţii şi monumente. Atracţii turistice deosebite putem menţiona:

- Biserica "Adormirea Maicii Domnului". Se află în or. Căuşeni. Este un monument de o semnificaţie artistică şi istorică deosebită. A fost construită în secolele XVII-XVIII, avându-i ca ctitori pe Grigore Callimachi şi mitropolitul Proilaviei Daniil. Pereţii bisericii sunt integral acoperiţi cu frescă. Monumentul se află în lista patrimoniului omenirii al UNESCO.

- Mănăstirea Hagimus (mănăstire de călugăriţe); Hram: Sfintele Marta şi Maria. Se află în satul Hagimus, la 75 km de capitala Chişinău. A fost deschisă în anul 1997 cu ajutorul mănăstirii „Noul Neamţ”, de Preasfintitul Dorimedont. Mănăstirea are o biserică, câteva chelii şi o şcoală, în care s-a deschis în anul 1998 un Seminar Teologic pentru fete.

- Casa-muzeu "Alexei Mateevici". Muzeul se află în satul Zaim din raionul Căuşeni, în aceeaşi clădire în care a copilărit poetul Alexei Mateevici. Muzeul funcţionează de la 26 martie 1988, ziua de naştere a poetului. În fiecare an, în perioada 16-30 martie, se desfăşoară "Zilele Naţionale Mateevici". Casa-muzeu organizează frecvent la Zaim, concursuri literare şi conferinţe ştiinţifice.

- Monumentul istoric “Valul lui Traian”. Reprezintă o fortificaţie din perioada antică târzie atestat pentru prima dată documentar la 13 martie 1489. Valurile sunt situate în partea de sud a Moldovei şi constituie 2 ramificaţii principale: "de jos" şi "de sus". Cel de "jos" are o lungime de 126 km şi se

întinde de la satul Vadul lui Isac până la or. Tatarbunar, pe teritoriul ucrainean. Cel de "sus" are lungimea de 138 km avându-şi graniţa între orăşelul Leova la vest şi satul Copanca de lângă Chiţcani la est, iar în raionul Căuşeni în preajma satelor Zaim, Chircăieşti şi or.Căuşeni. Înălţimea "Valurilor" în prezent nu depăşeşte 1,5-3 metrii. Unii specialişti în domeniu sunt de părerea că "Valurile lui Traian" sunt rămăşiţele construcţiilor defensive din epoca împăratului Traian, sau linia de demarcare dintre romani şi aşa-numita „Barbaricum" (lumea „barbară", neromană). Alţii spun că "Valul lui Traian" a fost ridicat în secolul al IV-lea de către triburile goţilor, aliaţi ai Imperiului Roman, în scopul protejării dispozitivelor de apărare de la gurele Dunării prin crearea unei zone tampon.

- Monument al naturii hidrologic "Izvorul lui Suvorov". Este Arie protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 0,5 ha, la 1,5 km nord-vest de satul Hagimus, raionul Căuşeni, în Vâlcea.

- Rezervaţia Silvică "Copanca". Este Arie naturală protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 167 ha, lângă satul Copanca raionul Căuşeni.

- Rezervaţia Silvică "Leuntea". Este Arie naturală protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 30 ha, lângă satul Leuntea raionul Căuşeni.

- Rezervaţia peisajeră "Grădina Turcească". Este Arie naturală protejată de stat. Se întinde pe o suprafaţă de 224 ha în raionul Căuşeni între satele Leuntea şi Copanca, ocolul silvic Copanca. Peisajul poate fi descris: Albia veche a Nistrului, pădure de luncă inundabilă cu colonii de bâtlani.

- Chiţcani este un sat vestit şi prin mănăstirea Noul Neamţ fondată în anul 1859, care are în prezent patru lăcaşuri sfinte – Înălţarea Domnului, Sfînta cruce, Sf. Nicolae şi Adormirea Maicii Domnului şi o capelă în centrul complexului, în care a fost înmormîntat fostul stareţ al mănăstirii, care a murit tragic în anul 2006. Clopotniţa mănăstirii este cea mai înaltă pe teritoriul Moldovei – 55,6 m (conform altor date – 69 m). Mănăstirea a fost fondată de către călugării mănăstirii Neamţ (fondate în secolul XVI) în Moldova de peste Prut. Mult timp mănăstirea Noul Neamţ a păstrat multe relicve şi cărţi de la mănăstirea de la Neamţ. Mănăstirea de la Chiţcani este cel mai mare complex

arhitectural pe teritoriul ţării. El prezintă interes atît pentru specialişti, cît şi pentru toţi acei care sunt interesaţi de istoria şi cultura pămîntului moldovenesc. Mănăstirea este cunoscută departe de hotarele Moldovei şi este un loc de pelerinaj al credincioşilor din diferite ţări ale lumii.

8 Analiza SWOT a dezvoltării social economice a raionului Căuşeni

8.1 Puncte tari

Puncte tari (avantaje)
Aşezare geografică favorabilă a raionului
Imediata vecinătate cu Ukraina
Trecere la frontieră
Relaţii de parteneriat externe
Localităţi mari cu populaţie compactă
Diversitate etnică
Personalităţi remarcante
Instituţii de instruire profesională
Servicii sociale publice dezvoltate
Colective artistice cu titlu model
Existenţa traseelor naţionale şi internaţionale
Existenţa căilor ferate
Reţea de transport
Resurse naturale existente (piatră, nisip, argilă)
Agenţi economici competitivi
Fond funciar suficient
Costul relativ mic al forţei de muncă în oraş şi în localităţile rurale
Bonitatea înaltă a solului
Imobil disponibil nevalorificat

Puncte tari (avantaje)
Parteneriat consolidat între actorii sociali
Sector asociativ activ
Parteneriat cu raioanele din cadrul ţării
Experienţă investitională
Extinderea sectorului de comunicaţii şi informatică
Monumente naturale şi arheologice
Potenţial de atracţie turistică si tradiţii locale existente
Prezenţa unui număr mare de obiecte acvatice
Resurse de apă potabilă şi minerală

8.2 Puncte slabe

Puncte slabe (dezavantaje)
Edificii de menire socială deteriorate
Insuficienţa locurilor de muncă
Acces limitat la servicii publice
Migraţia sporită a populaţiei active
Indicele natalităţii scăzut
Deficitul de forţă de muncă calificată
Insuficienţa tehnicii şi tehnologiilor moderne
Bariere economico-financiare
Experienţă limitata de utilizare a resurselor energetice alternative
Număr limitat de intreprinderi de prelucrare

Puncte slabe (dezavantaje)
Lipsa motivaţiei în prelucrarea pământului
Utilizarea insuficientă a surselor acvative pentru irigaţie
Lipsa infrastructurii de testare a produselor de origine animalieră
Ramura legumiculturii slab dezvoltată
Bariere la exportul producţiei agricole
Ineficienţa mecanismului de protecţie a producătorului agricol
Acces limitat la piaţa de desfacere pentru producţia agricolă
Producţie agricolă şi materie primă necompetitivă
Terenuri agricole parcelate excesiv
Infrastructura educaţională şi socială necesită reabilitare şi dotare
Dotare insuficientă cu utilaj medical modern
Sistem informaţional integrat în medicină la etapa incipientă
Dotarea insuficientă a instituţiilor culturale
Infrastructura instituţiilor de cultură slab dezvoltată
Dotarea insuficientă a bibliotecilor publice
Starea nesatisfăcătoare a infrastructurii rutiere
Număr limitat de gospodării racordate la reţelele de gaze naturale şi apă potabilă
Nivel scăzut de modernizare a reţelelor de energie electrică
Insuficienţa sistemelor de canalizare şi iepurare
Locuri şi zone de odihnă şi agrement neamenajate
Management ineficient a deşeurilor
Sistemul de protecţie antigrindină nefuncţional
Poluarea excesivă a resurselor acvatice

Puncte slabe (dezavantaje)

8.3 Oportunităţi

Oportunităţi
Asigurarea transparenţei în implementarea programelor strategice naţionale şi locale
Condiţii favorabile pentru investitorii străini
Programe de cooperare transfrontalieră
Posibilităţi de creare a parteneriatelor naţionale şi internaţionale
Oportunităţi de dezvoltare a business-ului mic şi mijlociu
Instrumente şi tehnologii moderne de promovare
Dezvoltarea fluxului informaţional
Modernizarea tehnologiilor din agricultură şi industrie
Atragerea investiţiilor în economie
Consolidarea terenurilor agricole
Programe de susţinere a producătorilor autohtoni
Creşterea volumului producţiei agricole
Potenţial turistic existent
Posibilităţi de instruire şi recalificare a cadrelor
Proces instructiv-educativ calificat
Societate civilă activă

8.4 Riscuri

Riscuri / constrîngeri
Situaţia politică nestabilă
Devalorizarea monedei naţionale
Pasivitatea şi indiferenţa unor actori sociali interni şi externi
Lipsa pieţei de desfacere pentru productia autohtona
Insuficienţa specialiştilor în economie
Existenta corupţiei la diferite niveluri de administrare
Migratia fortei de munca
Spor natural negativ
Mediul ambiant poluat

8.5 Concluzii

- Raionul Căuşeni dispune de populaţie aptă de muncă, însă ponderea mare a angajaţilor în agricultură determină nivelul scăzut al calităţii vieţii şi remunerării muncii. Raionul Căuşeni dispune de resurse umane, numai că acestea necesită pregătire profesională sau recalificare.

- Resursele naturale de care dispune raionul (argila, nisipul, piatra) pot servi drept materie primă pentru dezvoltarea industriei de producere a materialelor de construcţie.

- Reteaua degradata de drumuri nu favorizeaza dezvoltarea infrastructurii utilităţilor publice.

- Raionul se caracterizează printr-un nivel scăzut de dezvoltare al industriei. Întreprinderile industriale nu sunt dezvoltate, deoarece nu există o infrastructură industrială funcţională, un mecanism de promovare a producţiei autohtone.

- Domeniul agricultură se caracterizează printr-o capacitate redusă de cultivare şi prelucrare a produselor agricole, urmare a tehnologiilor învechite şi insuficienţa serviciilor de informare şi consultanţă în domeniu. Potenţialul economic scăzut al întreprinderilor agricole şi gospodăriilor ţărăneşti, managementul ineficient al exploatării agricole au determinat subdezvoltarea sectorului agrar, în special în localităţile rurale din raion.

- Condiţiile agro-climaterice favorabile, resursele acvatice şi bonitatea solului reprezintă puncte forte pentru dezvoltarea agriculturii în raion. Modernizarea şi dezvoltarea serviciilor în agricultură vor asigura o productivitate înaltă a producţiei agricole care va fi comercializată pe pieţele externe sau va servi materie primă pentru fabricile de prelucrare din raion. În această direcţie este posibilă dezvoltarea mediului de afaceri în zonele rurale.

- Problemele-cheie ale mediului de afaceri sunt lipsa fondurilor necesare pentru achiziţionare de tehnologie, creare de bunuri şi servicii de calitate superioară, creşterea capacităţii de producţie, crearea de noi locuri de muncă, îmbunătăţirea abilităţilor de management şi marketing.

- Serviciul de salubritate în raion se confrunta cu dificultăţi ce tin de colectarea, transportarea, depozitarea şi prelucrarea deşeurilor. În raion nu este dezvoltata infrastructura de prelucrare a deşeurilor. Nivelul de conştientizare al populaţiei faţă de problemele de mediu este scăzut, iar posibilităţile instituţionale de soluţionare a acestor probleme sunt limitate.

- Infrastructură nesatisfăcătoare a instituţiilor medicale, insuficienţa de cadre medicale.

- Numar limitat de institutii de asistenţă socială integrată.

- Experienţa acumulată de localităţile din raion în colaborarea cu diverse programe este un factor important de implicare activă a comunităţii in dezvoltarea raionului.

- Dependenţa de resurse energetice externe, aplicarea limitată a resurselor de energie alternativă.

- Prin potenţialul de atragere a investiţiilor, raionul Căuşeni se plasează la un nivel mediu pe ţară, datorită implicării APL de nivel I şi II şi a ONGurilor din raion în diverse programe cu finanţare externă.

-

Analiza socio-economică şi analiza SWOT evidenţiază principalele direcţii de dezvoltare ale raionului, care se bazează pe resursele existente şi care pot fi consolidate prin utilizarea oportunităţilor identificate:

- Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii fizice şi sociale
- Dezvoltarea unei economii diversificate
- Dezvoltarea turismului prin valorificarea potentialului local
- Protecţia mediului şi îmbunătăţirea calităţii vieţii
- Dezvoltarea resurselor umane şi consolidarea capacităţilor administrative
-

9 Cadrul general al strategiei

9.1 Viziunea, obiective strategice şi generale de dezvoltare

Viziunea strategică a Raionului Căuşeni este:

Consolidarea competitivităţii prin modernizarea ariilor prioritare, utilizarea locaţiei geografice favorabile şi crearea unui mediu stimulativ pentru investiţii.

În acest context, următoarele **obiective strategice** au fost formulate în susţinerea realizării viziunii:

1. Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii fizice şi sociale

2. Dezvoltarea unei economii diversificate
3. Dezvoltarea turismului prin valorificarea potentialului local
4. Protecţia mediului şi îmbunătăţirea calităţii vieţii
5. Dezvoltarea resurselor umane şi consolidarea capacităţilor administrative
6.

Obiectiv strategic: Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii fizice şi sociale

Măsura	Acţiuni eligibile
1.1. Reabilitarea, modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport rutier	Actiuni de reabilitare si modernizare a infrastructurii de transport rutier: • drumuri raionale • drumuri locale • căi de acces catre obiective culturale, turistice, istorice si economice • poduri • consolidări, terasamente, refacere şi reabilitare a drumurilor afectate de calamităţi naturale • modernizarea/extinderea retelei stradale şi a spatiilor pietonale
1.2. Dezvoltarea infrastructurii energetice si utilizarea eficientă a energiei	• construirea, reabilitarea si/sau modernizarea, retehnologizarea reţelelor de distribuţie a energiei termice şi a centralelor termice • construirea şi/sau extinderea, retehnologizarea, reabilitarea şi modernizarea retelelor de gaze naturale • creşterea utilizării surselor de energie regenerabilă • creşterea eficienţei energetice • reducerea impactului sistemului energetic asupra mediului
1.3. Dezvoltarea infrastructurii educaţionale	• construcţia, reabilitarea şi/sau modernizarea infrastructurii educaţionale (inclusiv dotări)
1.4. Dezvoltarea	• construcţia, reabilitarea şi/sau modernizarea infrastructurii de

infrastructurii sociale si de sănătate	sănătate (inclusiv dotări) • imbunătăţirea condiţiilor pentru persoanele aflate in situaţii de risc prin construirea, modernizarea si/sau reabilitarea centrelor care furnizează servicii sociale • crearea de adăposturi/centre sociale de urgenţă pentru persoanele fără adăpost
1.5. Amenajarea teritoriului, lucrări publice şi locuinţe	• construcţia de locuinţe sociale, locuinţe pentru tineri şi locuinţe pentru cadre specializate deficitare pe piaţa locală a muncii (medici, cadre didactice, etc) inclusiv prin reabilitarea / modernizarea unor clădiri abandonate sau schimbarea destinaţiei unor clădiri • reabilitarea monumentelor istorice, conservarea patrimoniului cultural • reabilitarea si/sau modernizarea caselor de cultură, muzeelor, bibliotecilor • construirea şi/sau reabilitarea parcărilor auto • crearea, amenajarea si/sau modernizarea parcurilor, spaţiilor verzi şi parcurilor pentru copii • modernizarea reţelei de iluminat public • constructia şi reabilitarea/modernizarea locurilor de agrement

Obiectiv strategic: Dezvoltarea unei economii diversificate

Măsura	Acţiuni eligibile
2.1. Crearea si dezvoltarea microintreprinderilor si a IMM	• investiţii in capital fizic şi tehnologii moderne şi/sau inovative, nepoluante; • elaborarea de studii de fezabilitate, de piaţă, planuri de marketing,

	planuri de afaceri, analize cost/beneficiu si financiare, etc • creşterea spiritului antreprenorial prin organizarea de programe de formare/perfectionare a persoanelor care doresc să-şi deschidă/dezvolte afacerea • construirea de centre de afaceri multifuncţionale, centre expozitionale, incubatoare de afaceri, parcuri industriale • diversificarea serviciilor de consultanţă oferite întreprinderilor • promovarea identităţii firmelor din raion şi a produselor si serviciilor oferite de către acestea • sprijinirea participarii microintreprinderilor si IMM-urilor la tîrguri interne şi internaţionale • desfăşurarea de campanii de informare pentru facilitarea accesului microintreprinderilor si IMM-urilor pe piata UE
2.2. Cresterea competitivităţii sectoarelor agricol si industrial	• investitii pentru dezvoltarea fermelor agricole si zootehnice, in vederea cresterii competitivităţii produselor şi conformării cu cerintele de calitate/mediu; • sustinerea initiativelor asociative pentru creşterea eficienţtei economice a exploataţiilor agricole • Asigurarea unei baze tehnico-materiale moderne şi performante (sisteme de irigare, staţiuni de maşini, depozite frigorifere ş.a.)
2.3. Diversificarea activitatilor economice alternative	• incurajarea activitatilor meşteşugăreşti/artizanale • dezvoltarea turismului rural şi a agroturismului • dezvoltarea apiculturii • cultivarea şi procesarea ciupercilor • investitii noi si/sau modernizarea colectării, depozitării, procesării şi marketingului plantelor medicinale şi aromatice • infiinţarea unor centre locale de colectare a produselor agricole

	• dezvoltarea serviciilor suport pentru agricultură

Obiectiv strategic: Dezvoltarea turismului prin valorificarea potentialului local

Măsura	Acţiuni eligibile
3.1. Reabilitarea si dezvoltarea infrastructurii de turism	• reabilitarea obiectivelor turistice ce aparţin patrimoniului cultural, istoric local • reabilitarea spaţiilor de cazare şi tratament • crearea, modernizarea şi diversificarea dotărilor de agrement (inclusiv amenajări şi ecologizări de lacuri) • dezvoltarea sistemelor de marcare a atracţiilor turistice (panouri, hărţi turistice pe drumurile naţionale şi raionale, gări, autogări, etc) • construcţia unui complex sportiv, unde asociaţiile şi cluburile din republică să desfăşoare activităţi sportive organizate • stimularea infiinţării de muzee şi colecţii săteşti
3.2. Promovarea valorilor umane, naturale, culturale; valorificarea şi dezvoltarea potenţialului turistic	• dezvoltarea retelelor de comunicare intre centrele de informare din raion şi cele naţionale şi internaţionale şi integrarea standardizată a acestora prin interconectare vizînd direct dezvoltarea si imbunatatirea sistemului de rezervări, crearea de retele de rezervare on-line a serviciilor turistice
	• organizarea de tîrguri, expoziţii muzeale, etnografice si manifestări culturale, festivaluri, acţiuni şi campanii de promovare integrată a produsului turistic local şi sprijinirea participării la acest tip de manifestări interne şi internaţionale • realizarea de publicaţii promoţionale şi audio-video (şi distribuirea

	acestora in media turistică din intreaga lume) • includerea ariilor protejate din raion in circuitele turistice • promovarea turismului agrar

Obiectiv strategic: Protecţia mediului şi îmbunătăţirea calităţii vieţii

Măsura	Acţiuni eligibile
4.1. Reabilitarea si modernizarea infrastructurii de mediu	• managementul integrat al deseurilor menajere, managementul deseurilor industriale, managementul deseurilor spitaliceşti • construirea şi/sau extinderea, retehnologizarea, reabilitarea şi modernizarea instalaţiilor de epurare / preepurare a apelor uzate menajere şi / sau industriale • implementarea de sisteme de monitorizare a calităţii factorilor de mediu (aer, apa, sol), inclusiv a poluarii fonice • implementarea de programe de reducere a emisiilor atmosferice • reconstrucţia ecologică a zonelor degradate şi protejarea patrimoniului natural • reabilitarea, modernizarea şi extinderea infrastructurii de utilităţi (alimentare cu apă, reţele de canalizare) din mediul urban şi rural • extinderea suprafeţei de păduri prin impădurirea terenurilor agricole şi ne-agricole (ca prima impadurire) având în vedere protecţia mediului, prevenirea dezastrelor naturale şi diminuarea efectului schimbărilor climatice • curăţirea şi păstrarea albiei rîuleţelor de pe teritoriul raionului conform cerinţelor sanitare • înzestrarea cu recipiente standardizate pentru colectarea deşeurilor cu valorificarea pe viitor a schemelor de colectare selectivă a deşeurilor • menajere şi reciclare a lor • amenajarea poligoanelor pentru depozitarea deşeurilor

4.2. Protecţia civilă	• lucrări de prevenire şi apărare impotriva inundaţiilor • realizarea unor sisteme de avertizare-alarmare sonoră a populaţiei şi a obiectivelor din zonele potenţial afectate • întocmirea hărţilor de risc pentru alunecări de teren, inundaţii şi cutremure • imbunătăţirea capacităţii de intervenţie in situaţii de urgenţă a unităţilor specializate din raion (inclusiv dotarea cu echipamente specifice)

Obiectiv strategic: Dezvoltarea resurselor umane şi consolidarea capacităţilor administrative

Măsura	Acţiuni eligibile
5.1. Imbunătăţirea sistemului de formare profesională	• stimularea programelor care incurajează cariere profesionale de inalt nivel managerial • crearea şi consolidarea parteneriatelor pentru formare continuă
5.2. Dezvoltarea capacităţii administrative	• profesionalizarea resurselor umane in administraţia publică • asigurarea transparenţei actelor administrative şi comunicare operativă cu societatea civilă si cetăţenii • realizarea de programe de instruire pentru persoanele responsabile de identificarea surselor de finantare nerambursabilă şi gestionarea eficientă a acestora prin implementarea de proiecte • derularea de programe în parteneriat de către autorităţile publice cu ONG-urile din toate domeniile: social, economic, cultural, educaţional, tineret, sănătate, sport, ecologic • sprijinirea autorităţilor publice in realizarea de infochioscuri, in vederea facilitării comunicării cu cetăţenii şi a accesului acestora la

	informaţii publice • creşterea eficienţei serviciilor publice moderne prin constituirea de servicii publice electronice
5.3. Dezvoltarea serviciilor asistenţă socială	• dezvoltarea de servicii sociale pentru copiii cu părinţi plecaţi in străinătate • promovarea egalităţii de sanse şi a creşterii participării grupurilor vulnerabile la viaţa economică, socială şi politică • informare/consiliere in rîndul tinerelor şi femeilor vulnerabile in vederea prevenirii traficului cu fiinţe umane • înfiinţarea unor cluburi sau centre de zi pentru persoanele cu handicap, inclusiv şi pentru activitate specializată de recuperare şi socializare
5.4. Extinderea si consolidarea cooperării transfrontaliere	• derularea de activităţi comune în cadrul acordurilor de colaborare încheiate cu unitatile administrativ-teritoriale din România si Ucraina • soluţionarea problemelor de interes comun (in domenii ca: dezvoltarea infrastructurii in zona de graniţă, asigurarea unor frontiere sigure şi eficiente, integrare sociala si culturala, dezvoltare economică durabilă, protecţia impotriva dezastrelor naturale, etc) prin elaborarea şi implementarea de proiecte în cadrul Programului de Bună Vecinătate Romania- Moldova-Ucraina

10 Implementare şi monitorizare

10.1 Implementare şi monitorizare

Succesul realizării Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Raionului Căuşeni depinde, în mare măsură, de participarea tuturor locuitorilor la procesul de implementare şi monitorizare a acesteia, de prezenţa unei coaliţii închegate în societate. În procesul realizării Planului Strategic de Acţiuni vor fi implicaţi mai mulţi actori, fiecare urmînd un scop personal, îndeplinind rolul de implementator al acţiunilor planificate.

Aceştia sunt :
1. Administraţia publică locală (Consiliul raional)
2. Locuitorii raionului
3. Societatea civilă
4. Agenţii economici
5. Structuri externe (Guvernul, Organizaţiile internaţionale).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Raionului Căuşeni poate fi divizată convenţional în 3 etape:

1. Adoptarea Planului Strategic;
2. Implementarea Planului Strategic;
3. Monitorizarea Planului Strategic.

Adoptarea Planului Strategic. În cadrul acestei etape Planului Strategic va fi supus dezbaterilor în cadrul Consiliului Raional. După dezbateri şi ajustarea propunerilor şi recomandărilor făcute, Planul Strategic va fi înaintat Consiliului Raional spre aprobare. După aprobarea planului, Consiliul Raional va coordona elaborarea planurilor de acţiuni trimestriale şi anuale privind realizarea Planul strategic de acţiuni.

Implementarea Planului Strategic se va efectua prin realizarea acţiunilor, activităţilor, măsurilor şi proiectelor concrete de implementare. Pentru fiecare acţiune, proiect vor fi stabilite obiective, planul

activităţilor necesare, perioada de desfăşurare (durata), responsabilii şi partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate şi asigurate sursele de finanţare a proiectelor propuse spre implementare.

Monitorizarea Planului Strategic. În perioada de implementare responsabilii de realizarea planului de acţiuni vor raporta îndeplinirea activităţilor, proiectelor şi atingerea obiectivelor specifice grupului de lucru. Grupul de lucru pentru monitorizarea procesului de implementare a Planului Strategic va fi desemnat de către preşedintele raionului Căuşeni. Monitorizarea proiectelor, acţiunilor şi strategiilor se va efectua prin intermediul Indicatorilor de implementare stabiliţi. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul de acţiuni se vor iniţia măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.

La anumite perioade va fi evaluată activitatea de implementare a Strategiei. Anual, Consiliul Raional va actualiza Planul Strategic şi în cazul apariţiei unor noi necesităţi sau realizării unor proiecte, planul de acţiuni va fi modificat. În asemenea caz, planul de acţiuni este corectat şi ajustat la schimbările survenite, cu consimţământul Consiliului Raional.

Rapoartele intermediare şi finale de implementare a acţiunilor şi proiectelor sunt instrumentele principale de monitorizare şi evaluare. Trimestrial, responsabilii de implementare vor prezenta rapoarte intermediare privind implementarea proiectelor şi/sau acţiunilor grupului de lucru. La sfârşitul perioadei de implementare a proiectelor responsabilii de monitorizare vor prezenta rapoarte finale. Implementarea proiectelor finanţate din surse externe vor fi supuse monitorizării şi evaluării şi de către instituţiile abilitate în conformitate cu contractele de finanţare încheiate.

10.2 Indicatori de monitorizare

Obiectiv strategic: Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii fizice şi sociale

Măsura	Indicatori
1.1. Reabilitarea, modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport	• Populaţie care beneficiază de drumurile reparate/construite şi amenajate. • Lungimea drumurilor rurale noi construite şi reparate. • Numărul pasagerilor şi volumul mărfurilor transportate. • Volumul investiţiilor pentru construcţia şi reparaţia drumurilor rurale. • Numărul de poduri şi treceri peste calea ferată reparate/ construite. • Volumul investiţiilor pentru construcţia aeroportului regional. • Numărul pasagerilor aeroportului regional.
1.2. Dezvoltarea infrastructurii energetice si utilizarea eficientă a energiei	• Studiu de fezabilitate în domeniul eficienţei energetice elaborat. • Numărul de beneficiari ai reţelelor de distribuţie a energiei termice şi a centralelor termice. • Lungimea conductelor de gaze naturale noi construite. • Volumul investiţiilor pentru construcţia sistemelor de gaze. • Populaţia conectată la sistemele de gazificare. • Ponderea satelor care dispun de sisteme de gazificare. • Volumul investiţiilor pentru aplicarea surselor de energie alternativă. • Numărul obiectelor care aplică surse alternative de energie. • Parc eolian pentru asigurarea cu energie electrică a oraşului Căuşeni funcţional. • Numărul de beneficiari ai surselor alternative de energie.

1.3. Dezvoltarea infrastructurii educaţionale	• Numărul de şcoli, grădiniţe reparate şi renovate. • Volumul investiţiilor în proiectele de reparare şi modernizare a instituţiilor educatiţionale. • Nivelul de dotare al bibliotecilor. • Numărul de beneficiari ai Centrului regional pentru Tineret şi Sport Căuşeni. • Numărul stadioanelor sportive amenajate pentru diverse genuri de sport.
1.4. Dezvoltarea infrastructurii sociale si de sănătate	• Volumul investiţiilor în infrastructura socială. • Numărul de instituţii sociale construite/reparate. • Nivelul de dotare al instituţiilor sociale. • Numărul de beneficiari ai instituţiilor sociale. • Volumul investiţiilor în infrastructura de sănătate. • Numărul de OMF, centre de sănătate tip construite/reparate. • Nivelul de dotare al instituţiilor de sănătate. • Numărul de beneficiari ai Palatului de înregistrare a căsătoriilor. • Numărul de beneficiari ai bazinului acvatic de tip închis. • Numărul de beneficiari ai serviciilor de telecomunicaţii. • Centrul de plasament a cîinilor vagabonzi funcţional.

1.5. Amenajarea teritoriului, lucrări publice şi locuinţe	• Planul de amenajare a UAT II Căuşeni elaborat. • Volumul investiţiilor în amenajarea teritoriului (parcurilor, spaţiilor verzi, parcurilor pentru copii, parcărilor auto şi multietajate, staţiilor pentru trasportul public, indicatoarelor de circulaţie şi stradale, sistemei de supraveghere video, ş.a). • Numărul monumentelor de for public şi care fac parte din patrimoniul cultural imaterial reabilitate. • Numărul de beneficiari de locuinţe sociale. • Nivelul de eficienţizare energetică a spaţiului locativ privat/public. • Volumul investiţiilor în reparaţia şi dotarea caselor de cultură.

Obiectiv strategic: Dezvoltarea unei economii diversificate

Măsura	Indicatori
2.1. Crearea si dezvoltarea microintreprinderil or si a IMM	• Studii de fezabilitate şi analize cu privire la dezvoltarea mediului de afaceri elaborate. • Numărul afacerilor înregistrate. • Numărul IMM-urilor înregistrate. • Numărul persoanelor angajate în business. • Numărul IMM-urilor care beneficiază de împrumuturi bancare, garanţii pentru împrumuturi. • Numărul participanţilor din regiune la tîrguri, expoziţii şi acţiuni economice. • Numărul persoanelor beneficiare de cursuri de instruire în domeniul. • Volumul producţiei în sectorul serviciilor. • Salariul mediu lunar nominal pe angajat în business. • Centrul expozitional funcţional. • Cantitatea de producţie locală prelucrată şi exportată.

Măsura	Indicatori
	• Volumul de remitenţe atrase în dezvoltarea raionului.
2.2. Creşterea competitivităţii sectoarelor agricol şi industrial	• Strategii de dezvoltare a agriculturii din raion elaborate. • Volumul producţiei agricole (lei/schimbări în % anual). • Productivitatea agriculturii (producţia la ha, schimbări în % anual). • Suprafaţa pieţelor funcţionale pentru produsele agricole (m2/schimbări în % anual). • Volumul profitului net/pierderii nete în întreprinderile agricole (lei/schimbări în % anual). • Investiţii în capital fix în procesarea producţiei agricole (lei/schimbări în % anual). • Volumul producţiei industriale (lei/schimbări în % anual). • Numărul total de locuri de muncă create în domeniul industrial. • Volumul producţiei industriale şi agricole pe cap de locuitor (lei/schimbări în % anual). • Ponderea producţiei industriale şi a serviciilor în producţia totală. • Numărul şomerilor înregistraţi (absolut/ schimbări în % anual). • Volumul investiţiilor în capital fix efectuate de bugetul de stat şi local (lei/schimbări în % anual). • Suprafaţa terenurilor agricole consolidate. • Numărul de persoane beneficiare de instruire profesională. • Complexul agro-alimentar raional/regional funcţional. • Numărul şomerilor care au obţinut un loc de muncă. • Suprafaţa de terenuri acoperite cu sistem de irigaţie. • Volumul investiţiilor pentru crearea şi dezvoltarea unei baze tehnico-materiale moderne şi performante (*staţiuni de maşini, depozite frigorifere, staţie de deservire a tehnicii agricole, staţie de prestare a serviciilor agricole,*

Măsura	Indicatori
	depozite de stocare). • Numărul staţiilor antigrindină funcţionale. • Volumul investiţiilor pentru aplicarea eficienţei energetice în sectorul de afaceri.
2.3. Diversificarea activităţilor economice alternative	• Numărul total de locuri de muncă create. • Piaţa de meşteşugărit funcţională. • Piaţa auto funcţională. • Volumul producţiei agricole colectată de la populaţie (schimbări în % anual). • Numărul de agrostaţiuni utilate şi deschise pentru turişti. • Numărul de turişti veniţi în raion (schimbări în % anual). • Numărul locurilor disponibile în hotele şi pensiuni (schimbări în % anual). • Suprafaţa terenurilor cultivate cu plante medicinale şi aromatice. • Volumul investiţiilor pentru înfiinţarea hergheliilor de cai de rasă şi amenajarea unui hipodrom. • Numărul de farmacii rurale publice şi veterinare deschise.

Obiectiv strategic: Dezvoltarea turismului prin valorificarea potentialului local

Măsura	Indicatori
3.1. Reabilitarea si dezvoltarea infrastructurii de turism	• Numărul afacerilor din sectorul turismului (schimbări în % anual). • Numărul persoanelor angajate în serviciile din sectorul turismului. • Numărul destinaţiilor turistice construite sau reabilitate. • Sistem de marcare a atracţiilor turistice creat.

Măsura	Indicatori
3.2. Promovarea valorilor umane, naturale, culturale; valorificarea şi dezvoltarea potenţialului turistic	• Sistem de promovare (campanii de promovare, publicaţii promoţionale şi audio-video) a valorilor umane, naturale, culturale funcţional.

Obiectiv strategic: Protecţia mediului şi îmbunătăţirea calităţii vieţii

Măsura	Indicatori
4.1. Reabilitarea si modernizarea infrastructurii de mediu	• Studiu de fezabilitate în domeniul mediului elaborat. • Suprafaţa de terenuri împădurite (ha/schimbări în % anual). • Nivelul de implimentare a programelor de management integrat al deşeurilor. • Numărul de gunoişti amenajate. • Numărul de proiecte elaborate/ implementate în parteneriat public-privat. • Volumul investiţiilor în proiectele de reabilitare şi protecţie a mediului. • Lungimea reţelei de aprovizionare cu apă potabilă şi canalizare. • Populaţie (localităţi) cu acces la sistemele de apă de calitate standard.

	• Lungimea reţelelor de apă noi construite şi reparate. • Ponderea satelor care dispun de sisteme de apă (procentaj). • Populaţia (locuinţe) conectată la sistemele de alimentare cu apă. • Populaţia conectată la sistemele de canalizare şi staţiile de epurare. • Capacitatea sistemelor de canalizare şi staţiilor de epurare. • Volumul de apă uzată epurată. • Numărul de fîntîni publice, cişmele reabilitate şi amenajate. • Suprafaţa de terenuri acoperită cu plantaţii de nuc. • Suprafaţa rîurilor curăţată şi desecată. • Nivelul de dotare a APL-lor cu echipament şi tehnică pentru salubrizare. • Cantitatea de deşeuri prelucrată la fabrică. • Numărul de locuri noi de muncă create. • Investiţii atrase în valorificarea resurselor naturale din raion.
4.2. Protecţia civilă	• Sudiu de fezabilitate raional de risc pentru alunecări de teren, inundaţii şi cutremure elaborat. • Nivelul de dotare al unităţilor specializate de intervenţie in situaţii de urgenţă. • Numărul echipelor de salvatori antiincendiari în localităţi formate. • Numărul de adăposturi de protecţie a populaţiei în situaţii excepţionale amenajate. • Lungimea digurilor de protecţie curăţată şi consolidată. • Numărul de ecluze construite/reparate.

Obiectiv strategic: Dezvoltarea resurselor umane şi consolidarea capacităţilor administrative

Măsura	Indicatori
5.1. Imbunătăţirea sistemului de formare profesională	• Numărul de specialişti noi încadraţi în muncă. • Numărul de beneficiari ai programelor de formare profesională. • Numărul de parteneriate create.
5.2. Dezvoltarea capacităţii administrative	• Numărul de beneficiari ai programelor de dezvoltare profesională. • Numărul de accesări la infochioscuri instalate de către APL. • Numărul de proiecte realizate şi volumul de investiţii atrase în raion. • Suprafaţa primăriilor şi instituţiilor de importanţă raională reparată. • Numărul de mijloace noi media create. • Numărul de beneficiari ai mass mediei locale.
5.3. Dezvoltarea serviciilor asistenţă socială	• Numărul de instituţii sociale deschise/ reabilitate şi dotate. • Localităţi/populaţia beneficiari ai serviciilor sociale.
5.4. Extinderea si consolidarea cooperării transfrontaliere	• Numărul de proiecte de cooperare transfrontalieră implementate. • Volumul investiţiilor în proiectele de cooperare transfrontalieră. • Parteneriate şi acorduri stabilite cu localităţi, regiuni din alte ţări.

11 Planul de acţiuni

11.1 Obiectiv strategic: Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii fizice şi sociale

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
1.1. Reabilitarea, modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport	îmbunătăţirea calităţii infrastructurii drumurilor de importanţă raională (construcţia, reabilitarea si modernizarea)	2012-2023	Ministerul Transporturilor APL II APL I	600 mln	Buget local, surse atrase
	îmbunătăţirea calităţii infrastructurii drumurilor locale (construcţia, reabilitarea si modernizarea)	2012-2023	Ministerul Transporturilor APL I, APL II	480 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea reţelei de drumuri cu plată (construcţia /modernizarea)	2016-2023	PPP APL II	78 mln	Buget local, surse atrase
	modernizarea/extinderea retelei stradale şi a spatiilor pietonale	2013-2023	APL I APL II	26 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de construcţie/reparaţie a căilor de acces spre obiecte culturale, turistice, istorice, economice, şcoli de circumscripţie, etc	2012-2023	APL I APL II	87 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de construcţie/reparaţie şi lărgire a podurilor locale	2012-2023	APL I APL II	12.5 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de lărgire/reparaţie a 2 poduri de pe r. Botna (piaţa Botna or. Căuşeni)	2014-2023	Ministerul Transport., APL I, APL II	12 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	acţiuni de construcţie /reabilitare a podurilor de trecere peste calea ferată (Hagimus, Căuşeni, Zaim, Chircăieşti)	2014-2023	Ministerul Transporturilor	4.4 mln	Întreprinderea de Stat Calea Ferată a RM
	redeschiderea trecerii peste calea ferată de la staţia de cărbune or. Căuşeni	2013-2023	APL I Ministerul Transporturilor	0,8 mln	Întreprinderea de Stat Calea Ferată a RM
	colaborare în vederea amenajării staţiilor feroviare, s. Hagimus, s. Chircăieşti, Căuşeni, Căinari, Zaim	2013-2023	APL I, APL II Ministerul Transporturilor	8 mln	Buget local, surse atrase
	programe de consolidări, terasamente, refacere şi reabilitare a drumurilor afectate de calamităţi naturale	2012-2023	APL I APL II	13 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor pentru construcţia unui aeroport regional	2018-2023	APL II PPP	260 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de reparaţie capitală a drumului de acces la Casa-muzeu "A. Mateevici", s. Zaim	2012-2023	APL I APL II ADR Sud	1.8 mln	Buget local, ADR Sud
1.2. Dezvoltarea infrastructurii energetice si	elaborarea studiilor de fezabilitate cu privire la utilizarea surselor alternative de energie	2013-2023	APL I APL II ONG PPP	1.8 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
utilizarea eficientă a energiei	programe de construire, reabilitare si/sau modernizarea, retehnologizare a reţelelor de distribuţie a energiei termice şi a centralelor termice	2012-2023	APL I APL II	86 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor în construirea şi/sau extinderea, retehnologizarea, reabilitarea şi modernizarea reţelelor de gaze naturale	2012-2023	APL I APL II PPP	112 mln	Buget local, surse atrase
	colaborarea şi cooperare în scopul sporirii utilizării surselor alternative de energie (solară, eoliană, regenerabilă, bio tehnologii, etc)	2012-2023	APL I APL II PPP	15 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor în construcţia unui parc eolian pentru asigurarea cu energie electrică a oraşului Căuşeni, cu posibilitate de extindere în alte localităţi	2014-2023	APL I APL II PPP	84 mln	Buget local, surse atrase
	programe de creştere a eficienţei energetice a instituţiilor educaţionale	2012-2023	APL I APL II ONG	165 mln	Buget local, surse atrase
	programe de creştere a eficienţei energetice a instituţiilor publice	2012-2023	APL I APL II	75 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	programe de eficientizare energetică a spaţiilor locative private/publice	2012-2023	APL I APL II ONG	396 mln	Buget local, surse atrase
	modernizarea infrastructurii de reţele electrice şi subterane	2014-2023	APL I APL II PPP	130 mln	Buget local, surse atrase
	programe de asigurare cu enegie alternativă a Centrului de plasament temporar de tip familie pentru copiii aflaţi în dificultate „Alter Ego”	2013-2023	APL I APL II ONG	0,8 mln	Buget local, surse atrase
	reducerea impactului sistemului energetic asupra mediului la întreprinderile şi instituţiile din raion	2012-2023	APL I APL II	15 mln	Buget local, surse atrase
1.3. Dezvoltarea infrastructurii educaţionale	programe de construcţie, reabilitare şi/sau modernizare a infrastructurii educaţionale	2012-2023	APL I APL II ONG	150 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de dotare a infrastructurii educaţionale	2012-2023	APL I, APL II ONG	60 mln	Buget local, surse atrase
	construcţia acoperişului grădiniţei de copii s. Ciufleşti	2012-2023	Ambasada Germaniei APL I	1,8 mln	Buget local, surse atrase
	amenajera terenului aferent grădiniţei de copii s. Ursoaia	2012-2023	Biroul pentru Reintegrare	0,1 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	activităţi complexe pentru dotarea didactică şi tehnică a bibliotecilor	2012-2023	APL I APL II	15 mln	Surse atrase, NovaTeca Buget local
	acţiuni de amenajare a stadioanelor sportive cu inventar sportiv pentru diverse genuri de sport	2012-2023	APL I APL II PPP	105 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de reparaţie, dotare şi menţinere a activităţii şcolilor sportive din raion	2012-2023	APL II PPP	6 mln	Buget local, surse atrase
	reparaţia capitală a sediului filialei şcolii sportive din satul Chircăieşti	2012-2023	APL I PNUD Moldova	2,2 mln	Buget local, surse atrase
	amenajarea a 20 terenuri de fotbal în localităţi	2012-2023	APL I, APL II PPP	14 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor pentru dotarea şi întreţinerea Centrului regional pentru Tineret şi Sport Căuşeni	2012-2023	APL I APL II	10 mln	Buget local, surse atrase
1.4. Dezvoltarea infrastructurii sociale si de sănătate	imbunătăţirea condiţiilor pentru persoanele aflate in situaţii de risc prin construirea, modernizarea si/sau reabilitarea a 10 centre care prestează servicii sociale multifuncţionale	2012-2023	APL I APL II ONG PPP	60 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	extinderea serviciului asistenţă parentală profesionistă pînă la 10 asistenţi parentali	2012-2023	APL I, APL II ONG	6,5 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea serviciilor pentru persoanele fără adăpost prin deschiderea a 2 centre de plasament în regim de urgenţă	2012-2023	APL I APL II ONG PPP	5 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea serviciilor de asistenţă familială pentru persoane vîrstnice	2012-2023	APL I, APL II PPP	4 mln	Buget local, surse atrase
	crearea şi dotarea a 5 centre comunitare	2012-2023	APL I APL II	9 mln	Buget local, surse atrase
	redeschiderea Centrului raional de plasament temporar de tip familie pentru copii aflaţi în dificultate „Alter Ego” or. Căuşeni	2012-	APL I APL II	1 mln	Buget local, surse atrase
	deschiderea unei spălătorii publice, dotată cu baie publică, pentru persoane vulnerabile din raion în or. Căuşeni	2014-2023	PPP APL I ONG	2 mln	Buget local, surse atrase
	extinderea serviciului asistenţă personală pentru 100 persoane ţintuite la pat, deficienţe mintale şi afectare gravă a văzului	2013-2023	APL I APL II	5,2 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea serviciului casa comunitară pentru copii cu	2014-2023	APL I APL II	1 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	deficienţe mintale				
	dezvoltarea serviciului asistenţă familială pentru persoane cu deficienţe mintale	2014-2023	APL I APL II	1 mln	Buget local, surse atrase
	programe de renovare şi dotare a Centrului Regional de Resurse pentru Tineret din s. Copanca	2012-2023	APL I APL II ONG	8 mln	Bugetul de stat, Biroul pentru reintegrare
	colaborare şi cooperare în deschiderea Palatului de înregistrare a căsătoriilor	2014-2023	APL I, OSC PPP	16 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor pentru deschiderea unui bazin acvatic de tip închis	2014-2023	APL I APL II PPP	54 mln	Buget local, surse atrase
	colaborare în extinderea serviciului de telecomunicaţii în localităţile cu acoperire slabă	2012-2023	MoldTelecom Căuşeni	3 mln	MoldTelecom Căuşeni
	colaborare în scopul dechiderii centruluii de plasament a cîinilor vagabonzi în or. Căuşeni	2014-2023	APL I APL II ONG	10 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor în scopul deschiderii unei instituţiei sociale de reabilitare de tip profilactoriu-sanatoriu	2014-2023	APL I APL II PPP	70 mln	Buget local, surse atrase
	parteneriat în construcţia, dotarea şi menţinerea a 10 centre de sănătate tip	2014-2023	APL I, APL II Ministerul Sănătăţii	36 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	construcţia acoperişului la secţia consultativă, Spitalul raional	2012-2023	APL II Spitalul raional	1,8 mln	Fondul de Investiţii în Sănătate
	procurarea fibrogastroscopului, Spitalul raional	2012-2023	APL II Spitalul raional	0,3 mln	Fondul de Investiţii în Sănătate
	programe de construcţie, reabilitare şi/sau modernizare a infrastructurii de sănătate	2012-2023	APL I, APL II Ministerul Sănătăţii	150 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de dotare a infrastructurii de sănătate				
	Spitalul raional Căuşeni	2012-2023	APL I, APL II Ministerul Sănătăţii	15 mln	Buget local, surse atrase
	Oficiile medicilor de familie	2012-2023	APL I, APL II Ministerul Sănătăţii	6 mln	Buget local, surse atrase
	Asistenţa medicală de urgenţă Căuşeni	2012-2023	APL I, APL II Ministerul Sănătăţii	6 mln	Buget local, surse atrase
1.5. Amenajarea teritoriului, lucrări publice şi locuinţe	elaborarea planului de amenajare a UAT II Căuşeni	2014-2023	APL I APL II	2 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de creare, amenajare si/sau modernizare a 27 parcuri, spaţiilor verzi şi 27 parcuri de joacă pentru copii	2012-2023	APL I APL II	90 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	colaborare în vederea constructiei şi reabilitării/modernizării 10 locuri de agrement, inclusiv pe traseele naţionale internaţionale	2012-2023	APL I APL II PPP	41 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de modernizare a reţelei de iluminat public în 33 localităţi	2012-2023	APL I APL II	60 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de construire şi/sau reabilitarea a 20 parcări auto şi două multietajate	2013-2023	APL I, APL II PPP	60 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de creare/amenajare a 99 staţii auto pentru trasportul public	2012-2023	APL I APL II	28 mln	Surse atrase, Buget local
	cooperare în vederea instalării indicatoarelor de circulaţie în 33 localităţi ale raionului	2012-2023	APL I, APL II MAI, Ministerul Transport.	4 mln	Buget local, surse atrase
	cooperare în vederea instalării indicatoarelor şi numerotaţiei stradale	2012-2023	APL I, APL II ONG, Ministerul Transport.	8 mln	Buget local, surse atrase
	parteneriat întru instalarea sistemei de supraveghere video la 40 instituţii publice, 35 educative, 20 stradale	2012-2023	APL I, APL II PPP, ONG	15 mln	Buget local, surse atrase
	promovarea asocierii locatarilor în scopul realizării programelor	2012-2023	APL I APL II	150 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Denumire acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	de eficienţă energetică şi amenajare estetică a spaţiului locativ privat/public din raion		PPP ONG		
	cooperare în vederea construcţiei de locuinţe sociale, locuinţe pentru tineri şi locuinţe pentru cadre specializate deficitare pe piaţa locală a muncii (medici, cadre didactice, etc) inclusiv prin reabilitarea / modernizarea unor clădiri abandonate sau schimbarea destinaţiei unor clădiri	2014-2023	APL I APL II PPP ONG	450 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de reabilitare a monumentelor de for public, conservarea patrimoniului cultural imaterial	2013-2023	APL I, APL II, ONG, PPP	15 mln	Buget local, surse atrase
	programe de reabilitare si/sau modernizare a muzeelor, bibliotecilor	2012-2023	APL I APL II	15 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor pentru reparaţia şi dotarea a 27 case de cultură, cu echipament, mobilier, costume naţionale	2012-2023	APL I APL II Ministerul Culturii	30 mln	Buget local, surse atrase
	acţiuni de construcţie a 150 WC-uri publice	2012-2023	APL I, APL II, PPP	48 mln	Buget local, surse atrase

11.2 Obiectiv strategic: Dezvoltarea unei economii diversificate

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mln lei	Surse potenţiale de finanţare
2.1. Crearea si dezvoltarea microintreprinderilor si a IMM	elaborarea de studii de fezabilitate, de piaţă, planuri de marketing, planuri de afaceri, analize cost/beneficiu si financiare, etc	2012-2023	APL I APL II	2,5 mln	Buget local, surse atrase
	atragerea investiţiilor in capital fizic şi tehnologii moderne şi/sau inovative, nepoluante în afacerile din raion	2014-2023	APL I APL II PPP	150 mln	Buget local, surse atrase
	parteneriat în deschiderea centrului raional de dezvoltare a microintreprinderilor şi a IMM întru promovarea identităţii firmelor din raion şi a produselor/serviciilor lor, sprijinirea participarii la tîrguri interne şi internaţionale, facilitarea accesului pe piata UE, creşterea spiritului antreprenorial	2012-2023	APL I APL II PPP	3 mln	Buget local, surse atrase
	construirea şi dotarea incubatorului de afaceri	2012-2023	PPP	50 mln	Surse proprii, surse atrase
	construirea şi dotarea unui centru expozitional regional cu săli de expoziţie şi conferinţe	2014-2023	PPP	78 mln	Surse proprii, surse atrase
	construcţia şi dotarea unui business centru regional	2012-2023	PPP	73 mln	Surse proprii, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mln lei	Surse potenţiale de finanţare
	deschiderea mini-fabricilor de prelucrare a producţiei locale, pe domenii diferite	2012-2023	PPP	300 mln	Surse proprii, surse atrase
	construirea şi dotarea parcului industrial	2014-2023	PPP	360 mln	Surse proprii, surse atrase
	dezvoltarea programelor de atragere a remitenţelor în raion	2012-2023	APL I APL II	160 mln	Buget local, surse atrase
	facilitarea dezvoltării microintreprinderilor şi a IMM prin scutire de taxe şi impozite locale	2013-2023	APL I APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	parteneriat în promovarea economică a regiunii prin utilizarea TIC (video-spot, web, e-buletine, etc)	2012-2023	APL I APL II CCIT	3 mln	Buget local, surse atrase
2.2. Cresterea competitivităţii sectoarelor agricol si industrial	elaborarea unor studii de fezabilitate şi audit pentru îmbunătăţirea situaţiei în sectorul agrar	2013-2023	APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	elaborarea strategiilor de dezvoltare a agriculturii din raion	2013-2023	APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	investitii pentru dezvoltarea fermelor agricole si zootehnice,	2012-2023	APL I APL II	52 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mln lei	Surse potenţiale de finanţare
	in vederea creşterii competitivităţii produselor şi conformării cu cerinţele de calitate, inclusiv aportul în întroducerea sistemelor de management a calităţii HACCP, ISO 21000		PPP		
	construcţia unui complex agro-alimentar raional/regional	2014-2023	APL I APL II PPP	270 mln	Buget local, surse atrase
	crearea unei pieţe agroalimentare comunitare, s. Fîrlădeni	2012-2023	APL I PNUD Moldova	2,24 mln	Buget local, surse atrase
	parteneriat în consolidarea terenurilor agricole şi coordonarea prelucrării lor	2013-2023	APL I APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	lichidarea erorilor din sistemul funciar al raionului	2013-2023	Oficiul servicii funciare şi cadastru	1 mln	Surse atrase
	extinderea suprafeţelor de culturi etero-oleaginoase (1000 ha)	2013-2023	Agenţii economici	53,6 mln	Surse atrase
	Reparaţia staţiilor de pompare, reţelei de irigare şi construcţiilor hidrotehnice	2013-2023	APL II, APL I, MAIA, CRC DAA, Agenţii economici	2,2 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mln lei	Surse potenţiale de finanţare
	Curăţirea reţelei de desecare	2013-2023	MAIA, CRC DAA, AE	8,5 mln	Buget local, surse atrase
	întoarcerea în circuitul agricol a terenurilor fost folosite sub plante multianuale (în baza studiului)	2012-2023	APL I APL II PPP	10 mln	Buget local, surse atrase
	suport în crearea şi dezvoltarea unei baze tehnico-materiale moderne şi performante:				
	sisteme de irigare, 5 localităţi	2013-2023	APL I, APL II PPP	174 mln	Buget local, surse atrase
	3 staţiuni de maşini	2013-2023	APL I, APL II PPP	97 mln	Buget local, surse atrase
	25 depozite frigorifere	2012-2023	APL I, APL II PPP	75 mln	Buget local, surse atrase
	1 staţie de deservire a tehnicii agricole	2012-2023	APL I, APL II PPP	17 mln	Buget local, surse atrase
	staţie de prestare a serviciilor agricole	2012-2023	APL I, APL II PPP	150 mln	Buget local, surse atrase
	depozite de stocare	2013-2023	APL I, APL II PPP	137 mln	Buget local, surse atrase
	construcţia a 2 staţii antigrindină	2014-2023	APL I APL II	6 mln	Buget local, surse atrase
	parteneriat în deschiderea fabricii de ambalare a produselor agricole, inclusiv prelucrare şi congelare	2013-2023	APL I APL II PPP	286 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mln lei	Surse potenţiale de finanţare
	parteneriat în deschiderea abatorului raional conform standardelor	2013-2023	PPP	2 mln	Buget local, surse atrase
	colaborare în paşaportizarea animalelor domestice şi crearea bazei de date / reestrului animalelor de companie	2013-2023	APL I APL II	2 mln	Buget local, surse atrase
	încurajarea activităţilor de creştere a pomuşoarelor prin deschiderea unui centru de colectare şi prelucrare	2013-2023	APL I APL II PPP	19 mln	Buget local, surse atrase
	promovarea şi aplicarea eficienţei energetice în sectorul de afaceri	2012-2023	APL I, APL II PPP	137 mln	Buget local, surse atrase
2.3. Diversificarea activităţilor economice alternative	dezvoltarea turismului rural şi a agroturismului	2013-2023	APL I, APL II PPP	395 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea infrastructurii hoteliere şi pensiuni	2012-2023	APL I, APL II PPP	180 mln	Buget local, surse atrase
	incurajarea şi dezvoltarea activităţilor meşteşugăreşti/ artizanale	2013-2023	APL I, APL II PPP	7,5 mln	Buget local, surse atrase
	deschiderea unei pieţi de meşteşugărit local	2014-2023	APL I, APL II PPP	1,5 mln	Buget local, surse atrase
	infiinţarea a 10 centre locale de colectare a produselor agricole şi animaliere	2012-2023	APL I APL II	120 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mln lei	Surse potenţiale de finanţare
	investitii pentru deschiderea unui centru modern de colectare, depozitare, procesare şi marketing al plantelor medicinale şi aromatice	2014-2023	APL I APL II PPP	7 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea asociaţiei apicultorilor din raion	2012-2023	APL I, APL II PPP	8 mln	Buget local, surse atrase
	introducerea noilor tehnologii în dezvoltarea pisciculturii	2012-2023	APL I, APL II PPP	7 mln	Buget local, surse atrase
	promovarea înfiinţării a 3 herghelii de cai de rasă şi amenajarea unui hipodrom	2014-2023	APL I, APL II PPP	57 mln	Buget local, surse atrase
	deschiderea reţelei de 25 farmacii rurale publice şi veterinare cu program non-stop cu servicii de consultanţă	2013-2023	PPP	110 mln	Buget local, surse atrase
	deschiderea pieţei auto	2013-2023	PPP	7 mln	Surse atrase

11.3 Obiectiv strategic: Dezvoltarea turismului prin valorificarea potentialului local

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
3.1. Reabilitarea si dezvoltarea infrastructurii de turism	colaborare în vederea deschiderii Centrului raional de dezvoltare a turismului	2013-2023	APL I APL II PPP	5 mln	Buget local, surse atrase
	reabilitarea obiectivelor turistice ce aparţin patrimoniului cultural, istoric local	2012-2023	APL I APL II	10 mln	Buget local, surse atrase
	reabilitarea şi amenajarea spaţiilor de cazare hoteliere, cabane şi gospodării casnice	2012-2023	APL I APL II PPP	19 mln	Buget local, surse atrase
	crearea, modernizarea şi diversificarea dotărilor de agrement	2012-2023	APL I APL II	28 mln	Buget local, surse atrase
	30 de locuri de agrement de tip week-end	2013-2023	APL I, APL II PPP	15 mln	Buget local, surse atrase
	stimularea infiinţării de muzee şi colecţii săteşti	2012-2023	APL I APL II	45 mln	Buget local, surse atrase
	colaborare în deschiderea muzeului în cadrul Spitalului Raional dedicat filantropilor şi fondatorilor Ana şi Alexandru	2013-2023	Spitalul Raional Căuşeni	2,5 mln	Surse proprii
	deschiderea complexului turistic, Albia Veche a Nistrului, s. Copanca	2012-2023	APL I, APL II PPP	138 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea sistemelor de marcare a atracţiilor turistice (panouri, hărţi turistice pe drumurile naţionale şi raionale,	2012-2023	APL I APL II PPP	4,5 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
	gări, autogări, etc)				
3.2. Promovarea valorilor umane, naturale, culturale; valorificarea şi dezvoltarea potenţialului turistic	includerea ariilor protejate din raion in circuitele turistice naţionale şi internaţionale	2012-2023	APL I APL II	46 mln	Buget local, surse atrase
	organizarea de tîrguri, expoziţii muzeale, etnografice si manifestări culturale, festivaluri, acţiuni şi campanii de promovare integrată a produsului turistic local şi sprijinirea participării la acest tip de manifestări interne şi internaţionale	2012-2023	APL I APL II	30 mln	Buget local, surse atrase
	promovarea agro-turismului	2012-2023	APL I APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	promovarea traseului turistic "Inelul spiritual Mateevici" (Căinari-Taraclia – Sălcuţa-Zaim-Căuşeni-Hagimus)	2012-2023	APL I APL II	2,5 mln	Buget local, surse atrase
	restabilirea şi amenajarea unei porţiuni a tumulului „Valul lui Traian" într-un complex istoric turistic	2014-2023	APL I APL II	96 mln	Buget local, surse atrase
	conservarea şi promovarea monumentului istoric „Biserica Adormirea Maicii Domnului"	2012-2023	APL I APL II	48 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
	acţiuni de conservare a „Conacului boieresc” de la Leuntea	2012-2023	APL I APL II	18 mln	Buget local, surse atrase
	realizarea de publicaţii promoţionale şi audio-video (şi distribuirea acestora in media turistică din intreaga lume)	2012-2023	APL I APL II ONG	3 mln	Buget local, surse atrase

11.4 Obiectiv strategic: Protecţia mediului şi îmbunătăţirea calităţii vieţii

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
4.1. Reabilitarea si modernizarea infrastructurii de mediu	elaborarea a 3 studii de fezabilitate în domeniul mediului	2013-2023	APL II	0,7 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea managementului integrat al deseurilor menajere, managementul deşeurilor industriale, managementul deşeurilor spitaliceşti	2012-2023	APL I APL II IMSA Căuşeni PPP	735 mln	Buget local, surse atrase
	parteneriat în construirea / reabilitarea unităţilor pentru utilizarea cadavrelor animalelor (groape Bekkari, biotermice)	2013-2023	APL I APL II	6 mln	Buget local, surse atrase
	construirea şi/sau extinderea, retehnologizarea, reabilitarea şi modernizarea a 30 staţii de epurare / preepurare a apelor uzate menajere şi / sau industriale	2012-2023	APL I APL II APA locali ÎM Apă-Canal PPP	440 mln	Buget local, surse atrase
	reabilitarea, modernizarea şi extinderea infrastructurii de aprovizionare cu apă potabilă din mediul urban şi rural	2012-2023	APL I APL II APA locali ÎM Apă-Canal ONG	130 mln	Buget local, surse atrase
	forarea sondei arteziene, s. Sălcuţa	2012-2023	APL I Fondul Ecologic Naţ.	0,6 mln	Buget local, surse atrase FEN Moldova
	construcţia, reabilitarea, modernizarea şi extinderea	2012-2023	APL I, APL II APA locali	150 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
	infrastructurii de canalizare în 30 localităţi		ÎM Apă-Canal ONG		
	acţiuni de reabilitare şi amenajare a fîntînilor publice, cişmelelor	2012-2023	APL I, APL II APA locali ÎM Apă-Canal ONG	13 mln	Buget local, surse atrase
	deschiderea unui centru regional de monitorizare şi expertiză a calităţii factorilor de mediu (aer, apa, sol), inclusiv a poluării fonice şi de reducere a emisiilor atmosferice	2012-2023	APL I APL II	160 mln	Buget local, surse atrase
	reconstrucţia ecologică a zonelor degradate în 11 localităţi şi protejarea patrimoniului natural	2012-2023	APL I APL II ONG	120 mln	Buget local, surse atrase
	restabilirea şi regenerarea fîşiilor de pădure şi fîşiilor forestiere în teritoriu, 103 ha	2012-2023	A.S. Moldsilva APL I, APL II	1,2 mln	Buget local, surse atrase
	crearea perdelelor forestiere de protecţie a malurilor rîurilor şi iazurilor, 102 ha	2012-2023	A.S. Moldsilva APL I, APL II	1,8 mln	Buget local, surse atrase
	plantarea pe terenuri agricole şi accidentate a 1000 ha de nuc	2013-2023	APL I APL II	5 mln	Buget local, surse atrase
	curăţirea şi amenajarea albiei rîului Botna 33 km şi afluienţilor lui de pe teritoriul raionului conform cerinţelor sanitare	2012-2023	APL I APL II ONG	48 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
	implimentarea unor programe de desecare a luncii r. Botna	2012-2023	APL I, APL II ONG	22 mln	Buget local, surse atrase
	măsuri ameliorative în lunca r. Botna în hotarele administrativ teritoriale ale satelor Ursoaia, Cîrnăţeni, Plop-Ştiubei, Chircăieşti; restabilirea staţiilor de pompare	2012-2023	APL I APL II ONG	13 mln	Buget local, surse atrase
	deschiderea fabricii de prelucrare a deşeurilor	2013-2023	APL I, APL II PPP	320 mln	Buget local, surse atrase
	dotarea cu transport pentru evacuarea deşeurilor pentru fiecare localitate	2012-2023	APL I APL II	33 mln	Buget local, surse atrase
	înzestrarea cu recipiente standardizate pentru colectarea deşeurilor cu valorificarea pe viitor a schemelor de colectare selectivă a deşeurilor menajere şi reciclare a lor	2012-2023	APL I, APL II IMSA Căuşeni ONG PPP	35 mln	Buget local, surse atrase
	amenajarea unui poligon pentru depozitarea deşeurilor la standarde europene	2014-2023	APL I, APL II, ONG, PPP	225 mln	Buget local, surse atrase
	evaluarea şi valorificarea resurselor naturale din raion (obiecte acvatice naturale, bogăţii subterane, etc.)	2013-2023	APL II, APL I PPP	0,5 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
4.2. Protecţia civilă	elaborarea hărţilor/studiilor de fezabilitate raionale de risc pentru alunecări de teren, inundaţii şi cutremure şi programelor de soluţionare	2013-2023	APL II	1,5 mln	Buget local, surse atrase
	Implementarea proiectelor de stopare a zonelor supuse alunecărilor de teren eroziunilor	2013-2023	APL I APL II	1,5 mln	Buget local, surse atrase
	imbunătăţirea capacităţii de intervenţie in situaţii de urgenţă a 5 unităţi specializate din raion (inclusiv dotare)	2012-2023	APL I APL II	50 mln	Buget local, surse atrase
	amenajarea şi dotarea adăposturilor de protecţie a populaţiei în situaţii excepţionale, subsoluri publice	2013-2023	APL I, APL II PPP	43 mln	Buget local, surse atrase
	programe de formare a echipelor de salvatori antiincendiari în 27 localităţi	2012-2023	APL I APL II	13,5 mln	Buget local, surse atrase
	realizarea unor sisteme de avertizare-alarmare sonoră a populaţiei şi a obiectivelor din zonele potenţial afectate	2012-2023	APL I APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	colaborare în realizarea lucrărilor de prevenire şi apărare impotriva inundaţiilor	2012-2023	APL I APL II	18 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, Lei	Surse potenţiale de finanţare
	curăţarea şi consolidarea digurior de protecţie, s. Copanca – Hagimus - Chircăieşti	2013-2023	APL I APL II	16 mln	Buget local, surse atrase
	construcţia ecluzelor (şliuz) pe digul Copanca, la unirea Nistrului cu albia veche a Nistrului cel Vechi	2014-2023	APL I APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	reparaţia a 2 ecluze, s. Chircăieşti şi a 2-a la r. Martina	2013-2023	APL I APL II	8 mln	Buget local, surse atrase

11.5 Obiectiv strategic: Dezvoltarea resurselor umane şi consolidarea capacităţilor administrative

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
5.1. Imbunătăţirea sistemului de formare profesională	stimularea programelor care incurajează cariere profesionale de inalt nivel managerial	2012-2023	APL I, APL II ONG	3 mln	Buget local, surse atrase
	crearea şi consolidarea parteneriatelor pentru formare continuă	2012-2023	APL I, APL II ONG	1 mln	Buget local, surse atrase
5.2. Dezvoltarea capacităţii administrative	profesionalizarea resurselor umane în administraţia publică	2012-2023	APL I APL II	3 mln	Buget local, surse atrase
	suport autorităţilor publice in realizarea a 27 infochioscuri, in vederea facilitării comunicării cu cetăţenii şi a accesului acestora la informaţii publice	2012-2023	APL I APL II	8 mln	Buget local, surse atrase
	realizarea de programe de instruire pentru persoanele responsabile de identificarea surselor de finanţare nerambursabilă şi gestionarea eficientă a acestora prin implementarea de proiecte	2012-2023	APL I APL II ONG	3 mln	Buget local, surse atrase
	reparaţia sediilor primăriilor şi instituţiilor de importanţă raională, 33 edificii	2012-2023	APL I APL II	99 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
	crearea şi dezvoltarea mass mediei locale	2012-2023	APL I APL II	6 mln	Buget local, surse atrase
5.3. Dezvoltarea serviciilor asistenţă socială	dezvoltarea reţelei de servicii sociale pentru copiii cu părinţi plecaţi în străinătate	2012-2023	APL I APL II ONG	63 mln	Buget local, surse atrase
	dezvoltarea servicului de asistenţă parental profesionistă	2012-2023	APL I, APL II ONG	15 mln	Buget local, surse atrase
	înfiinţarea a 10 cluburi / centre de zi pentru persoanele cu necesităţi speciale, inclusiv şi pentru activitate specializată de recuperare şi socializare	2012-2023	APL I APL II	50 mln	Buget local, surse atrase
	informare/consiliere in rîndul tinerelor şi femeilor vulnerabile in vederea prevenirii traficului cu fiinţe umane	2012-2023	APL I APL II ONG	3 mln	Buget local, surse atrase
	reconstrucţia, dotarea şi menţinerea activităţii Centrului de plasament temporar de tip familie pentru copiii aflaţi în dificultate „Alter Ego”	2012-2023	APL I APL II ONG	10 mln	Buget local, surse atrase
	deschiderea spălătorii publice pentru persoanele vulnerabile	2012-2023	PPP, ONG APL I	1,8 mln	Buget local, surse atrase

Măsura	Acţiuni/proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Cost estimativ, mii lei	Surse potenţiale de finanţare
5.4. Extinderea si consolidarea cooperării transfrontaliere	derularea de activităţi comune în cadrul acordurilor de colaborare încheiate cu unităţile administrativ-teritoriale din alte state	2012-2023	APL I APL II ONG	5 mln	Buget local, surse atrase
	solutionarea problemelor de interes comun prin elaborarea şi implementarea de proiecte în cadrul diverselor programe internaţionale	2012-2023	APL I APL II PPP ONG	6 mln	Buget local, surse atrase
	colaborare, cooperare în scopul deschiderii centrului de relaţii internaţionale şi atragere a investiţiilor	2012-2023	APL I, APL II PPP ONG	1,5 mln	Buget local, surse atrase
	asocierea şi înfrăţirea cu localităţi, regiuni din alte ţări (plata cotizaţiei)	2012-2023	APL II ONG	0,5 mln	Buget local, surse atrase

Cadrul general al Planului Strategic Căuşeni

Scopul general al dezvoltării durabile este imbunătăţirea calităţii vieţii cetăţenilor şi asigurarea condiţiilor necesare pentru realizarea intregului lor potenţial.

Principalele obiective ale dezvoltării strategice sunt:

- dezvoltarea economică durabilă, bazată pe transformări structurale;
- stimularea iniţiaitvelor locale şi identificarea priorităţilor specifice teritoriului;
- promiovarea unei dezvoltări integrate;
- punerea în valoare a resurselor locale;
- participare şi parteneriat în dezvolatera problemelor prioritare;

Strategia de dezvoltare durabilă a raionului Căuşeni 2012 – 2023 se încadrează într-o abordare strategică la nivel regional, naţional şi internaţional şi reprezintă sinteza misiunii, obiectivelor strategice şi a acţiunilor de implementare.

Angajamentul prioritar este "Dezvolatrea durabilă a raionului în scopul creşterii calităţii vieţii prin crearea unui mediu economic şi social prosper şi participativ ce va asigura bunăstarea cetăţenilor".

Din obiectivele strategice al Regiunii de Dezvoltare Sud înscrise în Strategia de Dezvoltare Regională Sud 2010–2016, actualizată în anul 2012, a fost corelată cu prevederile:

- Reabilitarea şi dezvoltarea infrastructurii publice, pentru ridicarea nivelului atractivităţii investiţionale şi oferirea condiţiilor mai bune de trai populaţiei RDS.
- Dezvoltarea potenţialului economic al RDS pentru sporirea gradului de ocupare a forţei de muncă şi reducerea migraţiei populaţiei.
- Îmbunătăţirea şi protejarea mediului natural cuprins de RDS, vizînd gestionarea corespunzătoare a deşeurilor, protejarea habitatelor naturale, dezvoltarea surselor alternative de energie şi protecţia împotriva dezastrelor naturale.
- Dezvoltarea potenţialului turistic, prin modernizarea, reabilitarea infrastructurii turistice şi culturale şi promovarea atractivităţii turistice.

- Eficientizarea energetică a clădirilor publice şi valorificarea surselor de energie regenerabilă, pentru minimalizarea costurilor de întreţinere şi protejarea mediului înconjurător.
- Susţinerea localităţilor cu potenţial de creştere şi excluderea marginalizării zonelor defavorizate.
- Încurajarea regionalizării serviciilor de utilităţi publice prin susţinerea cooperării intercomunitare şi dezvoltarea parteneriatelor de prestări servicii de calitate în regiune.
- Dinamizarea cooperării transfrontaliere şi euroregionale în contextul dezideratului de integrare europeană prin stabilirea de parteneriate între colectivităţile locale din regiunile de frontieră şi implementarea de proiecte comune în regiune.

Strategia de Dezvoltare Durabilă a raionului Căuşeni 2012-2022 se integrează în abordarea strategică generală de dezvoltare durabilă a zonei Sud.

Anexe

Anexa 1

Lista ONG-urilor din raionul Căuşeni

Nr	Localitate	Denumirea organizaţiei	Scopul ONG
1.	Baccealia	AO „Fenix-21”	Asigurarea condiţiilor instructiv-educative în şcoală
2.	Baimaclia	APP	Implicarea părinţilor şi profesorilor în asigurarea condiţiilor de învăţământ pentru copii
3.	Baimaclia	AO „Strop de rouă”	Dezvoltarea localităţii sub diferite aspecte
4.	Baimaclia	AO „Renaşterea”	Asigurarea localităţii cu gaze naturale şi apă potabilă
5.	Baimaclia	APP „V. Harnaj”	Implicarea părinţilor şi profesorilor în asigurarea condiţiilor de învăţământ pentru copii
6.	Căinari	APP „Speranţa Căinari”	Asigurarea durabilităţii liceului, susţinerea elevilor dotaţi

7.	Căinari	AO „Amicul”	Prevenirea abuzului faţă de copii
8.	Căinari	AO „Şansa”	Organizarea odihnei pentru tineret
9.	Căinari	AO „Sanreleco”	Promovarea unui mod sănătos de viaţă, protejarea mediului ambiant
10.	Căinari	AO „CARITAS-SCOP”	Educarea şi promovarea unui mod sănătos de viaţă
11.	Căinari	Clubul sportiv de arte marţiale „ANACONDA	Promovarea unui stil de viaţă sănătos prin practicarea actelor marţiale
12.	Căinari	AO „Viitorul Căinari”	Promovarea unor programe de dezvoltare socio-economică a oraşului.
13.	Căinari	AO „Consult-Inform Agro”	Informare şi consultanţă în domeniul agriculturii.
14.	Căuşeni	Centrul Informaţional Tighina	Sprijinirea dezvoltării informaţionale în toate sferele de activitate, transparenţă şi accesul la informaţii locale, naţionale. 50 proiecte realizate
15.	Căuşeni	AO Centrul Regional pentru Femei “Eva”	Consolidarea eforturilor de nivel local, naţional şi internaţional în promovarea democratică a tuturor categoriilor de femei din regiunea Căuşeni şi implicarea acestora în viaţa social-economică locală.
16.	Căuşeni	Consiliul Judeţean de Tineret Tighina	Dezvoltarea sectorului asociativ de tineret, reprezentarea organizaţiilor de tineret la nivel local, naţional şi internaţional
17.	Căuşeni	Asociaţia Psihologilor Tighina	Asistenţă psihologică
18.	Căuşeni	Asociaţia Regională a Apicultorilor „V. HARNAJ”	Dezvoltarea apiculturii în Sud Estul Republicii Moldova.
19.	Căuşeni	Clubul Ecologic „Arca lui Noe”	Ameliorarea situaţiei ecologice din raion; dezvoltarea şi propagarea culturii ecologice, studierea şi protecţia naturii.

20.	Căuşeni	AO „Centrul pentru Voluntariat Tighina”	Promovarea voluntariatului în rîndurile tinerilor şi implicarea acestora la soluţionarea problemelor de ordin social, civic, cultural, tineret, sănătate, protecţia mediului.
21.	Căuşeni	Centrul regional Ecologic „OIKOS”	Menţinerea ecilibrului ecologic fondului genetic şi biodiversităţii în regiunea Căuşeni.
22.	Căuşeni	AO „Grocus”	Ecologie
23.	Căuşeni	AO „Service - Agroinform”	Asistenţă informaţională,consultanţă în agricultură.
24.	Căuşeni	AO Performanţa	implicarea, promovarea şi dezvoltarea femeii în afaceri din raionul Căuşeni.
25.	Căuşeni	AO „Centrul de bussines, Informaţii şi Marketing Căuşeni”	Asistenţă informaţional - consultativă a fermierilor. Dezvoltarea condiţiilor pentru un sector agroindustrial stabil şi rentabil în raionul Căuşeni.
26.	Căuşeni	AO „Centrul de asistenţă informaţional consultativă”	Promovarea, protejarea şi susţinerea ÎMM în diferite faze de dezvoltare şi reprezentarea acestora la nivel local şi naţional.
27.	Căuşeni	Centrul pentru Asistenţă şi dezvoltarea businessului mic şi mijlociu	Asistenţă consultativă şi de instruire în domeniul businessului pentru agenţii micului business.
28.	Căuşeni	Asociaţia „Europa Nova”	Formarea şi consolidarea unui climat democratic, integrarea în structurile europene
29.	Căuşeni	Asociaţia Producătorilor Agricoli „Agro Căuşeni”	Asistenţă în agricultură.
30.	Căuşeni	Centrul de Tineret Căuşeni	Promovarea intereselor tinerii generaţii în or. Căuşeni.
31.	Căuşeni	AO „Femeia în ajutorul femeii ”	Promovarea, protejarea şi susţinerea tuturor categoriilor de femei din judeţul Tighina şi reprezentarea acestora la nivel judeţean, naţional

			şi internaţional
32.	Căuşeni	AO „Asociaţia medicală Judeţeană Esculap”	Promovarea modului sănătos de viaţă , educaţia sanitară a populaţiei, facilitarea accesului la informaţie şi educaţie a populaţiei.
33.	Căuşeni	AO „Cu gândul la viitor”	Ocrotirea sănătăţii populaţiei
34.	Căuşeni	Centrul de cultură şi Asistenţă Didactică „Casa Limbii Române”	Realizarea prevederilor legislaţiei lingvistice, la extinderea ariei de utilizare a limbii de stat.
35.	Căuşeni	Asociaţia „StopHacker”	Promovarea tehnologiilor informaţoinale şi protejarea informaţiei electronice
36.	Căuşeni	„Obşina Rosian”	Asistenţă didactică, iluminare culturală
37.	Căuşeni	Centrul de Drept Căuşeni	Apărarea drepturilor omului
38.	Căuşeni	Filiala Căuşeni a Comunităţii Republicane a Nemţilor din RM	Realizarea, apărarea drepturilor civile economice sociale ale cetăţenilor , combaterea sărăciei la nivel de comunitate locală prin elaborarea programelor de asistenţă economică şi socială.
39.	Căuşeni	Centrul de Tineret „Genius Grup”	Promovarea aspiraţiilor tinerii generaţii în or. Căuşeni
40.	Căuşeni	AO „Millenium”	Elaborarea şi realizarea programelor care vor contribui la dezvoltarea tinerilor, ajutîndu-i să realizeze plenar posibilităţile lor fizice,intelectuale,sociale şi spirituale ca buni cetăţeni şi membri ai comunităţilor.
41.	Căuşeni	AO „Ius Iuventa”	Realizarea şi apărarea drepturilor civile, economice, culturale şi cociale a tinerilor, acordarea asistenţei informaţionale şi instruirea juridică a tinerilor

42.	Căuşeni	ONG „Cultura Lex”	Promovarea diferitor forme de protecţie a drepturilor omului, acordarea asistenţei juridice şi protecţiei sociale).
43.	Căuşeni	AO „Centrul veteranilor războiului din Afganistan”	Solidarizarea participanţilor la conflictele militare din Afganistan şi Transnistria în folosirea potenţialului creativ şi intelectual în viaţa socială, economică, culturală, în elaborarea şi implementarea strategiilor pentru asigurarea unei existenţe demne în societate. Apărarea intereselor participanţilor conflictelor militare.
44.	Căuşeni	Organizaţia raională Căuşeni a societăţii „Cernobîl” din Moldova	Acordarea ajutorului personal ce au suferit în urma catastrofei de la Cernobîl şi altor accidente atomice.
45.	Căuşeni	Organizaţia veteranilor de război şi al muncii din raionul Căuşeni	Protejarea drepturilor şi libertăţilor oamenilor de vîrstă înaintată ameliorarea stării materiale ale persoanelor de vîrstă înaintată stabilirea relaţiilor de prietenie întru toţi veteranii.
46.	Căuşeni	Organizaţia Teritorială pentru Tineret UTCM	Lupta pentru drepturile constituţionale, apărarea intereselor tineretului.
47.	Căuşeni	AO Centrul „Alter Ego”	Promovarea, îngrijirea şi susţinerea copiilor (3-18 ani) aflaţi în dificultate din raionul Cauşeni. 7 proiecte realizate
48.	Căuşeni	AO CROCUS”	Soluţionarea problemelor ecologice pe plan local, naţional şi internaţional
49.	Căuşeni	Centrul pentru Dezvoltarea Relaţiilor Internaţionale	Dezvoltarea relaţiilor internaţionale în or. Căuşeni.
50.	Căuşeni	APP de la liceul „A. Mateevici”	Susţinerea materială a procesului educaţional

51.	Căuşeni	AO „Evrica-D.C”	Învăţămînt
52.	Căuşeni	Federaţia de Fotbal Tighina	Sport
53.	Căuşeni	Asociaţia Euro-Invest Căuşeni	Promovarea valorilor civile
54.	Căuşeni	AO a producătorilor de culturi nucifere din r. Căuşeni	Apărarea drepturilor proprietarilor de pămînt care practică activitate în domeniul nucifer
55.	Căuşeni	Asociaţia ProSudEst	Apărarea drepturilor cetăţenilor
56.	Căuşeni	AO a veteranilor „Sf. Gheorghe Biruitorul”	Apărarea drepturilor participanţilor la acţiunile de luptă pentru apărarea integrităţii şi independenţei RM
57.	Căuşeni	Clubul veteranilor sportului din mun. Căuşeni	Dezvoltarea mişcării sportive.Acordarea ajutorului veteranilor sportului.
58.	Căuşeni	Federaţia judeţeană de lupte Tighina	Studierea teoretică şi practică de către membrii ei a luptelor Greco-române şi libere. Perfecţionarea meseriei sportive, răspîndirea luptelor în rîndurile populaţiei RM.
59.	Căuşeni	AO Clubul sportiv de Judo „Olimp”	Promovarea probei de sport „Judo” între copii şi tineret în Căuşeni. Perfecţionarea tehnică şi tactică a procedeelor de Judo, pregătirea sportivilor de performanţă pentru lotul naţional al RM. Dezvoltarea fizică generală a tinerei generaţii, propagarea unui mod sănătos de viaţă.
60.	Chircăieşti	ONG „Danchir”	Asigurarea localităţii cu apă potabilă
61.	Chircăieşti	ONG „Edelvais”	Educarea tinerii generaţii
62.	Chircăieşti	ONG „TERRA”	Dezvoltarea socio – economica locala
63.	Chircăieşti	Asociaţia Părinţilor şi pedagogilor	Asigurarea condiţiilor instructiv-educative în liceu

64.	Chircăieştii Noi	APP	Implicarea părinţilor şi profesorilor în asigurarea condiţiilor de învăţămînt pentru copii.
65.	Cîrnăţeni	APP Speranţa Nr.0268340	Crearea condiţiilor adecvate pentru desfăşurarea procesului instructiv-educativ
66.	Cîrnăţeni	AO „Pro Speranţă”	Consolidarea eforturilor părinţilor şi pedagogilor pentru rezolvarea problemelor şcolii
67.	Cîrnăţenii Noi	APP „Avîntul”	Implicarea părinţilor şi profesorilor în asigurarea condiţiilor de învăţămînt pentru copii
68.	Cîrnăţenii Noi	AO „Traian”	Reparaţia apeductului şi aprovizionarea cu apă potabilă a satului
69.	Cîrnăţenii Noi	AO Speranţa	Promovarea femeilor în businessul rural.
70.	Ciufleşti	APP „VALUL LUI TRAIAN”	Consolidarea eforturilor părinţilor şi pedagogilor pentru rezolvarea problemelor şcolii
71.	Copanca	AO Speranţa	Părinţilor şi pedagogilor.
72.	Copanca	Asociaţia de orientare sportivă din raionul Căuşeni	Pregătirea sportivilor de înaltă peformanţă, participarea la campionate sportive naţionale stabilirea relaţiilor de colaborare cu organizaţii neguvernamentale naţionale.
73.	Coşcalia	Centru de Dezvoltare Durabilă “Caşcalia”	Informarea şi dezvoltarea satului Coşcalia în diferite domenii.
74.	Coşcalia	APP „Viitorul Coşcalia”	Asigurarea durabilităţii gimnaziului, susţinerea elevilor dotaţi.
75.	Fîrlădeni	AO Viitorul	Părinţilor şi pedagogilor.
76.	Fîrlădeni	AO Speranţa	Părinţilor şi pedagogilor.
77.	Fîrlădeni	Centrul de dezvoltare locală Fîrladeni	Informarea şi implicarea populaţiei în dezvoltarea locală în toate domeniile de activitate în satul Fîrlădeni
78.	Grădiniţa	APP „Speranţa”	Implicarea părinţilor şi profesorilor în asigurarea

			condiţiilor de învăţământ pentru copii.
79.	Grădiniţa	AO „Vozrojdenie”	Asigurarea localităţii cu gaze naturale
80.	Grigorievca	„Obşina Rosian”	Susţinerea şi promovarea comunităţii de etnie rusă
81.	Grigorievca	AO „Mria”	Promovarea culturii, tradiţiilor ucrainene şi susţinerea cetăţenilor de etnie ucraineană
82.	Grigorievca	Organizaţia pentru tineret „100 pudov”	Promovarea culturală a tinerilor.
83.	Hagimus	APP “IOAN VODĂ”	Consolidarea eforturilor părinţilor şi pedagogilor pentru rezolvarea problemelor şcolii.
84.	Hagimus	AO „Handbal Hagimus”	Sportul, dezvoltarea handbal-ului
85.	Opaci	Centrul de dezvoltare locală	Informarea şi dezvoltarea satului Opaci în diferite domenii
86.	Opaci	APP	Asociaţia părinţilor şi pedagogilor
87.	Pervomaisc	AO „Succes”	Părinţilor şi pedagogilor
88.	Pervomaisc	AO Sozidanie	Părinţilor şi pedagogilor.
89.	Pervomaisc	Russcaia obşcina	Susţinerea şi promovarea comunităţii de etnie rusă
90.	Pervomaisc	AO „CONCUR”	Asigurarea localităţii cu apă potabilă.
91.	Pervomaisc	AO Viitorul Surchiceni	
92.	Pervomaisc	Ementali	Construcţia apeductului
93.	Plop-Ştiubei	AO “PLOP-ŞTIUBEI”	Asigurarea condiţiilor instructiv-educative în şcoală.
94.	Săiţi	Asociaţia Utilizatorilor de gaze naturale şi apă	Gazificarea satului şi asigurarea localităţii cu gaze naturale.
95.	Săiţi	AO „Împreună salvaţi copilul”	Consolidarea eforturilor părinţilor şi pedagogilor pentru rezolvarea problemelor şcolii
96.	Sălcuţa	ViGimSăl	Asigurarea durabilităţii gimnaziului, susţinerea

			elevilor dotaţi
97.	Sălcuţa	AO Demo ad litteram	Promovarea valorilor democratice, sporirea nivelului de bunăstare şi echitate socială a populaţiei
98.	Sălcuţa	AO "Societatea - 9"	Informarea şi dezvoltarea satului Sălcuţa în diferite domenii
99.	Sălcuţa	Centru de educaţie „Viitorul"	Educaţia tinerei generaţii în spiritul valorilor democratice
100	Sălcuţa	Vernisaj	Activităţi pentru tineret
101	Sălcuţa	AO Meşterul Manole	Asigurarea durabilităţii liceului, susţinerea elevilor dotaţi
102	Tănătari	AO „Viitorul"	Părinţilor şi pedagogilor.
103	Tănătari	AO „Spectru"	Organizarea activităţii culturale a tineretului. Organizarea intîlnirilor, discuţiilor în cadrul cluburilor pe interese. Organizarea activităţii sportive a tinerilor.
104	Tănătari	AO ProSan	Promovarea modului sănătos de viaţă
105	Tănătari	ASTRA Valul lui Traian	Activităţi culturale
106	Tănătari	AO „Caritate"	Promovarea , dezvoltarea social – economică a localităţii.
107	Tănătarii Noi	Centrul de dezv. locală „Avante"	Informarea şi dezvoltarea satului Tănătari în diferite domenii.
108	Taraclia	AO Lăstărel"	Crearea condiţiilor adecvate pentru desfăşurarea procesului instructiv-educativ al copiilor din grădiniţă
109	Taraclia	APP Speranţa	Asigurarea durabilităţii liceului.
110	Taraclia	AO Viitorul copiilor noştri.Vicon	Capacităţile profesioniştilor care lucrează cu tinerii prin oferirea accesului la informaţii , consultanţă şi

			asistenţă.
111	Tocuz	Centrul Porumbelul	Informarea, mobilizarea şi implicarea copiilor şi tinerilor din satul Tocuz în soluţionarea problemelor de interes public.
112	Tocuz	AO „Dezvoltarea social-economică a s. Tocuz”	Dezvoltarea social-economică a satului.
113	Tocuz	APP „Victora”	Asigurarea durabilităţii gimnaziului, susţinerea elevilor dotaţi.
114	Tocuz	AO Prometeu	Conlucrare obştească cu pensionarii, invalizii tineretul, copii cu dezabilităţi în direcţia îmbunătăţirii vieţii social-culturale de Trai.
115	Ucrainca	AO ”SPERANŢA”	Crearea condiţiilor adecvate pentru desfăşurarea procesului instructiv-educativ în grădiniţă.
116	Ucrainca	AO „Dezvoltrea socială şi economică a com. Ucrainca”	Dezvoltarea socială şi economică a comunei Ucrainca.
117	Ucrainca	APP „Progressus-S”	Consolidarea eforturilor părinţilor şi pedagogilor pentru rezolvarea problemelor şcolii.
118	Ursoaia	Centrul Tineretului Spectru	Programe pentru tineret
119	Ursoaia	ONG Izvoraş	Asigurarea condiţiilor instructiv-educative în grădiniţă
120	Ursoaia	Asociaţia Teritotorială a Primarilor din raionul Căuşeni	Protejarea drepturilor primarilor împotriva abuzurilor din partea organilor centrale de administrare.
121	Ursoaia	AO „GEST”	Dezvoltarea economică, socială şi culturală a localităţii
122	Ursoaia	ONG „Provincia”	Informarea şi implicarea populaţiei în dezvoltarea

			locală a tuturor domeniilor de activitate în satul Ursoaia
123	Ursoaia	ONG Efect-u	Consolidarea eforturilor părinţilor şi pedagogilor pt realizarea problemelor şcolii
124	Zaim	ONG „Viitorul”	Consolidarea eforturilor părinţilor şi pedagogilor pentru rezolvarea problemelor şcolii
125	Zaim	APP „Minerva”	Părinţilor şi pedagogilor

Anexa 2

Investiţii atrase în raion în perioada 2009 - 2011

Nr	Localitatea	Denumirea proiectului	Costul proiectului, lei	Sursele de finanţare
1.	Leuntea	Reparaţia apeductului	850 mii	FISM pînă la 700 mii lei Contribuţia comunităţii 32 mii lei
2.	Opaci	Reparaţia grădiniţei de copii	1.200 mii	FISM Bugetul raional Contribuţia comunităţii 28 mii lei
3.	Săiţi	Reparaţia gimnaziului din localitate	1.044 mii	FISM Bugetul raional Contribuţia comunităţii 31 mii lei
4.	Sălcuţa	Reparaţia grădiniţei de copii	1.250 mii	FISM Bugetul raional Contribuţia comunităţii 33 mii lei
5.	Tănătari	Reparaţia casei de cultură	1.073 mii	FISM

Nr	Localitatea	Denumirea proiectului	Costul proiectului, lei	Sursele de finanţare
				Bugetul raional Contribuţia comunităţii 32 mii lei
6.	Ucrainca	Reparaţia grădiniţei de copii	1.100 mii	FISM Bugetul raional Contribuţia comunităţii 33 mii lei
7.	Ursoaia	Reparaţia apeductului	915 mii	FISM 700 mii lei Contribuţia comunităţii 215 mii lei
8.	Căuşeni	Consolidarea cooperării regionale între raioanele Căuşeni, Cimişlia, Ştefan Vodă şi prestarea serviciilor în cadrul turismului sportiv prin edificarea Centrului de Tineret şi Sport în oraşul Căuşeni	21.191.456	Fondul naţional de Dezvoltare Regională Contribuţia Consiliului Raional
9.	Ciufleşti	Aprovizonarea populaţiei cu apă potabilă	200 mii	Fondul Ecologic Naţional
10.	Hagimus	Aprovizionarea cu apă a unui sector locativ	1.800 mii	Programul Naţiunilor Unite
11.	Baccealia	Crearea centrului de asistenţă socială a persoanelor în dificultate	2.860 mii	FISM Bugetul local – 4,1 mii lei Bugetul raional 77 mii lei Contribuţia comunităţii 5 mii lei
12.	Baccealia	Asigurarea cetăţenilor cu apă potabilă şi canalizare	2.400 mii	Fondul ecologic naţional 1873 Bugetul local 177 mii lei Contribuţia comunităţii 400 mii lei
13.	Baccealia	Amenajarea terenului aferent grădiniţei de copii	40 mii	Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare

Nr	Localitatea	Denumirea proiectului	Costul proiectului, lei	Sursele de finanţare
				Consiliul local 4mii lei Contribuţia comunităţii 2 mii lei
14.	Baccealia	Amenajarea a trei fântâni de mină	30 mii	Clubul Sorooptimist 24 mii lei Consiliul comunal 3 mii lei
15.	Chircăieşti	Crearea centrului de asistenţă socială a persoanelor în dificultate	1.890 mii	FISM 1680 mii lei Bugetul raional 120 mii lei
16.	Chircăieşti	Utilarea cantinei şcolare	42 mii	Centrul parteneriat pentru Dezvoltare 34 mii lei Contribuţia comunităţii 8 mii lei
17.	Chircăieştii Noi	Reparaţia capitală a apeductului şi construcţia sistemului de canalizare	970 mi	FISM 800 mii lei Bugetul raional 98 mii lei Contribuţia comunităţii 125 mii lei
18.	Cîrnăţenii Noi	Reparaţia capitală a grădiniţei de copii	3.000 mii	FISM 2000 mii lei Bugetul local 300 mii lei Bugetul raional 700 mii lei
19.	Cîrnăţenii Noi	Amenajarea unui spaţiu de agrement în centrul satului	41 mii	Centrul parteneriat pentru dezvoltare 34 mii lei Bugetul local 5 mii lei Contribuţia comunităţii
20.	Căinari	Crearea centrului metodic în grădiniţa de copii nr. 1	50 mii	Centrul parteneriat pentru dezvoltare
21.	Căinari	Reparaţia capitală a grădiniţelor de copii din oraş	2.700 mii	FISM 2000 mii lei Bugetul raional 500 mii lei Contribuţia comunităţii 200 mii lei

Nr	Localitatea	Denumirea proiectului	Costul proiectului, lei	Sursele de finanţare
22.	Hagimul	Reparaţia grădiniţei de copii	1.800 mii	PNUD Moldova 1400 mii lei Fondul Ecologic Naţional 280 mii lei Consiliul local 30 mii lei Consiliul raional 40 miilei
23.	Hagimus	Amenajarea stadionului	115 mii	PNUD 100 mii lei Consiliul local 15 mii lei
24.	Fîrlădeni	Reparaţia capitală a fântânei arteziene nr. 2718 şi a apeductului	870 mii	Fondul ecologic naţional Organizaţie religioasă din SUA
25.	Fîrlădeni	Reparaţia grădiniţei de copii	1.500 mii	PNUD Moldova Bugetul raional 200 mii lei
26.	Cîrnăţeni	Amenajarea sălii de citire şi completare bibliotecii liceului cu fond de carte	50 mii	Centrul parteneriat pentru dezvoltare
27.	Coşcalia	Reparaţia şi utilarea sălii sportive a grădiniţei de copii	42 mii	Centrul parteneriat pentru dezvoltare
28.	Copanca	Reparaţi apeductului din localitate	930 mii	FISM Bugetul local 125 mii lei
29.	Opaci	Reparaţia apeductului şi construcţia sistemului de canalizare	930 mii	FISM Bugetul raional
30.	Opaci	Reparaţia fântânei arteziene şi amenajarea cantinei şcolare	45 mii	Centrul parteneriat pentru dezvoltare Bugetul local Contribuţia comunităţii

Nr	Localitatea	Denumirea proiectului	Costul proiectului, lei	Sursele de finanţare
31.	Sălcuţa	Reparaţia sistemului de canalizare din liceul Meşterul Manole	38 mii	Centrul parteneriat pentru dezvoltare Contribuţia comunităţii 4 mii lei
32.	Surchiceni	Amenajarea parcului din centrul satului	130 mii	Fondul Ecologic Naţional 85 mii lei Centrul parteneriat pentru dezvoltare 34 mii lei Contribuţia comunităţii 10 mii lei
33.	Tănătarii Noi	Reparaţia apeductului şi a sistemului de canalizare	1.600 mii	FISM 1300 mii lei Bugetul local 32 mii lei Bugetul raional 100 mii lei Contribuţia comunităţii 200 mii lei
34.	Tocuz	Reparaţia capitală a apeductului şi construcţia unei porţiuni a sistemului de canalizare	13.000 mii	FISM Bugetul raional Contribuţia comunităţii 125 mii lei
35.	Ucrainca	Crearea centrului informaţional comunitar	45 mii	Centrul parteneriat pentru dezvoltare
36.	Zaim	Crearea centrului de asistenţă psihologică în liceul teoretic Zaim		Centrul parteneriat pentru dezvoltare
37.	Zaim	Reparaţia capitală a sistemului de canalizare la grădiniţa de copii		Fondul Ecologic naţional
38.	Consiliul raional	Turismul sportiv oportunitate de promovare a regiunii de sud a republicii	26.000 mii	Fondul Naţional de Dezvoltare Regională 5000 mii lei Consiliul raional 1600 mii lei.

Anexa 3

Întreprinderi agro-industriale din raionul Căuşeni

Nr d/o	Întreprinderea	Nr d/o	Întreprinderea
	Oraşul Căuşeni		**Tănătari**
1.	SRL "Vinăria Căuşenenilor"	26.	ÎM "T.Şchmidt Landbau"
2.	SRL "Obrii"		**Tănătarii Noi**
3.	SRL "Fum Prim"	27.	SRL"Bercon Agro"
4.	IM "NaviiPlus" SRL		**Ucrainca**
5.	IM "EoprodRosmol" SRL	28.	SRL "GuvestAgro"
6.	SA "Fabinlapte"	29.	CP "Nov Sud"
7.	SA "Suvorov vin"		**Ursoaia**
8.	SA "Elevator" Căuşeni	30.	SRL "PostProdAgro"
9.	SA „We-Trade-Agro”		**Zaim**
10.	Fabrica de conserve	31.	ÎM "T.Şchmidt Landbau"
	Chircăeşti		**Grigorevca**
11.	ÎM "T. Şchmidt Landbau"	32.	IM "EcoprodRosMol" SRL
	Cîrnăţeni	33.	SRL "Triticalex"
12.	GŢ "Vasilii Ciobanu"	34.	Sector de încerarea soiurilor
13.	SRL "Colinarg Agro"		**Căinări**

	Copanca	35.	CP "Căinari Agro"
14.	CF "Cisc Agro"	36.	SRL "Persolvit Prim"
15.	CP "Copanca"	37.	SRL "V.S.Export"
	Fîrlădeni		**Ciufleşti**
16.	SRL "Fîrlad Agro"	38.	SRL "Silvita Prim"
	Hagimus	39.	GT "La Vizdoagă"
17.	SRL "Hagimus Agro"		**Chircăeşti Noi**
	Grădiniţa	40.	SRL "Memlecet"
18.	SRL "Leonteva Agro"	41.	SRL "Plaromiar"
19.	ÎM "Lion Gri" SRL	42.	SRL "Aromiplant"
20.	CP "Ivats"		**Coşcalia**
	Săiţi	43.	CP "Post Coşcalia"
21.	SRL "Săiţi Agro"		**Pervomaisc**
22.	SA "Germes Agroservice"	44.	SRL "Eurosalvia"
23.	SA "Săiţi"	45.	SRL "IstBelCon"
	Salcuţa	46.	CP "Batidra"
24.	SRL "Salcuţa"		**Taraclia**
25.	SRL "ApiMac"	47.	SRL "Bogatmos"

Anexa 4

Lista primăriilor. Populaţia

Nr	UTA	Număr populaţie
1.	or .Căuşeni	17.589
2.	or. Căinari	3.111
3.	com. Baccealia	2.453
4.	com. Baimaclia	3.011
5.	s. Chircăieşti	3.522
6.	s. Ciufleşti	1.275
7.	com. Chircăieştii Noi	1.758
8.	s. Cîrnăţeni	2.840
9.	com. Cîrnăţenii Noi	1.825
10.	s. Copanca	5.863
11.	com. Coşcalia	2.168
12.	com. Fîrlădeni	4.838
13.	com. Grădiniţa	1.170
14.	s. Grigorievca	1.220
15.	s. Hagimus	2.805

Nr	UTA	Număr populaţie
16.	s. Opaci	3.520
17.	com. Pervomaisc	1.435
18.	s. Plop Ştiubei	1.835
19.	s. Săiţi	2.220
20.	s. Sălcuţa	4.444
21.	s. Taraclia	4.890
22.	s. Tănătari	2.802
23.	com. Tănătarii Noi	761
24.	s. Tocuz	4.750
25.	com. Ucrainca	1.638
26.	s. Ursoaia	2.738
27.	com. Zaim	4.550